

Riksdagens protokoll

2000/01:123

Tisdagen den 12 juni

Protokoll
2000/01:123

Kl. 10.00 – 16.28
18.00 – 19.57

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 6 juni.

2 § Meddelande om riksmötet 2001/02

Andre vice talmannen meddelade att riksmötet 2001/02 skulle inledas med upprop *tisdagen den 18 september kl. 11 00*. Öppnandet skulle äga rum *kl. 14.00* samma dag.

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:156 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om rapporteringsformaliteter för fartyg som ankommer till eller avgår från gemenskapshamnar *KOM (2001) 46* till trafikutskottet

4 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2000/01:136 till socialförsäkringsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till fredagen den 21 september.

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkande 2000/01:SkU25
Näringsutskottets betänkande 2000/01:NU11
Konstitutionsutskottets betänkanden 2000/01:KU23 och KU26
Finansutskottets betänkanden 2000/01:FiU29 , FiU27 och FiU28
Justitieutskottets betänkanden 2000/01:JuU26, JuU27 och JuU29–JuU31
Trafikutskottets betänkande 2000/01:TU16

6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 11 juni

UU9 Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa

Mom. 2 (det övergripande målet för utvecklingssamarbetet, samarbetets huvudområden och riktlinjerna för samarbetet)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

35 för res. 1

16 för res. 2

259 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

261 för utskottet

35 för res. 1

15 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 73 m, 38 v, 17 c, 14 mp, 1 -

För res. 1: 35 kd

Avstod: 15 fp

Frånvarande: 13 s, 9 m, 5 v, 7 kd, 1 c, 1 fp, 2 mp

Mom. 6 (administrationen av biståndet)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

239 för utskottet

72 för res. 3

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 1 m, 38 v, 35 kd, 17 c, 15 fp, 14 mp, 1 -

För res. 3: 72 m

Frånvarande: 13 s, 9 m, 5 v, 7 kd, 1 c, 1 fp, 2 mp

UbU17 Nytt huvudmannskap för vårdhögskoleutbildningar
Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU19 Kärnsäkerhet

Punkt 1 (Prioritering av funktionsvillkor för ett framtida slutförvar)

1. utskottet
2. res. 1 (v, mp)

Votering:

259 för utskottet
52 för res. 1
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 74 m, 35 kd, 17 c, 15 fp, 1 -

För res. 1: 38 v, 14 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 v, 7 kd, 1 c, 1 fp, 2 mp

Punkt 4 (Utökning av antalet platser för platsundersökningar)

1. utskottet
2. res. 4 (v)

Votering:

259 för utskottet
52 för res. 4
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 35 kd, 16 c, 15 fp, 1 -

För res. 4: 38 v, 14 mp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 7 kd, 2 c, 1 fp, 2 mp

Punkt 6 (Behov av en strategisk miljöbedömning)

1. utskottet
2. res. 5 (mp)

Votering:

298 för utskottet
14 för res. 5
37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 38 v, 35 kd, 17 c, 15 fp, 1 -

För res. 5: 14 mp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 7 kd, 1 c, 1 fp, 2 mp

Punkt 13 (Konsekvenserna av fri rörlighet på kärnavfallsområdet)

1. utskottet

2. res. 10 (v)

Votering:

258 för utskottet

52 för res. 10

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 74 m, 35 kd, 17 c, 14 fp, 1 -

För res. 10: 38 v, 14 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 v, 7 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU21 Kommittéberättelse 2001

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU25 Riksdagsledamöternas tjänsteresor

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU13 Ändring i läns- och landstingsindelningen

1. utskottet

2. res. (s, v)

Votering:

158 för utskottet

150 för res.

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 74 m, 1 v, 35 kd, 17 c, 15 fp, 14 mp, 1 -

För res.: 113 s, 37 v

Frånvarande: 17 s, 8 m, 5 v, 7 kd, 1 c, 1 fp, 2 mp

*Radio och TV i
allmänhetens tjänst
2002–2005*

7 § Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005

Föredrogs

kulturutskottets betänkande 2000/01:KrU8

Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 (prop. 2000/01:94).

Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Den senaste tiden har ett av *public service*-bolagen, Sveriges Television, varit föremål för stor uppmärksamhet. Det har stormat rejält internt i organisationen. Hanteringen av den senaste av bolagets direktörer som tvingades avgå gav inte en smickrande bild av styrelsen för ett *public service*-företag, som borde föregå med gott exempel när det gäller att förmedla grundläggande värderingar om människovärde och medmänsklighet. Det tycker jag att det finns anledning att beklaga även från riksdagens talarstol utan att för den skull ta ställning i sakfrågan. Det

är som bekant inte under riksdagens ansvarsområde att tillsätta eller avsätta chefer inom *public service*-bolagen.

Det betänkande som vi nu ska behandla handlar om det nya fyraåriga sändningstillståndet för Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion. Man hade kunnat önska att diskussionen om tillståndet hade föregåtts av lika stor uppmärksamhet som chefsfrågan, för det skulle behövas en mer genomgripande debatt om vad *public service*-verskamhet är bra för. Vad förväntar sig allmänheten av den radio och TV som står i allmänhetens tjänst? Vad är man beredd att betala för framöver? På vilket sätt ska det märkas att *public service*-kanalerna inte har samma uppdrag som reklamkanalerna? Hur tydliga ska riksdag och regering vara när uppdraget utformas? Allt detta är frågor som behöver diskuteras igenom i en tid då *public service*-kanalerna inte längre är ensamma på plan.

Jag vill börja med att deklarerera att vi kristdemokrater anser att *public service*, radio och TV i allmänhetens tjänst, inte bara har haft utan också inför framtiden har en mycket viktig uppgift att fylla. I ett demokratiskt samhälle måste det fria ordet värnas och vårdas. Fler än en röst måste få höras, och respekten för allas rätt att uttrycka sina åsikter måste upprätthållas.

I den stora förändringsprocess som pågår inom medieområdet är det också viktigt att det finns kanaler med ett brett utbud av kvalitetsprogram inom alla genrer, inklusive underhållning, ett utbud som även språkliga och etniska minoriteter och funktionshindrade har möjlighet att ta del av och som människor oavsett var de bor i landet kan identifiera sig med. *Public service* ska vara en garant för allt detta. Om det ska vara möjligt krävs att bolagen ligger långt framme när det gäller den nya digitala tekniken, så att sändningar av hög teknisk kvalitet kan garanteras till alla hushåll, och det krävs att organisationen är decentraliserad och utformad på ett sådant sätt att programverksamhet och produktion finns i hela landet. I en situation då utländskt material dominerar många kanaler är det lokala perspektivet en styrka i *public service*-bolagens programutbud som måste värnas.

Vad kvalitet är går alltid att diskutera, men just därför måste uppdraget från staten vara så tydligt utformat att en enskild programidé eller ett inslag i en nyhetssändning ska kunna stämmas av mot uppdraget. Här tycker vi att det finns en del övrigt att önska. Vi anser t.ex. att varken kravet på relevans eller på allsidighet har en tillräckligt stark skrivning i betänkandet. Därför har vi föreslagit en förtydligande text i reservation 2, som jag yrkar bifall till.

Ett tydligt *public service*-uppdrag är alltså viktigt att ge. Däremot ska utförandet få ske i stor frihet så länge som villkoren uppfylls. Att binda just dessa bolag med detaljregler samtidigt som man vill att de ska stå sig väl i konkurrensen med kanaler som har fria händer när det gäller uppläggningen av verksamheten är kontraproduktivt.

Ett sådant exempel är riktlinjerna i tillståndet när det gäller utomståendes medverkan. Det sägs att Sveriges Radio ska sträva efter en högre grad av utläggningar, medan Sveriges Television inte får öka sina utläggningar under tillståndspanen. Sådana frågor borde företagsledningarna få frihet att fatta egna beslut om.

Fru talman! När vi diskuterade radio och TV för drygt ett år sedan hänvisade majoriteten många frågor till den utredning som pågick då och

till den kommande beredningen och propositionen. Det gällde bl.a. de funktionshindrades möjlighet att ta del av programutbudet.

Majoriteten förutsatte att propositionen skulle ställa tillräckligt långtgående krav och att utskottet därför inte behövde uttala önskemål om det till regeringen. Så blev det nu inte. Propositionen visade sig vara ganska vag på den här punkten. Desto mer glädjande är det nu att utskottet har kunnat enas om en betydligt mer långtgående skrivning när det gäller de textade programmen.

Ett enigt utskott utgår ifrån att andelen textade förstagångssända program med svenskt ursprung ökar till minst hälften under den kommande tillståndsperioden. Det är antligen ett mätbart mål som går att följa upp och som jag vet att många döva och hörselskadade gläder sig åt.

Även när det gäller störande bakgrundsljud har det gjorts ett förtydligande. Utskottet slår fast att vederbörlig hänsyn till de publikgrupper som har svårt att uppfatta talade inslag i radio och TV måste vägas mot de programansvarigas krav på autenticitet och absolut konstnärlig frihet.

När det gäller de synskadades behov av en uppläst textremsa sägs i propositionen och betänkandet att det ska vara ett mål att kunna erbjuda en sådan service under tillståndsperioden. Det är ett steg framåt. Men vi anser att man borde ha gått ännu längre för att göra SVT och UR mer tillgängliga även för de många synskadade.

Vi anser att riksdagen skulle ha krävt att SVT och UR skulle presentera hur de tänker lösa frågan med uppläst textremsa innan regeringen meddelar sändningstillstånd för nästa period. Olika tekniska lösningar finns redan och har prövats i mindre skala. Jag yrkar bifall till reservation nr 6.

Ett ämne som också diskuterades för ett år sedan var våldsskildringarnas genomslagskraft och *public service*-bolagens särskilda ansvar för att minimera dem. Vi konstaterade då som nu att SVT, som det i första hand handlar om, i stort har en ansvarsfull och genomtänkt policy för skildring av våld, men att den till viss del är otydlig.

Man utgår t.ex. från att grova våldsskildringar får visas bara om det sker efter 21.00. Men hur kommer man fram till att de har ett konstnärligt eller socialt värde som motiverar att de över huvud taget visas? Risken är stor att toleranströskeln sänks, eftersom utbudet av grovt våld är så mycket mer frekvent i andra kanaler. Många, inte minst föräldrar, skulle uppskatta om de kunde lita på att grova, fiktiva våldsskildringar och pornografi inte förekommer alls i *public service*-kanalerna.

Att nyhetsprogram kan innehålla verkligt våld är en annan sak. Men de sänds på fasta tider och är lättare att undvika om man vill det. Att programbolagen i sin policy beslutat att inte följa radio- och TV-lagen där det framgår att en ljudsignal ska varna för program med våldsinslag anser vi fortfarande är oacceptabelt.

Ljudsignalen är ju tänkt att underlätta för föräldrarna. Ett muntligt meddelande får förstås inte samma effekt, eftersom det förutsätter att man är alldeles i närheten av TV-n och har uppmärksamheten riktad mot vad som sägs. Det hade varit intressant att höra om statsrådet Marita Ulvskog hade några kommentarer till det här. Vi får väl se om hon dyker upp så att jag kanske kan få svar på den frågan så småningom.

Vi kristdemokrater har föreslagit några åtgärder för att stävja våldsutbudet ytterligare. En åtgärd är att ge Våldsskildringsrådet mer klor än

vad det har i dag. När kommer översynen av rådet? Nu har det gått ytterligare ett år sedan vi förra gången efterlyste denna översyn. Det här hoppas jag också att Marita Ulvskog senare i dag kan ge besked om, alltså dels när översynen kommer, dels hur hon själv ser på Vårdsskildringsrådets roll.

En annan åtgärd vore att tillsätta en utredning som får till uppgift att samla in fakta och kunskap som finns tillgängliga i Sverige och internationellt om hur barn och unga påverkas såväl psykiskt som fysiskt av det mediala utbud som de tar del av under många timmar dagligen. Ett sådant underlag skulle behövas inför kommande sändingstillstånd. Här har vi en reservation tillsammans med Vänsterpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet om en sådan utredning.

Fru talman! Programföretagens kulturansvar är en mycket viktig del av *public service*-uppdraget. Många programtyper som kan inräknas under kulturansvaret förekommer bara i *public service*-kanalerna. I propositionen konstateras att för många människor är radion och televisionen det enda sättet att regelbundet komma i kontakt med ett stort antal konstarter som t.ex. film, teater, konst och musik.

Detsamma gäller för gudstjänster som också är en viktig del av kulturutbudet. Vi anser att en markering av detta också behövs inför nästa sändingstillstånd. Att fler människor besökte en gudstjänst än ett idrotts-evenemang under 2000, enligt Kulturrådets omvärldsanalys, är knappast något som avspeglas i programutbudet i radio och TV i dag.

Fru talman! *Public service*-företagen finansieras med hjälp av licensavgifter. Det systemet har fungerat bra hittills, men det kan komma att behöva omprövas med tanke på det nya medielandskap som växer fram. Det blir en fråga för den nya parlamentariska kommitté som ska tillsättas för att förbereda nästkommande tillstånd. En eventuell förändring av avgiftssystemet kan alltså komma till stånd tidigast 2005.

När det gäller medelstilldelningen föreslår regeringen i propositionen att uppräkningsen om 2 % årligen av bolagens medelstilldelning ska betalas ut i sin helhet bara under förutsättning att Radiotjänst i Kiruna – RIKAB – lyckas att minska TV-avgiftsskolket med minst 25 miljoner per år.

I dag betalar ca 90 % av de betalningsskyldiga sin avgift. Det är en hög siffra ur ett internationellt perspektiv, men den är naturligtvis ändå otillfredsställande. Därför satsar de tre programbolagen, som gemensamt äger RIKAB, åtskilliga miljoner för att driva in licensmedel. Det går kanske att komma ytterligare en bit på väg med hårdare indrivningstag kombinerat med en morot i form av t.ex. någon extratjänst, men det är inte säkert att det leder till en nettointäkt – smakar det så kostar det.

Bolagen riskerar därför att förlora i två ändrar, först ytterligare ekonomiska satsningar på kontroll, sedan på att ändå inte få ut hela medelsuppräkningsen, om de inte lyckas. Det är en väldigt märklig och ogenomtänkt konstruktion som skapar osäkerhet om vilka ekonomiska ramar som gäller. Därför reserverar vi oss mot villkorandet av medelstilldelningen.

Fru talman! Underlaget till det betänkande om radio och TV i allmänhetens tjänst som vi kommer att besluta om i dag har tyvärr kommit till med ganska snäva tidsramar – en kort utredning följt av en kort parlamentarisk beredning och en kort tid för propositionsskrivande. Det

har inneburit att någon djupare diskussion inte har kunnat föras vare sig om organisationsfrågor eller om innehåll.

Nu har regeringen aviserat att en ny parlamentarisk utredning ska till sättas som ska göra en djupare utredning av *public service* i framtiden, och det är nödvändigt av många skäl. Vi hoppas att den får börja arbeta ganska omgående så att den kan arbeta långsiktigt och lägga upp arbetet på ett sådant sätt att alla intresserade kan delta i seminarieverksamhet och andra diskussionsforum.

Det behövs en bred och djup debatt om hur *public service* ska värnas och fortsätta att utvecklas. Frågor som blir viktiga att belysa och utvärdera är teknikutvecklingen, finansieringsformen, själva organisationen med bolagen, styrelserna och stiftelsen samt Utbildningsradions utvidgade uppgift i ett modernt kunskapssamhälle. Men det gäller också inte minst *public service*-begreppets innehåll och etiska riktlinjer för etermedier. Det är en både spännande och viktig diskussion som jag tror att många med mig ser fram emot.

Jag yrkar bifall bara till reservationerna nr 2 och 6, men jag står bakom alla våra reservationer.

Anf. 2 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Om några timmar kommer majoriteten i denna riksdag att ha senarelagt svensk *public service*-radios och -TV:s inträde i framtiden med fyra år. Genom att bortse från att mediemiljön, inte minst rent tekniskt, har förändrats under de senaste åren leder man in *public service*-verksamheten i en återvändsgränd. Det av många efterlängtrade nytänkandet överläter man åt en ny utredning att ägna sig åt, så först om fyra långa år får riksdagen möjlighet att ange en ny färdriktning. Jag misstänker att TV-tittarna och radiolyssnarna då eftertryckligt kommer att ha markerat sin otillfredsställelse med *public service*-utbudet genom att ägna alltmer tittartid åt andra kanaler. SVT, SR och UR ges av kulturutskottets majoritet helt enkelt inte förutsättningar att vara med och möta publikens ändrade behov. Inte ens det förslag som framfördes från moderata företrädare i den beredning som föregått regeringens proposition om att fastställa tillståndens längd till tre år vann gehör. Då hade åtminstone de nödvändiga förändringarna kunnat genomföras något snabbare.

Fru talman! Det moderata alternativet, såsom vi utvecklat det i våra reservationer, skulle ha inneburit ett omformulerat *public service*-uppdrag. Vi anser att det måste handla om att erbjuda ett komplement till det övriga medieutbudet, både innehålls- och kvalitetsmässigt.

I dag kan man välja mellan ett mycket stort antal TV- och radiokanaler, distribuerade analogt eller digitalt och förmedlade via satellit, kabel eller markbundna sändare. Snart är för många familjer radio och TV via Internet ytterligare ett alternativ som bidrar till ökade valmöjligheter. Bundenheten vid programläggarnas tablåer minskar. Man kan själv välja när man vill se ett visst program. Man kan t.o.m. komponera sina egna nyhetsprogram genom att ange vilken typ av nyheter man är intresserad av. Mediefolket kallar den pågående tekniska utvecklingen för konvergens, dvs. att olika distributionstekniker flyter samman och blir sinsemellan utbytbara. Detta kommer att ställa krav på att regelverket anpassas till

de nya förhållandena. Då går det inte längre att ta ut en statlig TV-apparatavgift av alla som ser på TV via sin dator.

Vi pekar i en reservation på att grunderna för TV-avgiftssystemet håller på att rubbas och anser att den aviserade utredningen bör få i uppdrag att överväga en skattefinansiering av *public service*-verksamheten. Det borde vara möjligt att skapa den nödvändiga friheten från politisk styrning i ett sådant system på precis samma sätt som i dag, i varje fall i princip, gäller för kulturområdet i övrigt.

I det system som i dag tillämpas med riksdagsbeslut om vilka resurser de tre *public service*-företagen ska få disponera finns alltför tydliga exempel på att det redan nu förekommer en viss form av politisk styrning. Vi behöver bara tänka på de regler som gäller för andelen produktion som ska förläggas utanför Stockholm eller regeringens förslag att SVT inte ska få lägga ut mer produktioner på fristående företag. Den sortens regler skadar påtagligt tilltron till företagets oberoende.

Fru talman! Hur skulle då det moderata alternativet kunna se ut? Vi tänker oss ett *public service*-uppdrag i stället för ett antal *public service*-företag. Uppdraget skulle handla om en utveckling mot ökad kvalitet och fördjupning. Tittar- och lyssnarsiffror skulle inte vara det primära måttet på måluppfyllelse. Även små publikgruppers behov ska tillgodoses.

Det finns ingen anledning att med offentliga medel finansiera program som de kommersiella kanalerna kan producera. Det är en förlegad tanke att publiken tänker i kanaler. Med fjärrkontrollen har tittaren fått frihet att välja de program som han eller hon vill se över hela kanalspektret.

I den nya medievärlden saknar begreppet kanalprofil betydelse. Att skapa någon form av tittartrohet är en utopi. Under monopolepoken kunde man möjligen tänka sig att tittaren på väg från middagsbordet till sin TV-fätölj ställde in en kanal som sedan fick stå på tills det var dags att gå och lägga sig. Även om jag inte kan peka på några vetenskapliga mätningar, kan jag utifrån mitt eget beteende anta att zappandet i dag är mycket väletablerat. Det är därför en felaktig slutsats att hävda att just *public service*-kanalerna ska erbjuda program som täcker alla intresseområden.

En väsentlig del i det nya *public service*-uppdraget, såsom vi moderater definierar det, kommer att vara att etablera en nyskapande kraft i det svenska kultursamhället. Nya samarbetsformer mellan TV- eller radioföretag och läns- och stadsteatrar kommer att kunna vitalisera svensk teater.

Vi anser också att helt nya organisationsformer bör skapas för Radiosymfonikerna, Radioteatern och SVT Drama. De har alla karaktär av nationella kulturinstitutioner och bör ges möjlighet att verka på samma villkor som t.ex. Operan eller Dramaten. Det skulle kunna skapa en motvikt mot den huvudstadsdominans som helt naturligt präglar kultursektorn och ge fler skattebetalare valuta för de pengar som man sätter av till kulturen.

Vi vill också öka möjligheten för fristående kulturskapare, t.ex. kortfilmsproducenter, att nå en ny publik via *public service*-uppdraget.

Fru talman! I många år har kulturutskottet uttalat sig för att *public service*-företagen måste ta hänsyn till de publikgrupper som har svårt att fullt ut se eller höra programmen. Vi ser i utskottets skrivningar en ökad

förståelse för kravet att alltför TV-program ska text-TV textas. Däremot är fortfarande, som Inger Davidson påpekade, ambitionsnivån när det gäller uppläst textremsa alltför lågt satt. Vi kräver i en reservation att regeringen skärper kraven och att i stället för att detta *bör* erbjudas under tillståndsperioden *ska* uppläst textremsa erbjudas. Den tekniska utvecklingen gör att detta inte är något orealistiskt krav.

Fru talman! Sveriges Utbildningsradio, UR, är enligt vår uppfattning ett främmande inslag i *public service*-verksamheten. Vi vill att hela *public service*-uppdraget inom SVT och SR ska präglas av folkbildningsambitioner och anser att de rena utbildningsprogrammen med fördel kan överlåtas åt fristående programföretag. I ett första skede vill vi att UR:s förlagsverksamhet avvecklas och att läromedel, i den mån de behövs för programverksamheten, ska upphandlas.

Det kan, fru talman, inte ha undgått någon att Moderata samlingspartiet från början motsatte sig den statliga miljardsatsningen på ett markbundet nät för digitala TV-sändningar. SVT måste under överskådlig tid erbjuda analoga sändningar i marknätet. För de digitala sändningarna är kabel, satellit och bredband tekniskt jämförbara och ekonomiskt överlägsna. Att då belastas med dubbla sändningskostnader i marknätet är inte försvarbart. Att i stället, som vi hoppas, förtydliga sändningsvillkoren så att det framgår att de satellitoperatörer som önskar erbjuda sina tittare tillgång till SVT:s kanaler ska kunna göra detta utan kostnad, ger ett snabbare genomslag för den digitala tekniken.

Vi avvisar också förslaget om ett särskilt distributionskonto, där framför allt SVT kommer att dra på sig en miljardstor låneskuld under många år framöver för att klara de dubbla sändningsteknikerna. Det är uppenbart att detta kommer att inverka menligt på verksamheten.

Det finns med de lösningar som vi föreslagit ingen anledning att nu öka medelstilledningen till de tre företagen och därmed inte heller att höja TV-avgiften.

I detta sammanhang hör också vårt förslag om att sälja Teracom AB hemma. Ett upphävande av de facto-monopolet och ett uppdrag till *public service*-företagen att upphandla sändningstjänster i konkurrens skulle skapa ett öppnare etermedielandskap. Även de företag som ägnar sig åt att paketera digitala TV-program och tillhandahålla avkodningsutrustning skulle enligt vårt förslag privatiseras.

Fru talman! Jag vill bara för fullständighetens skull påpeka att vi också står bakom en trepartireservation där vi efterlyser aktiva insatser från regeringen för att öka möjligheten för invånarna i de nordiska länderna att se varandras *public service*-utbud. I många år har arbetet med att åstadkomma de nödvändiga regeländringarna bedrivits utan att några egentliga framsteg gjorts.

Det är ett beklämmande faktum att Sveriges Radios satsning på digitala sändningar, den s.k. DAB-radion, har misslyckats. Vi avvisar inte att en utvärdering görs, som regeringen föreslår, men vi vill redan nu peka på att en anledning till den dåliga uppslutningen från lyssnarna har varit att utbudet styrts av politiska regler. Den privata radion måste ges möjlighet att finnas med i den tekniska utvecklingen, liksom andra fristående intressenter. Vi pekar i en reservation på möjligheten att erbjuda invandrarföreningar chansen att producera närradio, dvs. radiosändningar över Internet, och föreslår att det ska införas ett produktionsstöd för att under-

lätta detta. Under alla omständigheter kommer fortsatta sändningar med analog teknik att behövas under lång tid framöver.

Public service-verksamhetens finansiering genom TV-avgifter har blivit alltmer föråldrad på grund av den tekniska utvecklingen. Jag har redan pekat på att vi vill att skattefinansiering ska utredas som ett bättre alternativ. En ekonomiskt närmast försumbar men ändå politiskt viktig finansieringsväg är den sponsring som framför allt SVT enligt nuvarande regler kan ägna sig åt. Granskningsnämndens utslag häromdagen där två program fälldes för otillåten sponsring visar att det finns en gråzon mellan sponsring och försäljning av visningsrätter. Regeringen måste snarast överväga att förtydliga sponsringsreglerna. Skulle det visa sig svårt att hitta ett hållbart regelverk måste alternativet vara att inte tillåta sponsring över huvud taget.

När det slutligen gäller regeringens förslag om en fortsatt översyn av *public service*-verksamheten bör den överordnade målsättningen vara att lösa frågorna om företagets roll, självständighet, finansiering och organisation. Ola Karlsson kommer längre fram i denna debatt att redovisa de principer som vi anser ska vara vägledande i detta arbete. Slutligen yrkar jag bifall till reservation nr 1 under punkt 1.

Anf. 3 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Moderaterna vill ju ha ett väldigt smalt *public service*-utbud. Jag kan på ett sätt ha sympati för det. Då tänker man sig kanske att fördjupningen och kvaliteten kan bli ännu tydligare. Men nu visar ju forskare som följer utbudet i både *public service*-kanalerna och reklamkanalerna att om *public service* håller hög kvalitet på sin underhållning så påverkar det också utbudet i reklamkanalerna. *Public service* sätter alltså en viss standard. Det tycker jag är något väldigt positivt.

Därför tror jag att det är viktigt att *public service* också sänder underhållningsprogram av hög kvalitet. Visst kan man ha synpunkter, inte minst personliga synpunkter, på vissa av de program som visas. Men om inriktningen ändå är underhållning av hög kvalitet så bör det här finnas med. Hur ser Jan Backman på det här sambandet mellan reklamkanalerna och *public service*?

Anf. 4 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Över huvud taget tror jag att SVT genom att sända program av hög kvalitet, oberoende av genre, bidrar till att sätta en rimlig kvalitetsnivå som även de kommersiella kanalerna strävar efter att uppnå. Om det sedan går att göra de här exakta avvägningarna programtyp för programtyp vet jag inte, men man kan inte frånta ett företag alla kvalitetsambitioner bara för att det är kommersiellt, det tycker jag nog inte.

Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Nej det var inte på något sätt det jag gjorde. Det finns kvalitetsprogram även i de kommersiella kanalerna. Jag tycker ändå att den här forskningen är viktig att belysa, eftersom Moderaterna så väldigt tydligt talar om ett smalt utbud där underhållningsprogrammen i stort sett försvinner. Är inte då också risken stor att publiken missar de fördjupande programmen och de andra program som kanske Jan Backman

hellre vill att de ska se? Det är ju ändå så att även om man zappar har man preferenser för vissa av programmen.

Kan alltså Moderaterna på intet sätt tänka sig att den bredd som finns i dag mellan fakta, fördjupning och underhållning kan få finnas kvar? Vi tycker att det är viktigt.

Anf. 6 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Det finns säkert mellanformer. Vi har ju sett hur SVT har försökt att göra underhållningsinslag i samhällsupplysande program för att den vägen åstadkomma en publik uppmärksamhet som man vill ha. Så snäva gränser kommer det inte att finnas i framtiden heller. Nog kommer man att kunna skratta även åt SVT:s program i Moderaternas *public service*-värld, det tror jag.

Anf. 7 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Till det här betänkandet har det fogats 36 reservationer. Det tycker jag är rätt märkligt. Vad är det som är så konstigt med det? Det kanske ni undrar. Jo, det är för att propositionen arbetades fram av representanter för samtliga riksdagspartier. Den var så att säga redan kompromissad och klar när den lades fram på riksdagens bord. Vi var överens. Trots detta återfinner vi Moderaterna i hela 19 reservationer. Moderaterna hade två representanter med i gruppen, och ingen av dem reserverade sig där.

Då kan man fråga sig: Hur kan man komma överens med Moderaterna i en utredning när det finns så stora skillnader i hur man ser på radio och TV i allmänhetens tjänst – så stor skillnad att man i utskottet reserverar sig i 19 reservationer? Villkoret som Moderaterna ställde var att redan under denna tillståndsperiod tillsätta en parlamentarisk kommitté som ska göra en översyn av *public service*-uppdraget och *public service*-företagens förutsättningar att uppfylla sitt uppdrag i en föränderlig mediesituation. Arbetet skulle vara klart i god tid före kommande tillståndsperiod.

Det var deras villkor då. Nu har de andra villkor. Och vi sitter här med 36 reservationer, trots att vi tidigare var överens. Inte heller Folkpartiet, Kristdemokraterna eller Centerpartiet verkar vara särskilt nöjda med avtalet. De har tolv, nio respektive sex reservationer.

Fru talman! De nya villkor som Moderaterna för fram är bl.a. att *public service*-uppdraget måste koncentreras till att enbart vara ett komplement till övrigt medieutbud såväl innehållsligt som kvalitetsmässigt. Det ska vara ett mycket smalt, minimalt utbud. Jag tror att *public service* så sakteliga kommer att tyna bort om det blir en verklighet.

Ett annat krav är att sälja ut Utbildningsradion. Man vill skrota 55-procentsmålet, och man vill inte att vi ska lägga oss i vilken omfattning egenproduktionen i bolagen ska ha. Man vill också korta avtalstiden m.m. Allt detta gäller det kommande tillståndsvillkoret – trots att vi tidigare var överens.

Ni har alla hört vad den moderata representanten tidigare har sagt. Som jag ser det sågade Jan Backman totalt sina representanter i den föregående radio- och TV-beredningen. Jag anser att främst Moderaterna, Sveriges näst största parti, genom detta ökar på politikerföraktet. Först

gör man upp i en utredning, sedan bryr man sig inte om detta och anmäler 19 reservationer i utskottet.

Jag tror att väljarna inser hur ofruktbar den politiska argumentationen är. Alltför ofta talar två eller flera politiker till varandra utan att höra, utan att försöka förstå vad den andre har att säga. Först gör man upp, sedan gör man ändå som man vill och bryr sig inte om det man tidigare har gjort upp om.

Fru talman! För Vänsterpartiet är idén med *public service*, en radio och television i allmänhetens tjänst, att verksamheten ska tjäna det gemensammas bästa. Den ska stå fri gentemot olika politiska och ekonomiska maktsfärer och andra särintressen. Därav har vi inte heller enligt tillståndet någon reklam och väldigt begränsad sponsring.

Man ska också eftersträva hög kvalitet i programutbudet. Programmen ska göras tillgängliga och begripliga för alla. Därför har vi målet att hälften av alla förstagångssända svenskproducerade program ska vara textade. Programmen ska vara folkbildande och kritiskt granskande och inge människor lust, kraft och förmåga att delta i samhälls- och kulturlivet.

En radio och TV i allmänhetens tjänst har en skyldighet att ge utrymme för dem som annars har små möjligheter att göra sin röst hörd. Därför har alla tre programbolag en skyldighet att vara folkbildande. *Public service*-företagen ska i sina program rikta sig till alla människor i landet oavsett ålder, kön och etnisk eller kulturell tillhörighet. De ska spegla de olika gruppernas verklighet och möta deras respektive behov i ett programutbud med både bredd och djup, vilket är viktigt, annars är det ingen *public service*. Därför har vi också krav på en egenproduktion, och målet är 55 %. Vi har också krav på att det ska vara en regional organisation. Dessa krav har vi därför att vi också ska kunna ställa krav på kvalitet och på att kompetensen upprätthålls, eftersom det krävs erfarenhet även för att ställa krav på externa programleverantörer. Det är viktigt att man därmed har en stor egen produktion.

När det gäller särskilt nyheter, samhällsanalys och kulturutbud har tillståndet förtydligats. En ambition i fråga om detta tillstånd är att man ska arbeta interaktivt så att allmänheten inte bara bli mottagare av programmen utan även kan påverka innehållet. Och det kommer den nya tekniken, både vad gäller markbaserad digital TV och IT att ge stora möjligheter till.

Vänsterpartiet har i detta fyraåriga tillståndsvillkor fått gehör för sin syn på hur *public service* – en radio och TV i allmänhetens tjänst – ska se ut.

Tydligt är att främst moderaterna inte delar vår uppfattning och att de inte kan respektera den överenskommelse som partierna tidigare var överens om. Med deras 19 reservationer har de gjort klart att de inte vill lyssna och inte vill förstå. De har gjort klart att de har den sanna sanningen.

Jag tillstyrker förslaget till de villkor och riktlinjer som ska gälla för de tre *public service*-företagen.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om reservation 35 som Vänsterpartiet har gemensamt med Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Folkpartiet och som i sig inte har att göra med själva tillståndsvillkoret. Vi vill ha en särskild utredning om mediernas påverkan

på barn och unga. Barn, särskilt unga flickor, har ökat sitt TV-tittande under senare år. Vi kan inte bortse från att detta påverkar deras referensramar och värderingar. Vi reserverar oss och tycker att vi måste utreda dessa konsekvenser vidare och vad det kan komma att innebära att de tittar alltmer på bl.a. TV och hur det påverkar våra barn och unga. Hur ser deras bild av verkligheten ut, och vilken förmåga har de att analysera det utbud som finns i underhållning – såpor, våldsfilmerna – men också i vålds-inriktade datorspel och också i den stora tillgången till t.ex. pornografi som finns på nätet? Vi anser att man måste ta ett samlat grepp om mediernas påverkan på barnets utveckling både psykiskt och på annat sätt. Därför bör en sådan utredning göras.

Jag yrkar bifall till reservation 35.

Tack för er uppmärksamhet.

Anf. 8 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att Vänsterpartiet väljer att fokusera på de moderata reservationerna. Det kanske också är lite symptomatiskt att hon tillmäter uppgörelser i slutna rum så stor betydelse att de t.o.m. ska överordnas den offentliga debatten och den fria motionsrätten i riksdagen.

Räkningen är rätt. Det totala antalet moderata reservationer är 19. Av dem handlar fem om finansieringen, som inte ingick i beredningsuppdraget, fem handlar om distributionsfrågor, en handlar om Teracom, som inte heller hörde hit, en handlar om textremsan, där vi har skärpt skrivningen från ett bör till ett skall, två handlar om decentralisering och utläggning, och där har även folkpartister, kristdemokrater och centerpartister reserverat sig, två handlar om UR, och en handlar om inriktningen på den kommande utredningen. Jag tycker att det är en felaktig beskrivning att säga att vi har desavouerat våra utredningsrepresentanter. Vi har vidareutvecklat deras tankar som de inte fick möjlighet att göra i slutet av beredningen.

Anf. 9 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jan Backman går här i försvar för sina 19 reservationer. Jag tycker att om man hade tagit den föregående beredningen på fullaste allvar så skulle man ha bifogat särskilda yttranden för att ha med det i processen till den kommande beredningen som ska tillsättas redan under denna tillståndstid. Moderaterna har alla möjligheter att i den nya beredningen försöka få in de krav som de inte hade så stor framgång med i den tidigare beredningen. Men vi var överens. Vi verkligen vände och vred på alla våra argument. Och moderaterna var väldigt delaktiga i denna diskussion.

Jag vill inte på något sätt förringa den offentliga debatt som vi nu har. Den är viktig. Det är det viktigaste av allt. Men det lades faktiskt ned väldigt mycket diskussioner i den tidigare beredningen också. Och det tycker inte jag att moderaterna har visat respekt för här i dag.

Anf. 10 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det betänkande som vi debatterar i kammaren i dag gäller en av de frågor som nog diskuteras mest av allt i vårt samhälle av gemene man. Det är ett lika kärt samtalsämne att tala om TV-program

som man har sett som att tala om vädret. Det är därför intressant men också beklämmande att ta del av den forskningsrapport som medieprofessor Kent Asp presenterade i DN i går. Den rapporten visar att andelen som tittar på SVT:s program har minskat stort bara under de senaste tre åren från 48 % till 38 %. SVT visar för få bra underhållningsprogram och för få bra faktaprogram, och tittarna går därför över till de kommersiella TV-kanalerna. Med tanke på att vårt land består av mycket glesbygd där medborgare på vissa orter inte kan se annat än TV 1 och TV 2 med acceptabel bild, om de inte skaffar parabol, så är det tråkigt att medborgarna anser att kvaliteten är för låg på SVT:s program. Kvalitetskraven står dock i centrum i den proposition som ligger till grund för dagens debatt. Och eftersom samstämmigheten mellan alla partier var stor under beredningen, så hoppas jag att vi får en kvalitetshöjning av programmen och att tittarna därför återvänder.

Jag tror att vi alla här i kammaren är överens om att alla människor har lika värde. För funktionshindrade finns dock mycket att göra innan vi kan slå oss för bröstet och säga att vi har ett samhälle som är lika för alla.

I utskottet har vi under beredningen av ärendet om radio och TV i allmänhetens tjänst lyckats komma en bit på väg genom att vi har fattat ett enhälligt beslut om att minst 50 % av SVT:s svenska programutbud ska vara textat innan avtalsperioden är slut. Jag tycker att det är glädjande att vi har fattat det beslutet i utskottet.

I propositionen föreslås att personer med funktionshinder successivt ska ges ökade möjligheter att ta del av nyheter, information och underhållning via radio och TV. Inget sägs där om debattprogram. Förhoppningsvis är det en miss, men den är nog så beklaglig. Jag förutsätter att regeringen även avser debattprogram. Dessa är oerhört viktiga även för hörselskadade. Alla ska kunna ta del av dem vid första visningen i TV. Det är dagen efter TV-debatterna som folk diskuterar vad de har hört på TV, och då ska även hörselskadade ha möjlighet att delta i diskussionen. De ska inte behöva vänta tills den textade repriserna kommer flera dagar senare. Vid det laget har vi hörande redan förträngt debattprogrammet för något nytt som vi har hört.

Beträffande synskadades möjligheter att ta del av TV-program är det hjälpmedel på gång, bl.a. Voxit, som är ett slags ”prator”, dvs. en pratande apparat som beskriver det som visas. Detta hjälpmedel måste snabbt kunna erbjudas med rimliga villkor från hjälpmedelscentralerna runtom i landet. Det är viktigt att de synskadade får denna möjlighet. Det är många gånger så att hjälpmedelscentralerna hjälper gravt synskadade, men vi har också många med synsvagheter som kanske inte får denna hjälp från hjälpmedelscentraler, men som ändå behöver kunna ta del av textremsor, osv. Därför är det viktigt att man snabbar på denna möjlighet.

Bakgrundsljud vid olika referat är andra störande moment som flera talare före mig har tagit upp och som är besvärligt för personer med hörselnedsättningar. Ibland är det naturligtvis oundvikligt med bakgrundsljud, men det bör inte läggas in som speciella effekter samtidigt som man ska lyssna till reportage eller debatter. I vårt land finns det cirka en miljon med hörselnedsättningar.

Fru talman! En annan fråga som jag vill lyfta är våldet som visas i TV. *Public service* har visserligen den policyn att inte visa våld före kl. 21 vare sig i nyhetssändningar eller underhållningsprogram. Men det

visas väldigt mycket våld inte minst i barnprogram. Det är då på tid före kl. 21. Det visas i tecknade filmer och i program med animerade dockor. Barnprogrammen blir våldsammare, och barnen blir inskolade i att se våldet som en kul grej.

För mig och Centerpartiet är det ett felaktigt sätt att skola in våra ungdomar i hur samhället fungerar. Ser man våldsfilmerna där en person sparkas tio gånger och denna person sedan reser sig som om ingenting har hänt är det lätt för barn och ungdomar att tro att det fungerar så även i verkliga livet.

Program med våldsscener bör vi slippa se i *public service*-kanalerna. Sådana program kan de kommersiella behålla för sig själva. *Public service*-kanalernas programutbud bör i stället förmedla god kultur som stärker människornas självkänsla och som pekar på goda exempel och inte på våld. Vi har en reservation där – reservation 45 – som Charlotta Bjälkebring pratade ganska mycket om tidigare.

En annan fråga som jag vill lyfta är gudstjänstprogram i TV. Det är gammal god kultur att erbjuda människor möjlighet att ta del av gudstjänster i TV på söndagar, och den möjligheten bör kvarstå. De behöver inte ligga på en fast tid, men de bör ligga på söndagar så att de människor som vill ta del av gudstjänstprogram har den möjligheten.

Nordiskt TV-samarbete är en annan fråga som är viktig. Vi behöver stärka det nordiska samarbetet i många frågor, och då är det naturligt att vi även har ett gott samarbete inom TV-utbudet. Regeringen bör därför lägga fram förslag som leder till att de nordiska ländernas *public service*-kanaler kan ses i alla de nordiska länderna.

Att arbeta för ökad mångfald är inte bara frågan om att motverka koncentration utan också om att stimulera nya aktörer att producera och förmedla information. Bra exempel på det är öppna kanalerna, dvs. oberoende och icke kommersiella lokala stationer som sänder i huvudsak samhällsinformation, utbildning och kultur. Politiken bör inriktas på att ta till vara den tekniska utvecklingen för att förbättra villkoren för dessa och andra nya medier.

Fru talman! Centerpartiet tycker att det är väldigt bra att det sägs i propositionen att 55 % av alla program ska produceras utanför storstäderna. Det är bra att hela landet speglas i nyheter och andra samhällsprogram. Men beträffande den indexuppräknings på 2 % som föreslagits är jag dock lite orolig. Det täcker inte löneuppräkningsarna, och följderna blir att lokalstationerna kommer att tvingas säga upp personal för att få ekonomin att gå ihop. Jag hoppas att kulturministern har några kommentarer till det och att jag får möjlighet att ställa frågan till henne när hon kommer till debatten.

Lokalradiostationerna skulle också behöva ökade resurser för att producera bra program av hög kvalitet men också för att anställa journalister som är duktiga på webbsidor. Det är viktigt för alla medborgares möjlighet att ta del av vad som händer. För mig som jobbar här i Stockholm, t.ex., är det bra att kunna läsa på webbsidan vad som har hänt, men det är inte minst bra för hörselskadade som inte kan lyssna till radion. De har också rätt att få veta vad som händer.

Sist men inte minst: Den snabba utvecklingen inom hela telekommunikationsområdet och främst informationstekniken öppnar nya möjligheter för människor att ta emot och distribuera information. Genom den

globala marknad som man kan välja från blir det möjligt för individen att sätta samman ett helt individuellt mediepaket, där lokala nyheter hämtas från en källa, inrikesnyheterna från en annan och utrikesnyheterna från ytterligare några källor.

De sociala och demokratiska frågorna behöver uppmärksammas i samband med denna medieutveckling. Inte minst bör forskning initieras, och en offentlig debatt om det framtida medielandskapet behöver stimuleras.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 36 under punkt 46. Jag står givetvis bakom alla Centerpartiets reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall bara till reservation 36.

Anf. 11 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Detta är ett ärende som berör oss alla, för visst är det så att vi alla varje dag tar del av antingen radio eller TV eller både–och. Enligt en färsk statistik tillbringar vi i snitt två timmar per dag framför TV:n och ett antal timmar i sällskap med radion, ibland slölyssnande och ibland mer aktivt lyssnande. Medietiden ökar hela tiden i våra liv.

Sedan har vi väldigt olika program som vi tar del av. Det är då det börjar bli intressant, och det är det som detta betänkande handlar om. Vår radio- och TV-struktur var länge synnerligen enahanda. Riksdagens socialistiska majoritet gjorde länge allt vad den kunde för att hindra konkurrens och alternativ. Det var för väl att det så småningom kom en regering som kunde ta loven av monopolen.

Nu tycks det delvis som att man hakar sig fast vid TV-licensen som om det inte händer något. Det känns som att man inte vill se att det som händer verkligen händer. Det var likadant med reklamen i TV. Man ville från den dåvarande majoriteten inte se det som hände och vad det innebar – utlandsbaserade TV-företag som kunde nå svenska hushåll – utan försökte hålla fast vid monopol och förbud i det längsta. Jag ska återkomma till TV-licensen lite senare.

Nu är möjligheterna om inte oändliga så i varje fall stora till variationer och konkurrens. Det ställer stora krav på de uppdrag som vi ska ge för de kommande åren. I och för sig ville vi bara ha tre år, men jag inser att beslutet med stor sannolikhet blir fyra.

Det finns de som tror att vi i Folkpartiet för att vi vill ha konkurrens, etc., är negativa till *public service*, men det är precis tvärtom. Vi tror att konkurrens utvecklar kvaliteten. Nu kan det finnas enstaka exempel som jävar det påståendet, t.ex. hur man konkurrerar med frågeprogram, men som helhet och som princip är konkurrens för oss kvalitetspådrivande. Vi är ytterligt angelägna om att *public service*-funktionen fungerar och fungerar väl.

Detta begrepp används på många olika sätt. En definition är en radio och TV i allmänhetens tjänst, men det kan ha så olika innebörd. Handlar det om att alla ska få vad de vill? Det torde vara en omöjlighet. Då får vi se om det finns något annat. Jag tror inte att det här begreppet låter sig definieras med några få ord utan behöver en längre förklaring. Tillgänglighet för funktionshindrade är en del av definitionen, och det återkommer jag snart till. Produktion av program för minoritetsgrupper är en annan del. Ansvar för kulturprogram, för bildning och för det svenska språket är andra delar. Den stora frågan är ju det som redan har kommit

upp i replikskifte och som handlar om bred underhållning. Jag inser värdet för både SVT och SR av att också sända bred underhållning, populära sportevenemang m.m. även om det kostar en hel del, men jag blir lite orolig om man alltför mycket sneglar på hur tittarsiffrorna utvecklas.

Det är en självklarhet att andelen tittartimmar minskar med ökad konkurrens. Det är inte så många år sedan man hade 100 %. Det fanns ju inget alternativ. Nu har siffrorna sjunkit, som Birgitta Sellén tog upp, från 48 till 38 % på tre år. En del av den minskningen hör givetvis ihop med ökad konkurrens. Sedan spekuleras det en del om det också hör ihop med de återkommande ledningskriserna, men det är ju svårt att uttala sig om direkta eller indirekta konsekvenser av det. Bra är de naturligtvis inte, och en from förhoppning är väl att man finner en vettig lösning så snart som möjligt. Men jag ska gå tillbaka till det här med tittarsiffrorna. Min slutsats är att man, om man uppfyller *public service*-kraven och bl.a. därmed visar smala program, givetvis tappar tittare. Det ligger i sakens natur. Jag tror att en enkel definition av smala program är att få ser dem. Är det många som ser programmen är de inte längre smala. Det säger sig självt.

Sedan ska jag gå över till funktionshindrades möjligheter att ta del av *public service* och SVT:s, SR:s och UR:s program. Det är glädjande att notera med vilken energi som kulturutskottet och dessförinnan partierna har tagit sig an de här frågorna kring funktionshindrade så att de i stor utsträckning ska kunna tillgodogöra sig radions och TV:ns sändningar.

Vi har en framtida utveckling i sikte genom digitalisering som skapar nya möjligheter, men eftersom det tar ett antal år finns det åtgärder som kan genomföras redan nu. Inger Davidson tog upp frågan om textade program t.ex. En annan punkt gäller bakgrundsljuden, som inte sällan är så störande att många hörselskadade missar budskapet. Då försvarar man bakgrundsljudet med uttryck som ”konstnärlighet” och ”autenticitet”. Det är ibland tydligen viktigare med detta än att även hörselskadade ska kunna höra. Det påminner mig om alla de föredragshållare som inte vill använda mikrofon. Jag undrar då alltid om någon över huvud taget behöver höra föredraget eftersom det inte är till för alla. Men jag är glad över att utskottet har enats i den här frågan och så tydligt markerar kraven på både SVT och SR. Tyvärr kom vi inte lika långt när det gällde teckenspråksutbudet. Det är ändå så att man har ett särskilt ansvar för att döva och hörselskadade ska få ett ökat utbud av information och kultur via teckenspråkliga program. Sändningstiden för år 2000 uppgick till 1 timme och 25 minuter per vecka. Ni hörde inte fel. Det är alltså mindre än en och en halv timme av 168 timmar, eller vad det är, som finns tillgängliga under en vecka. Det är inte så konstigt att vi från Folkpartiet anser att det antalet timmar kan utökas och ska utökas, och våra krav innebär en fördubbling under kommande tillståndsperiod. En fördubbling skulle då innebära uppemot tre timmar per vecka.

Ytterligare en insats för funktionshindrade är s.k. syntolkning som innebär att det ges en muntlig beskrivning av händelseförloppet för den som är synskadad. I det analoga systemet kräver det en egen frekvens, och det finns i dag inga praktiska möjligheter att genomföra det. Men när den digitala tekniken mer frekvent har tagits i anspråk anser vi att man ska göra försök och också genomföra syntolkning.

Sedan gäller det TV-licensen. TV-avgiften fungerar hyfsat väl under överskådlig tid som finansiering av *public service*. Det sade kulturminister Marita Ulvskog när hon presenterade regeringens proposition torsdagen den 22 mars.

Vi i Folkpartiet tycker att TV-licensen är föråldrad. Vi anser att det är märkligt att teknikutvecklingen i det avseendet inte får större återspeglning i det nya avtalet. Det är ändå så att det redan finns möjligheter att ta del av en del av TV-utbudet via dator. I sinom tid finns det en mängd andra möjligheter. Hur blir det då? Ska det bli en registrering även när man köper en dator och en licensavgift på den, precis som när man köper en TV? Det är självklart inte möjligt. Därför borde man ta tag i den här frågan kraftfullt redan nu. Vi måste ha ett regelverk som är teknikneutralt. Jag är medveten om att det här inte kan genomföras inom ett år, men det borde åtminstone finnas en mer påtaglig avisering om en förändring. Visserligen finns det en utredning tillsatt, om jag är rätt underrättad, för att se över avgiftsformen, men kulturministerns uttalande tyder på att någon större vilja till förändring inte finns. Hur ska man annars tyda uttrycket ”överskådlig tid”? Det kanske kan vara bra att få en definition av det så småningom. Ett slopande av TV-licensen skulle också innebära att vi slipper en kontrollfunktion genom att Radiotjänst i Kiruna kan upphöra. Bara i och med det görs en besparing på ungefär 140 miljoner per år som kan användas till programverksamhet. Det är väl ingen som skulle sakna den där platsuppräknningen, som kommer då och då och som talar om var det blir skärpt avgiftskontroll. I avvaktan på slopande av licensen och ett annat finansieringssystem är vårt förslag nu att man inte höjer nuvarande licens.

När ett nytt tillstånd ska ges är det lätt att försöka styra i detaljer. Många gånger kommer man faktiskt på sig själv med att tänka att man skulle vilja ha det på ett visst sätt. Samtidigt finns det naturligtvis ett värde i att låta dem som är professionella på området ha en stor frihet. Det är inte bra med en stark politisk styrning av det som ska vara oberoende. Det finns många avskräckande exempel på det i vår omvärld. En detaljstyrning som vi då reagerar mot i det här förslaget är att minst 55 % av allmänproduktionen ska göras utanför Stockholm. Att vi går emot det är ingen uppmaning till centralisering, utan jag ser det som viktigast att programmen speglar hela Sverige. Den här siffran 55 % tycks ibland få egendomliga konsekvenser genom att man för att uppnå det direktivet forslar i väg ett antal stockholmare utanför tullarna för att göra programmen där. Jag tycker att det skulle vara intressant med en mer allmänt hållen formulering och sedan, givetvis, en noggrann uppföljning av hur riktlinjerna om speglingen av hela Sverige efterlevs. Siffran 55 % får för mig annars kanske ett slags arbetsmarknadspolitisk prägel, och det är ju programinnehållet som är det väsentliga i det här avseendet.

En annan del inom det här avsnittet gäller riktlinjerna för utomstående medverkan i programproduktionen. Det kan inte vara rimligt att statsmakten ska styra programbolagen på det sättet. Jag tror också att den här pekfingeriseringen får till följd att man minskar utomstående programföretags medverkan. Det kan naturligtvis ha en förödande effekt på ett antal fristående mindre programbolag, och det ska inte vara statens uppgift att gå fram med pekpinna till företagsledningarna inom det här området.

Jag sade att man ibland kommer på sig själv med att vilja detaljstyra, och politik är ju möjligheternas konst. Efter att ha predikat mot detaljstyrning måste jag ändå ta upp det här med gudstjänsterna. Jag är väl medveten om att riksdagen inte ska gå in i detaljerna i programsammansättningen, men det finns ändå en del som har fått många att reagera. Det gäller det här med gudstjänsterna och den aviserade neddragningen av dem. Jag tror att det kom som en överraskning att det blev en så negativ reaktion mot det förslaget. Jag måste säga att jag har förståelse för den negativa reaktionen. Inte minst gäller det dem som inte har möjlighet att ta sig till kyrkorna – både Inger Davidson och Birgitta Sellén har tagit upp och visat på det här. De har i långa tider haft radio och TV som sin möjlighet att uppleva gudstjänsten.

Vi har från riksdagens kristna grupps styrelse skrivit ett öppet brev undertecknat av samtliga partier som finns representerade i kammaren. Vi har sedan också haft en överläggning med religionsradions representant och fått utbyta argument om det här i positiv anda. Svaret var väl ungefär det som var förväntat, nämligen att det är brist på pengar. Men jag menar att det samtidigt torde handla om prioritering inom koncernen.

Vi har i en reservation tillsammans med Kristdemokraterna och Centern utvecklat de här synpunkterna. Även om den avslås hoppas jag att man inom SVT och SR tar till sig både vår och många andras kritik mot att det dras ned på de här programmen.

Slutligen: Jag vet inte hur länge det har kommit propåer om tillgång till TV-program från och till våra nordiska grannländer – inte för oss här i Riksdagshuset utan för de nordiska folken, för att kunna se varandras program. Jag gissar att den här frågan kommer upp vid i stort sett varje session med Nordiska rådet, och därtill kommer alla interpellationer och frågor här i kammaren. Jag undrar: Är det så omöjligt att komma fram på det här området? Jag ställer den frågan till socialdemokraterna och hoppas att antingen Åke Gustavsson eller kulturministern tar upp detta senare. Finns det verkligen vilja att lösa frågan, eller ska den dras ännu längre i långbänk med olika skäl till att inte finna framkomliga vägar? TV har en god förmåga att hjälpa till med förståelse, både språkligt och kulturellt. Men för att det ska gälla inom Norden är en av förutsättningarna att det går att se varandras program, och det inte bara alldeles utmed gränserna.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla de reservationer vi har i det här betänkandet. Hur många de var har Charlotta Bjälkebring nogsamt berättat. För tids vinnande yrkar jag dock bifall bara till reservationerna 17 och 29.

Anf. 12 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Lennart Kollmats lyfter fram frågan om oberoende. För mig är det väldigt viktigt att *public service* är både publicistiskt och ekonomiskt oberoende gentemot staten. Samtidigt säger Lennart Kollmats att licensavgiften är väldigt omodern och bör avskaffas. Min fråga blir då: På vilket sätt ska *public service* finansieras i framtiden?

Anf. 13 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Tack för att Charlotta Bjälkebring ställde den frågan, som jag inte tog upp i mitt anförande. Det är ett ganska långt svar som

krävs. Vi vill inte heller ha en skattefinansiering. Vi är lite oroliga för den eventuella politiska styrning som kan komma, och jag är lika angelägen som Charlotta Bjälkebring om oberoendet. Vi föreslår, och det finns i en av våra reservationer, fem fristående fonder som ska arbeta med att köpa upp *public service*-program. Sedan kan olika kanaler, reklamfria kanaler men också de kommersiella kanalerna, göra *public service*-program. Det är i oerhörd korthet det förslag vi har, med en finansiering som är oberoende av skatten – och också oberoende av TV-licensen. Som vi hörde här tidigare är det ju i dag uppemot 10 % som skolkar från TV-licensen.

Anf. 14 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag tror nog att det system som Folkpartiet förespråkar också kan få väldigt stora problem. I och för sig kan det TV-licenssystem som vi i dag har ses som lite omodernt, men jag tror ändå att vi bör försöka uppmuntra och motivera de licensskolkare som i dag finns, 7–10 %, att betala. Vi måste få folk att inse att det är viktigt att betala sin TV-licens för att få det här breda utbudet som står fritt och oberoende, både publicistiskt och ekonomiskt, från staten. Jag hoppas att vi även i framtiden ska kunna ha kvar den här finansieringen.

Anf. 15 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag delar Charlotta Bjälkebrings uppfattning: Så länge TV-licensen finns hoppas jag också att så många som möjligt betalar den. Men jag tror att med den teknikutveckling vi har blir det allt färre som betalar. Man hittar andra vägar att se TV-programmen. Det här systemet är ju väldigt beroende av den teknik vi har och TV-apparaten som sådan. Registreringen inför TV-licensbetalande sker ju när man köper TV:n. Men hur gör man då med alla som ser TV via datorn, t.ex.? Där är det ju inte möjligt att ha sådana registreringar. Jag tycker att teknikutvecklingen springer ifrån TV-licensen som institution.

Anf. 16 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! I en demokrati är det viktigt att opinions- och åsiktsbildningen är fri. Det här förutsätter att de medier som sprider information kan göra det på ett kritiskt och allsidigt sätt, att alla åsikter kan komma till uttryck och att informationen inte underkastas kommersiella krav. *Public services* roll i en alltmer fragmentiserad värld ökar i betydelse. När det kommersiella utbudet av lättillgängliga förklaringar och förenklningar av verkligheten vräks över oss behöver vi alternativ som ger bakgrund, fördjupning och analys. Den nyhetsförmedling som *public service* står för ska därför kännetecknas av både djup och bredd och få lov att ta den tid i anspråk som krävs för att en kritisk reflexion och ett analytiskt perspektiv ska kunna utvecklas.

Public services kulturansvar bör också öka. I propositionen sägs nu att det utländska programutbudet ska spegla olika kulturkretsar och i större omfattning än i dag innehålla program från olika delar av världen. Även samarbetet med landets olika kulturinstitutioner ska öka. Kulturnyheter har vi fått, både i Sveriges Radio och i Sveriges Television. Dock anses de inte så viktiga att det finns ekonomi på Sveriges Television för

att sända dem under sommaren, trots att propositionen säger att kulturansvaret ska vara ett prioriterat område i *public service*-uppdraget.

Den internationella bevakningen behöver fördjupas och nyanseras, inte förenklas och utarmas. Här vill jag också påminna om att en kompetent och allsidig nyhetsbevakning i allra högsta grad är en demokrati-fråga, en mänsklig rättighet. Den typ av skvallerpress som utvecklas i England m.fl. länder bör därför inte smitta av sig till vår nyhetsbevakning. Snabba, förenklade budskap är lika nedbrytande för det demokratiska intellektet som flottig, näringsfattig *fast food* är för kroppen.

Miljöpartiet såg med stor oro på likriktningen mellan de två separata nyhetskanalerna i allmän televisionen, som successivt ökade under tidigare omorganisation. I nu gällande avtal – för vi har ju inte tagit dagens beslut ännu – mellan *public service*-företagen och staten står att det även fortsättningsvis ska finnas två separata nyhetsredaktioner inom Sveriges Television. Med ”separat” torde menas fristående, enskild. I dagens utbud förekommer samma inslag alltsomoftast. Det här anser vi inte överensstämmer med gällande avtal. När jag anmälde SVT till Granskningsnämnden för just brott mot gällande avtal visade det sig att Granskningsnämnden inte kunde granska anmälan därför att kravet på separat sändning inte fanns inskrivet i sändningstillståndet.

Nu säger SVT självt att det inte finns fog för påståendet att Aktuellt och Rapport skulle vara alltför lika – vadå *alltför* lika? Och hur kommer dagens verklighet att överensstämma med det nya avtal som vi kommer att besluta om här i eftermiddag? I propositionen står det att det är av stor vikt att den nya organisationen med en central nyhetsdesk inte ska leda till att de redaktionella bedömningarna centraliseras. Men samma nyhetsinslag visas fortfarande i Aktuellt och Rapport. Vidare sägs att förekomsten av flera nyhetsredaktioner – de är ju fler än två i dag – ska innebära att förutsättningarna för variation garanteras beträffande urvalet av nyheter. Men för SVT räcker det tydligen med att de inte är ”alltför” lika.

Under kommande tillståndsperiod kommer Granskningsnämnden att följa och utvärdera hur förändringarna inom nyhetsorganisationen påverkar mångfalden i nyhetsutbudet. Jag tycker även att styrelsen borde ta sig en allvarlig funderare på hur fortsättningen på denna dystra lek med ord ska kunna leda till att vi åter får olika nyhetsrapporteringar som det är värt att se på.

Den snabba utvecklingen inom medievärlden innebär också att *public services* roll ständigt bör prövas. Radions betydelse framöver kommer med all sannolikhet att öka, som en motreaktion på alla bilder som ständigt flimrar förbi. Även Utbildningsradions roll som folkbildare kommer att öka. Därför är det extra viktigt att öppna för fristående bedömare att analysera och granska verksamheten. I propositionen sägs också att offentlig debatt bör stimuleras av programbolagen själva och att ett fortsatt utredande av *public service* behövs. Hur ska statens ansvar för *broadcasting* se ut framöver? Ska det finnas sanktionsmöjligheter för annat än sponsring och reklam? Hur ska framtida finansiering se ut när vi stänger av det analoga nätet och medierna smälter samman alltmer?

Ibland krävs det lite mer tydlighet i propositionsskrivandet om resultatet ska kunna mätas och granskas.

Kulturutskottet har t.ex. valt att under rubriken Tillgänglighet för funktionshindrade komma med en konkretisering. Här säger proposition-

en att andelen textade program av det totala rikssända utbudet med svenskt ursprung ska öka påtagligt. Utskottet har valt att tolka det som att minst hälften av förstagångssända program med svenskt innehåll ska textas under kommande tillståndspann. Minst hälften är mätbart, och det finns nu möjlighet för Granskningsnämnden att granska.

Jag går nu över till övriga motioner.

Barn mellan tre och åtta år umgås med någon form av medier 2 timmar och 42 minuter per dag. Tyvärr står inte Sveriges Radio, Sveriges Television och UR för det dominerande inslaget. Här krävs kraftfulla insatser för att producera svenska barnprogram med hög klass. Jag ser med oro på hur TV-mediet köper in alltfler tecknade nonsens- och våldsserier och förser dem med svenska röster.

Det är under uppväxten vi skaffar oss de flesta av våra referenser och värderingar, utforskar verkligheten och gör en bild av hur den ser ut och hur den fungerar. Barndomsåren är en känslig tid. Upplevelser vi har formar oss och bestämmer hur vi ska handskas med situationer och möten som vuxna. Nutidens barn möter information och får upplevelser på helt andra sätt än de som var barn för 10 och 30 år sedan. Televisionens explosionsartade utveckling med ständigt fler kanaler och ett alltmer avancerat innehåll har gått hand i hand med informationsteknologins utbud av snabbare kommunikationer, nya inlärningsmöjligheter, spel och större och mer komplexa vägar att söka information.

Att den tekniska utvecklingen går framåt är bra i sig. Yttrandefrihet och demokrati stärks av att det blir lättare att söka information och sprida åsikter. Samtidigt bör vi fråga oss vad utvecklingen på medieområdet betyder för dem som är barn och unga i dag, vad medieutvecklingen gör med deras bild av verkligheten och deras förmåga att analysera den. Vi måste också fråga oss vad det innebär att växa upp med våldsinriktade dataspel, ett gigantiskt TV-utbud dygnet runt och ögonblicklig tillgång till den stora gryta av information som finns hopblandad på Internet, där våld, pornografi, rasistpropaganda utgör en mindre men obehaglig del av helheten. När det mediala utrymmet växer finns det större möjlighet att inom det skapa slutna rum, dit debatt och kritisk granskning aldrig når.

Vi saknar också kunskap om vad den förändrade användningen av kroppen gör med vår hälsa. Det som noterats är att antalet överviktiga barn ökar. Forskare börjar slå larm om skelettskador och motoriska rubbningar.

Det finns sex områden som behöver diskuteras. Det är televisionens utveckling, dataspelen, Internet, det skrivna språket, videogram och film. Det behövs mer av både debatt och forskning om det nya medielandskapet. Därför är det hög tid att ge en helhetssyn av den kunskap som finns i Sverige och internationellt i dag. En utredning behöver tillsättas för att ta ett samlat grepp om alla de mediala situationer som barn utsätts för och deras påverkan på barnets utveckling, psykiskt såväl som fysiskt. Därför yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation 35 under punkt 45, vilket för övrigt alla andra partier gör utom Socialdemokraterna och Moderaterna. Men vi har ju ingen mittenregering.

Till nästa reservation. Den enda icke kommersiella TV-produktionen är i dag Öppna kanalen. Den erhåller inte något statligt stöd. Drygt en miljon människor har i dag tillgång till Öppna kanalen och kan bl.a. se direktsända debatter från EU-parlamentet. I dag är det i första hand de

större kommunerna som ger bidrag, vilket innebär stora regionala skillnader som inte är acceptabla. Det är ju viktigt att alla människor får tillgång till det fria mediet. Vi vill därför att möjligheten undersöks hur en statligt finansierad Öppna kanalen kan se ut. Förebilder finns i flera länder, närmast i Danmark och i Tyskland.

Med det yrkar jag också bifall till reservation 32 under punkt 41.

Det är viktigt att slå fast att teknisk utveckling aldrig går före kvalitet i *public service*. Miljöpartiet vill ha ett starkt och konkurrenskraftigt *public service* med bredd, hög kvalitet och modern teknik. I en riktlinje för programverksamheten sägs också i propositionen att programföretaget ska erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet i alla programgenrer. Enligt Granskningsnämndens alldeles färsk rapport konstateras att kanalerna SVT 1 och SVT 2 fortfarande är breda *public service*-kanaler. TV 4 närmar sig däremot mer TV 3 och TV 5, dvs. deras mångfald minskar. Den här nya utvecklingstrenden, att det informationsinriktade utbudet minskar i TV 4, stärker mina och Miljöpartiets krav på fria, självständiga och starka nyhetskanaler i Sveriges Television.

Slutligen har jag en kommentar till den odemokratiska valbevakningen. De flesta länder har någon form av skriftliga föreskrifter om hur medierna ska sköta valbevakning. I många fall är det noggranna regleringar. Men i Sverige finns inget skrivet eller reglerat om valbevakning.

Vid genomgång av SVT:s rikssändningar efter valet 1998 fann Granskningsnämnden att två längre debatter hållits med samtliga partier, därutöver en längre duell mellan Göran Persson och Carl Bildt och en kortare mellan Mona Sahlin och Gudrun Schyman. Rapport Morgon hade kortare dueller där Socialdemokraterna deltog i elva, Moderaterna i nio, Vänstern och Folkpartiet deltog i fem vardera, Centern och Kristdemokraterna i tre vardera och Miljöpartiet i två dueller.

Jag tycker att det är rimligt att ställa större krav på likformig behandling av partierna inför val. Det går faktiskt att rätta till, om regeringen vill, vid nästa sändningstillståndsskrivning. Därför undrar jag om kulturministern vill agera så att mer jämlika förhållanden kan få råda även i Sverige till nästa val.

En liten kommentar till Folkpartiet, som säger att konkurrens är kvalitet. Det ska jag inte ha någon invändning mot, men kvalitet kostar, Lennart Kollmats, och Folkpartiet vill inte höja licensen i dag. Även om Folkpartiet precis som Miljöpartiet inser att dagens licenssystem inte håller i den nya teknikvärlden, har vi ingen majoritet för att ändra det i dag. Ska Folkpartiet då ekonomiskt utarma och sänka *public service* genom att i dag agera för att inte höja licensen för att möjliggöra högre kvalitet?

Anf. 17 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Nej, Ewa Larsson, vi har två förslag. Ett på lång sikt, som jag nämnde i ett tidigare replikskifte, med fonder som enligt våra beräkningar skulle ge SVT 15–25 % mer till *public service*-verksamhet än man har i dag.

Det andra är att vi, också i en reservation, har skissat på ett annat sätt att förmera pengarna till SVT. Det handlar om att ställa krav på dem som distribuerar TV-programmen. Vi vill alltså ersätta en höjning av TV-

licensen med detta. Vi säger okej till nuvarande TV-licens, men vi har alternativa finansieringsmöjligheter.

Prot. 2000/01:123
12 juni

Anf. 18 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Ni säger okej. Men ni kan ju inte säga något annat än okej, för det finns ingen majoritet för någonting annat heller. Det går inte att förändra någonting om man inte har majoritet.

Det allvarliga tycker jag är att Folkpartiet säger nej till höjd licens, eftersom det är det system som har majoritet i dag, och att Folkpartiet pratar om högre kvalitet och dessutom vill detaljreglera om kyrkan ska ha sändningar eller inte. Däremot vill man inte ställa upp på en höjd licens. Vad är det då man ska ta bort från *public service*?

*Radio och TV i
allmänhetens tjänst
2002–2005*

Anf. 19 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Nu förstår jag bättre varför Miljöpartiet är i koalition med Socialdemokraterna. Det är för att alltid i alla lägen försöka ha majoritet.

Vi lägger fram våra förslag utifrån vår ideologi och utifrån det vi tycker är rätt. Det är det som detta alternativa förslag handlar om, dels om fonderna längre fram, dels om att få in pengar till TV på ett annat sätt under den kommande sändningsperioden.

Det kanske går bra att läsa den reservationen, Ewa Larsson. Det skulle underlätta debatten.

Anf. 20 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag har läst den reservationen. Det finns många intressanta tankar i det Folkpartiet utvecklar. Själv står jag väl inte helt bakom dem.

Det vi är överens om är att licensavgiften inte håller framöver. Men det är den som gäller i dag. Då tycker jag att det är anmärkningsvärt att prata om att man vill ha högre kvalitet samtidigt som man inte går med på en höjning som möjliggör denna högre kvalitet.

Anf. 21 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! *Public service* är för oss socialdemokrater grunden i ett fungerande demokratiskt mediasamhälle. *Public service* ska garantera mångfald och kvalitet. På en konkurrensutsatt mediemarknad är vi övertygade att det är mer viktigt än någonsin att stärka *public service*-uppdraget – detta just för att garantera det som *public service* står för i egentlig mening, dvs. geografisk spridning, redaktionellt oberoende, kvalitet och minoritetsansvar. Enbart med ett väl fungerande *public service*-uppdrag kan vi garantera ett medieutbud som kännetecknas av kvalitet och som alla människor i hela landet kan ta del av. Vi står alltså för en radio och TV för *hela* Sverige.

En parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp har tagit fram *public service*-propositionen, som dagens betänkande i första hand grundar sig på. Vi har i detta arbete lyckats nå enighet inom nästan samtliga frågor. Det har vi ansett vara viktigt för att kunna garantera en trygg och hållbar utveckling för *public service*-uppdraget. När propositionen lades på riksdagens bord stod samtliga riksdagspartier bakom riktlinjerna för pro-

gramverksamheten. Finansieringsförslagen stöds av en majoritet bestående av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det visade sig dock att enigheten för programverksamheten på ett antal punkter enbart var ett spel för galleriet. Detta spel står framför allt Moderaterna för.

Teknikutvecklingen går fort, och nya lösningar måste prövas. Detta ledde till att vi i arbetsgruppen kom överens om att en parlamentarisk kommitté måste tillsättas med uppgift att göra en översyn av det framtida *public service*-uppdraget i denna ständigt föränderliga mediasituation. Även om vi i dag står inför ett avstamp inför kommande tillståndperiod är det viktigt att *public service*-debatten fortsätter, såväl inom den nya utredningen som i medierna och här i riksdagen.

Jag vill också understryka vikten av vad som sägs i utskottets betänkande om den digitalradiokommitté som ska tillsättas. Den ska enligt propositionen ha uppgiften att göra en utvärdering av försöket med den digitala radion och föreslå lösningar inom detta område. Utan något tillkännagivande, men dock som något viktigt, säger utskottet att kommittén kan tillsättas och arbeta skyndsamt. Det har vi nått en bred enighet om i utskottet. Skälet till detta är att vi så snabbt som möjligt ska hitta en bra lösning för den framtida DAB-radion.

Charlotta Bjälkebring hade räknat ut hur många reservationer som Moderaterna står bakom. Av de 36 var det 19 stycken. Dessbättre står Moderaterna i stor utsträckning ensamma i sina strävanden att vingklippa *public service*. När det gäller antalet reservationer kan man möjligen säga att de har visst understöd av Folkpartiet, som står bakom 12 stycken.

Moderaterna reserverar sig i betänkandet mot riktlinjerna för verksamheten – trots, som jag sade tidigare, enighet under arbetet med propositionen. Det kan verka något förvirrande. Moderaterna vill att Sveriges Television enbart ska vara ett komplement till de kommersiella kanalerna. *Public service*-företagen ska enligt Moderaterna *enbart* sända ett sådant utbud som de kommersiella kanalerna inte finner det lönsamt att satsa på.

Det leder till att vi får en rest-TV och till att folk blir mindre intresserade av att ta del av den verksamhet som sker och det programutbud som finns hos *public service*-företagen. Det i sin tur leder naturligtvis till att vi riskerar att betalningsviljan för *public service*-företagens verksamhet minskar. Då har vi just situationen med en rest-TV och också en restradio.

Den socialdemokratiska synen på *public service*-utbudet präglas av bredd och djup. För oss är det viktigt att alla människor kan hitta ett utbud som passar just dem. I praktiken innebär detta att både små och stora publikgruppers önskemål ska kunna tillgodoses.

I gårdagens Dagens Nyheter hade Kent Asp en debattartikel under rubriken "Låg kvalitet ger tittarflykt från SVT". Asp menar att TV-tittarna sviker SVT därför att det sänds för få bra underhållnings- och faktaprogram. I det läget är det naturligtvis orimligt att begränsa SVT:s uppdrag till att vara ett komplement, en rest-TV, till Moderaternas kommersiella krafter. I stället tror jag att det är viktigt att SVT arbetar mer med program som Skärgårdsdoktorn, eller varför inte Rederiet, och att man anstränger sig än mer för att fylla upp fakta- och nyhetsprogram med ett angeläget innehåll. I Moderaternas TV-värld ska SVT förbjudas

att sända t.ex. Expedition: Robinson och, antar jag, också viktiga idrotts-
evenemang, eftersom det är program som bör ges som monopol till de
kommersiella TV-bolagen.

Det skulle vara intressant att se hur urvalet ska fungera. Ska Jan
Backman tjänstgöra som en censor åt Sveriges Television och säga vilka
program de inte får sända därför att TV 3 ska ha dem? Det ska bli intres-
sant att se hur man från moderat sida har tänkt sig att lägga upp detta.

Det är viktigt att ha denna bredd och detta djup, så att folk känner att
det är viktiga program som man ser och därmed känner att man får
någonting för pengarna när man betalar TV-avgiften. Den uppgiften ska
alla tre *public service*-företagen kunna fullfölja i fortsättningen.

Det är tydligt att Moderaterna inte är intresserade av radio och TV för
hela Sverige. För dem är det ett komplement. Det tyder på en underskatt-
ning av dess värde för många människor. Det är faktiskt så, Jan Back-
man, att en tredjedel av Sveriges befolkning inte kan ta emot fler kanaler
än SVT 1, SVT 2 och TV 4. Ska dessa människor inte få chansen att se
de program som Jan Backman annars talar så väl om i de kommersiella
TV-kanalerna därför att de inte har den distributionsteknik som de enligt
Jan Backman bör ha, dvs. parabol eller kabel? Jag tror att mitt resone-
mang i det avseendet är näraliggande Birgitta Selléns. Det är alltså vik-
tigt att se till att alla människor får möjlighet att ta del av programmen
oavsett vilken teknik man använder sig av för att ta emot programmen.

Dagens betänkande innehåller en del förbättringar för personer med
funktionsnedsättningar. Jag ska inte säga mycket om det utan bara kon-
statera att här råder en bred enighet om att kraven på programbolagen ska
förtydligas och stärkas. För att underlätta finansieringen av en del av
dessa reformer får också SVT ett engångsbelopp på 10 miljoner kronor.
De bör också göra större ansträngningar för att åstadkomma en jämn och
hög ljudkvalitet och undvika störande bakgrundsljud. Det är ett arbete
som inte minst Elisabeth Fleetwood har deltagit i.

Förhoppningen är nu att dessa skrivningar ska kunna leda till märk-
bara förbättringar för funktionshindrades tillgänglighet till *public service*-
utbudet.

Vi har också lyckats få till stånd krav på programbolagen när det gäl-
ler utbudet till språkliga och etniska minoriteter. Inte minst är detta vik-
tigt för de finskspråkiga som lyssnar på Sveriges Radio.

Moderaterna reserverar sig mot att minst 55 % av Sveriges Radios
och Sveriges Televisions allmänproduktion ska göras utanför Stockholm.
Man hänvisar till att detta är detaljstyrning. För Socialdemokraterna
handlar det inte om detaljstyrning. Det handlar om att upprätthålla en
decentraliserad organisation och bevara en radio och TV för alla männi-
skor i hela landet. 55-procentsmålet är ett viktigt krav i ambitionen att
bibehålla ett utbud som speglar hela landet. För att säkerställa denna
decentraliserade organisation tillför vi även ett krav om att den andel av
resurserna för allmänproduktion som förbrukas av enheterna utanför
Stockholm ska bibehållas på minst nuvarande nivå. Dessa krav menar vi
är väldigt viktiga för att vi i framtiden ska kunna bibehålla en radio och
TV för hela svenska folket.

Förtydligandet av Utbildningsradions uppdrag är en mycket viktig åt-
gård. UR ska i större utsträckning fokusera på produktion av utbildnings-
program. Utskottet säger att UR ska ge särskild stimulans till etniska och

språkliga minoriteter, vilket innebär att man rimligen bör satsa mer på verksamhet riktad till de grupperna. Jag önskar för egen del att Utbildningsradion, tillsammans med invandrarnas egna organisationer och folkbildningen gör rejäla satsningar på språkutbildning bland våra invandrare, så att man underlättar för invandrargrupper och enskilda invandrare att komma in bättre i det svenska samhället.

Den digitala tekniken är fortfarande ett hett debattämne, trots att verkligheten nu håller på att köra över moderaterna på den punkten. Moderaterna envisas med att säga att SVT snarast bör inrikta sig mot andra digitala plattformar än det digitala marknätet. Det är viktigt att ha olika tekniker. Det är inte som moderaterna säger i sin reservation, att miljarder har kastats ut på det digitala marknätet.

Jag kollade i dag med Teracom, som är det företag som står för investeringarna. Enligt Teracoms uppgifter har beslut fattats om investeringar i det digitala marknätet för 641 miljoner kronor. Man ökar penetrationen av boxarna. Försäljningen går bättre. Hittills i år har man placerat ungefär 35 000 boxar. Därmed har man åstadkommit nästintill en fördubbling av den siffra som gällde vid årsskiftet.

Den digitala marksända radion har däremot uppenbara problem, eftersom lyssnarna ännu inte är speciellt intresserade av att köpa mottagarutrustning. Anledningen är att utrustningen är dyr. Det är svårt att hitta något mervärde, eftersom man enbart kan lyssna till Sveriges Radios program.

Den parlamentariska digitalkommittén, som nu snabbt ska påbörja sitt arbete, kommer naturligtvis att diskutera problemen. Jag kan tänka tanken vad som skulle hända om man lät ett par rikstäckande, kommersiella kanaler komma in på det digitala marknätet. Dessa kanaler skulle kunna bidra till det som i nuläget saknas för DAB-radion, nämligen mervärdet. Det är viktigt att vi försöker hitta lösningar genom att föra en dialog med de kommersiella radioutgivarna.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom förslaget till finansiering. Lennart Kollmats förde ett resonemang om finansiering och ägande. Det är klart att man får tänka vilka tankar man vill. Det ska man göra. En politiker har dock möjligen till ädelt syfte att förverkliga sina tankar. Om man förverkligar Folkpartiets tankar skulle det leda till att *public service*-företagen skulle säljas ut på börsen eller, som det står i reservationen och för övrigt i Folkpartiets mediepolitiska program, göras till personalägda företag. Jag tror inte att man kan ha ett *public service*-uppdrag där intressena ytterst styrs av aktieägarnas förväntningar på vinst på kapitalet. Det måste vara andra utgångspunkter som gäller för *public service*-verksamhet.

Ewa Larsson har rätt när hon säger att det är märkligt att man inte vill vara med om att höja TV-avgifterna om man klagat över kvaliteten och därför vill ha en förändring, i likhet med moderaterna.

Vi står nu inför ett avstamp inför kommande avtalsperiod för *public service*-företagen. Det har varit en lång och livlig debatt. Jag hoppas att den debatten kan fortsätta. Under tiden som utredningsarbetet pågår gäller de riktlinjer som riksdagen nu står i begrepp att fatta beslut om.

Anf. 22 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Låt mig först påpeka att de moderata reservationerna inte säger någonting om att inte SVT skulle vara företrätt i det digitala marknätet. Det vi har opponerat oss mot är att det har blivit en regeringsfråga, en politisk fråga snarare än en distributionsteknisk fråga.

Det kunde vara intressant att höra Åke Gustavssons synpunkter på att kravet på att 55 % av programmen ska produceras utanför Stockholm skulle vara det som gör att vi får TV-program som intresserar hela folket. Jag tycker att Lennart Kollmats förklarade ganska tydligt att det måste finnas andra metoder för att nå fram till att SVT känner ett ansvar för hela folket än att ange ett procenttal.

Det blir lite bakvänt. Det är jag som försvarar mig mot den som står i talarstolen. Det finns ingenstans i de moderata reservationerna något påstående om att SVT skulle svika de tittare som i dag inte kan ta emot annat än markbundna sändningar och ge dem det utbud de har rätt att kräva eller det utbud det finns anledning att erbjuda dem. Vi vill under överskådlig tid ha kvar de analoga sändningarna i marknätet. Allt analogt blir därmed tillgängligt för dem som så önskar.

Rest-TV-begreppet låter så negativt. Är det inte bättre att kalla det komplement-TV? Utöver allt det som erbjuds finns det nischer, kvalitetsaspekter, som tillgodoses av *public service* inom ramen för ett *public service*-uppdrag, av *public service*-företagen eller på annat sätt.

Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Man kan naturligtvis diskutera siffran 55 %. När den tillkom låg andelen produktion ute i landet lägre än den gör nu. Vi har satt upp ett utvärderingsbart mål som det är viktigt att följa.

Utan att vara alltför raljant kan man säga att siffran 55 % är uttryck för en viss generositet mot den produktion som sker i Stockholm, sett mot befolkningsunderlaget. Stockholm är garanterat betydligt mer produktion än vad som svarar mot befolkningsunderlaget.

I dag är en tredjedel av svenska folket hänvisad till marknätet. De har inget alternativ. För dem är kabel-TV oftast inget alternativ, av den enkla anledningen att man inte kan ha en kabel till en enstaka fastighet. Därför kommer det också i framtiden att vara nödvändigt att ha terrestra sändningar. Det kommer i framtiden inte att finnas analoga sändningar, av flera skäl. Det är dels av kvalitetsskäl, dels av kostnadsskäl. Konsekvensen av ert resonemang är att en tredjedel av svenska folket lämnas åt sitt öde, i det avseendet.

Rest-TV låter negativt. Det är negativt. Det är precis det ni vill ha. Det som de kommersiella TV-bolagen säger nej till ska hänvisas till Sveriges Television. SVT ska inte få sända VM-finaler i fotboll eller andra breda evenemang. Det ska de kommersiella kanalerna ta hand om. Om man menar allvar med fri konkurrens borde väl *public service* få vara med och tävla om de evenemangen, Jan Backman.

Anf. 24 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Åke Gustavsson talar om att *public service*-produktionen i Stockholm skulle vara proportionell mot befolkningsunderlaget. Vore det inte bättre om den vore proportionell mot produktionsresurser, produktionskompetens och produktionskapacitet? Det fanns en rolig artikel i

SVT:s personaltidning häromdagen, där Göteborgsteknikerna klagade på att de inte hade fått sköta en utsändning av SM-finalen i handboll. I stället hade man dragit upp med en buss från Malmö till Göteborg. Om det hade utspelats i Stockholm hade bussen kanske fått åka från Malmö till Stockholm. Då hade det blivit produktion utanför Stockholm av det.

Det är en chimär att tro att man på det sättet kan styra SVT:s produktionsfördelning.

Anf. 25 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det får gärna vara proportionellt mot resurser, kompetens och kapacitet. Det är just det som är det yttersta syftet. Genom att man säkrar de 55 % säkrar man också att resurser, kompetens och kapacitet kan finnas runt om i landet. Jag kan naturligtvis inte diskutera enskildheter om OB-bussar och annat. Men hela tanken är att vi ska ha teknik, resurser och kreativt arbete runt om i landet.

Jag har, Jan Backman, ägnat ganska mycket tid åt att tala med enskilda medarbetare framför allt på Sveriges Television. Jag har också ägnat mig mycket åt att diskutera med människor i allmänhet runt om i Sverige. För alla har det – med något undantag, ska jag erkänna – varit väldigt viktigt att vi har detta mål. Skriver man det allmänt, som den tidigare TV-ledningen ville att vi skulle göra, blir det ett mål som inte är utvärderingsbart. Det måste vara utvärderingsbart så att vi har möjlighet att ge en reaktion om man inte har uppfyllt det mål som är fastställt.

Vi ska akta oss för att ställa en rad olika detaljkrav och liknande på *public service*-företagen. Det tror jag vi är ganska överens om. I stället för allmänna svepande formuleringar som kan tolkas ungefär hur som helst är det väl rimligare att ha krav som kan utvärderas. Har man uppfyllt kravet, eller har man inte uppfyllt kravet?

Anf. 26 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga om funktionshindrade. Det står i propositionen att funktionshindrade successivt ska ges ökade möjligheter att ta del av nyheter, information och underhållning via radio och TV. Vi har lyckligt och väl sagt att minst 50 % av de svenskproducerade programmen ska textas.

Nu undrar jag varför det inte gick att få in ordet debatter i detta mål? Den frågan lyfte jag i utskottet. Jag fick till svar att vi inte kan ändra propositionstexten, och det är okej. Men utskottet borde ha kunnat göra ett annat ställningstagande och kompletterat med ”debatter”.

Hur kommer det t.ex. att bli vid valrörelsen? Hur pass många debatter kommer de hörselskadade att kunna ta del av? Det är bara en del. Sedan har vi oändligt många andra debattprogram av intresse även för hörselskadade.

Anf. 27 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte svara exakt i detalj på detta. Jag tycker allmänt att det är viktigt att människor får möjlighet att ta del också av debattprogram.

I förhållande till de *public service*-beslut som jag har varit med om att fatta tidigare här i riksdagen – jag har suttit här några år, som bekant – har jag aldrig tidigare varit med om att man har tagit ett så avgörande och

så klart definierat steg för att öka tillgängligheten för handikappgruppen att kunna ta del av *public service*-utbudet.

Det tycker jag är bra och viktigt. Den skrivning som utskottet har gjort, och som också Birgitta Sellén står bakom, är ett väldigt stort steg framåt i det avseendet. Det gäller trots att vi i samband med tidigare beslut har bidragit till att öka satsningarna så att syn- och hörselskadade ska kunna få en större tillgänglighet till programmen.

Anf. 28 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag är väldigt glad över höjningen och att vi verkligen tillmötesgår funktionshindrade så långt som möjligt. Det jag oroar mig för är att det trots allt är lite knapert med resurserna.

När man från SVT:s sida ska prioritera vad man ska texta, vad gör man då? Jo, man nagelfår riktlinjerna. Jag befarar då att risken kan finnas att man säger: Jaha, det står inget om debatter. Alltså kan vi vara snåla med textning av dem. Ser inte Åke Gustavsson någon fara i det?

Anf. 29 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att den risken finns. Men jag vill återigen inte försöka att peka med hela handen för Sveriges Television och säga vad man ska göra.

Det jag nöjer mig med att konstatera här och nu är att med det förslag vi om en stund ska fatta beslut om sker det en extra avsättning av 10 miljoner kronor för att underlätta finansieringen av reformer för att låta handikappade grupper få bättre tillgänglighet i dessa avseenden.

En del mindre saker kan man göra för att underlätta inte minst för hörselskadade. Det gäller exempelvis bakgrundsljud i radions och också i TV:s sändningar. Det är en kontroversiell fråga som kommer upp med jämna mellanrum, eftersom det också handlar om konstnärlig frihet och sådant.

Personligen tycker jag att man ska ägna det en större uppmärksamhet än vad man har gjort hittills. Det framgår på den här punkten också av utskottets betänkande.

Anf. 30 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag håller med Åke Gustavsson om att alla i hela landet var man än bor ska garanteras tillgång till *public service*. Det är oerhört viktigt. Runtom i hela landet sitter det funktionshindrade av olika slag. Jag vill stanna kvar en stund vid den punkten.

Under många år – det sade Åke Gustavsson själv alldeles nyss – har det fattats luddiga beslut i den här frågan i kulturutskottet. Det har varit beslut som inte har kunnat mätas. Nu har vi för första gången fattat ett beslut som går att mäta när det gäller de hörselskadades tillgång till textade program. Mer än hälften ska textas under perioden.

Det är en stor framgång. Samtidigt kan jag känna med dem som fortfarande om fyra år kanske bara har hälften av programmen textade. När det gäller de synskadade kom vi inte ens så långt. Där har vi fortfarande en luddig formulering om att målet ska vara att man ska kunna få en textrensa uppläst. Det är ganska lätt att avfärda det och säga: Tyvärr, vi uppnådde inte målet.

Vi kristdemokrater ville gå längre. Moderaterna ville att man skulle ändra till ”skall”, och vi kristdemokrater sade att vi tyckte att regeringen skulle begära att få veta från programbolagen hur de tänkte genomföra detta, eftersom det finns lite olika tekniker för det. Jag vill höra varför socialdemokraterna och majoriteten inte kunde tänka sig att gå med på det.

Anf. 31 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! För det första har det under den nu gällande tillståndspe-rioden, som utskottet konstaterar i sitt betänkandet, skett en ökning av text-TV-textning, för att ta det exemplet. Det innebär att också de synskadade ska kunna ta del av programmen. Det har alltså allmänt sett skett en successiv ökning.

För det andra gäller det just de synskadade. Det pågår för närvarande, enligt vad jag har inhämtat, överläggningar mellan de synskadades egen organisation, Synskadades Riksförbund, och Sveriges Television om vilken teknik man ska använda sig av och hur man ska göra för att komma fram på denna punkt.

Jag har ganska hyggligt förtroende för att man ska kunna lösa det på ett bra sätt. Med de signaler som riksdagen nu ger i det avseendet och med de resurser som vi avsätter är jag ganska förhoppningsfull att det ska kunna gå att komma fram till en lösning.

Däremot finns här en mängd olika tekniker. Man säger: Ni ska använda er av den tekniken eller den tekniken. Voxit och annat har diskuterats här. Jag anser mig inte vara kompetent att uttala mig vare sig som privatperson eller riksdagsman om hur man ska göra det mer exakt. Det tror jag heller inte Inger Davidson anser sig vara.

Jag tror att vi ganska hyggligt kan överlåta det åt de handikappades egna organisationer och åt *public service*-företagen att sköta detta med de riktlinjer som vi nu kommer att ge från riksdagens sida i dessa avseenden.

Anf. 32 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Att överläggningarna pågår stärker mig snarast i min uppfattning att man borde ha krävt att de också kommer fram till vilken teknik som ska användas. Det ska varken Åke Gustavsson eller jag tala om. Det är alldeles riktigt. Men det hade varit att ge det en push. När sändningstillståndet ges ska vi också veta hur det förslag ser ut som man tänker använda sig av och ha det på bordet. Då hade man haft en möjlighet att komma framåt under sändningsperioden.

Vi har stora krav på oss från internationella överenskommelser när det gäller tillgängliggörande av allt i samhället för de funktionshindrade. De kraven minskar inte, utan de ökar för varje år. Det finns fastlagda årtal när tillgängligheten ska vara möjlig för de funktionshindrade. *Public service* är ju ett väldigt viktigt område. Vi måste ta ett ansvar här så att vi verkligen bygger upp det här. För det är ju inte så att man fastställer ett årtal när det ska vara färdigt och sedan väntar till det sista året utan det måste vara ett pågående arbete hela tiden.

Det har skett förändringar och förbättringar, men det har gått alldeles för långsamt. Därför är det så viktigt att vi trycker på i den här frågan.

Anf. 33 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Detta är knappast någon polemik – vi är ganska överens.

Kraven när det gäller att möta de funktionshindrades behov ökar självfallet. Det ska de också göra, och behoven ska också tillgodoses. Hela skrivningen i propositionen och den skärpning som utskottet sedan har gjort på de här punkterna visar att vi alla är medvetna om detta. Jag är därför ganska förhoppningsfull när det gäller att komma fram här.

Att vi ska skriva in i betänkandet att man ska komma överens om vilken teknik som ska användas är väl näst intill ett goddag-yxskaft-svar därför att om man ska kunna öka tillgängligheten så måste man använda sig av en viss teknik. Och varken Inger Davidson eller jag vet vilken teknik som är den bästa. Därför är det självklart att man får lösa detta själv utan att vi säger: Detta ska ni komma överens om! Det är närmast en självklarhet.

Anf. 34 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Målsättningen för framtida tillgänglighet och utbud måste när det gäller *public service* självfallet vara 100 %. Men det krävs mycket mer än 10 miljoner kronor som engångsinsats för att förbättra för de funktionshindrade. Detta är därför också en viktig budgetfråga.

Jag vill påminna Åke Gustavsson om att huvudkritiken mot Expedition: Robinson inte har gällt och inte gäller att det är ett nöjesprogram, utan att konceptet går ut på att hylla individualisten och välja bort den som inte duger. Solidaritet är ett ord som inte existerar i serien. Det är alltså ett typiskt kommersiellt koncept.

Anf. 35 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det vet jag inte direkt. Det kanske man kan tycka, och Ewa Larsson tycker visst det. Jag tillhör den möjliga minoritet här i kammaren som tycker att det är ett rätt så intressant underhållningsprogram. Jag tittar på det med viss behållning. Man behöver ju inte ta allting som om det skulle vara någon dokumentärhistoria i något avseende. Dessutom tycker svenska folket att detta är ett bra program, i varje fall i den meningen att det är det enskilda program som har de högsta tittarsiffrorna.

Nu ska jag inte ge mig in i polemik med Jan Backman, men poängen är att om Moderaterna får igenom sin politik så skulle man förbjuda Sveriges Television att sända denna typ av program – och det är en orimlighet. Jag vill inte åta mig att tala om för SVT vilka program de ska och inte ska få sända. Men jag förstår att det finns andra som är duktiga på att göra det.

Anf. 36 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Tittarsiffror – ska vi gå på dem, Åke Gustavsson? Är det de som ska styra? Jag tycker inte det, och jag tycker att typiska kommersiella koncept kan hålla sig i de kommersiella kanalerna. Därför är det också så viktigt att den utredning som vi hoppas att kulturministern nu ska ge svar på när den ska tillsättas kan fortsätta diskussionen. Vad är *public services* roll i framtiden egentligen? Hur ska Sveriges *broadcasting* se ut?

Anf. 37 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, jag tycker faktiskt att vi ska titta på tittarsiffrorna. Jag tycker att det är alarmerande när Sveriges Television har tittarsiffror som på kort tid går ned ifrån 48 % till 38 %, och jag är inte säker på att de har planat ut ännu. Fortsätter en sådan utveckling marginaliseras *public service*. Tittarsiffrorna är ett av de kriterier som vi ska titta på när vi tittar på programsättningar och vilken ställning som *public service*-företagen har i det svenska samhället.

Ska vi nonchalera tittarsiffrorna så nonchalerar vi också *public services* tittares och lyssnares intressen och behov – och det är väl det största sveket mot den svenska allmänheten.

Anf. 38 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Tack, Åke Gustavsson, för dina ord om tankefritt och tankefrihet – även om man inte blir i majoritet när vi ska gå till beslut.

Nu har jag hört från flera håll här att TV-licensen blir otidsenlig inom en kort framtid. Folkpartiet har tagit upp ett alternativ till TV-licensen. Skattefinansiering finns naturligtvis som ett alternativ, men det är vi inte så intresserade av. Vi tycker att det finns risk för en stark politisk styrning, och därför har vi pekat på detta med några oberoende, självständiga fonder som ska handla upp och jobba med *public service*-utbudet. Det är det som är vår idé och vår vision för framtiden. Det skulle också göra att det blir en besparing på 140 miljoner kronor på RIKAB i Kiruna. Även om det inte är så mycket pengar i det här sammanhanget så är det ändå 140 miljoner kronor.

Jag är intresserad av vad Åke Gustavsson har för alternativ till TV-licensen nu när den är tekniskt otidsenlig.

Anf. 39 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har aldrig sagt att den är tekniskt otidsenlig. Det är mycket möjligt att den är en modell som vi kan fortsätta att arbeta med och utveckla, men jag är inte säker på att det är på det sättet.

Vad jag däremot vet är att det just på denna punkt pågår en översyn av lagen om TV-avgift. Dess resultat kommer att vara klart inom mindre än ett år.

Jag är glad över att Folkpartiet nu tycks överge frågan om skattefinansiering. Jag har haft nöjet att debattera med folkpartistiska riksdagsledamöter som hårt har drivit detta krav och velat att staten ska ta över hela finansieringen.

När det gäller Radiotjänst i Kiruna AB, RIKAB, så tror jag att ni gör ett tankefel. Det är inte kostnadsfritt att hantera dessa fonder. Det är inte kostnadsfritt att ställa innehållsproduktion och distribution till förfogande på radio- och TV-området. Att administrera, förvalta och ta in de 140 miljoner kronorna är faktiskt ett ganska effektivt användningssätt av pengarna. Jag såg en mätning någon gång som visade att RIKAB i förhållande till vad det kostar är betydligt effektivare än Riksskatteverket när det gäller att ta in pengar. Jag ser alltså inte detta som något större problem.

Däremot kan kanske Lennart Kollmats när han kommer tillbaka i sin motreplik förklara varför man ska sälja ut *public service* på börsen.

Anf. 40 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Om RIKAB har en uppgift i att ta in TV-licenser och den uppgiften och även behovet av att kontrollera det hela försvinner, är det rimligen en besparing. Vad man sedan använder de 140 miljonerna till är en annan sak, men vi hoppas att de i så stor utsträckning som möjligt används till programverksamhet. Uppgiften att ta in avgifterna, och inte minst också kontrollerna, försvinner ju. Det är vi väl ändå helt överens om?

Fortfarande är det så att den tekniska utvecklingen går ifrån formen med TV-licens eftersom den är knuten till TV-apparaten, och TV-apparaten har tappat sitt monopol på att visa TV-bilder. I det läget letar vi alternativ. Vi hade mycket riktigt ett tag skattefinansieringen som *ett* alternativ. Det fanns t.o.m. en motion om skattefinansiering från en enskild folkpartist som behandlas i detta betänkande. Men vi har jobbat vidare på detta, för vi ser att den tekniska utvecklingen går fort och vi vill ha ett teknikneutralt system. Det är därför vi har tagit fram förslaget om fonderna.

Anf. 41 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Det är klart att man spar pengarna om man lägger ned verksamheten – det är riktigt. Men jag menar att man får andra utgifter i stället, så själva nettoeffekten blir inte så stor. Det kan mycket väl tänkas att det blir avsevärt mycket dyrare att hantera något annat system – vilket man nu kommer fram till.

Därför ber jag om ursäkt, Lennart Kollmats, men jag kan inte vara så tvärsäker. Även om det strider mot min natur så är jag lite mer ödmjuk i varje fall i denna fråga, och vill titta på de olika lösningar som finns som på bästa sätt tillgodoser effektivitet, integritet och självfallet också möjligheten att underlätta en fristående verksamhet för *public service*-företagen.

Jag tror att den utredning som nu ska tillsättas när det gäller framtiden för *public service* får anledning att ingående och noga titta också på denna fråga. Vi kan därför möjligen återkomma med det grälet vid en senare tidpunkt.

Anf. 42 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Radio- och TV-utbudet har ökat mycket kraftigt under 1990-talet. Det ökade utbudet har dock inte lett till någon nämnvärd ökning av mångfalden. Vi har fått mer av samma sort i stället. För ett stort antal programtyper är också *public service*-företagen fortfarande den enda eller den dominerande programkällan.

Samtidigt finns det stora begränsningar i tillgängligheten till det ökade radio- och TV-utbudet. Trots tio–femton år med satellit- och kabel-TV har drygt en tredjedel av svenska folket fortfarande endast tillgång till det som sänds via marknätet, dvs. SVT:s båda kanaler och TV 4. Fortfarande, trots att vi har sett oroande tecken den allra senaste tiden, ligger också *public service*-företagens lyssnar- och tittarsiffror väldigt högt. Det är fortfarande svenska folkets radio och television. 61 % av befolkningen tittar på SVT:s sändningar en genomsnittlig dag år 2000. 60 % av befolkningen lyssnar på Sveriges Radios sändningar en genomsnittlig dag år 2000. Vi får väl se hur helårssiffrorna för 2001 och 2002

kommer att se ut, men jag tror att tillfälliga doppningar inte är något som vi ska ta som utgångspunkt för våra diskussioner. Vi måste ha en långsiktighet och en överblick.

De här uppgifterna är några av dem som vi hade som utgångspunkt när regeringen gav en särskild utredare i uppdrag att förbereda det arbete som sedan *Public service*-beredningen har ägnat massor av tid och engagemang åt att arbeta vidare med. Det har resulterat i en uppgörelse som sedan i sin tur har blivit den proposition som vi diskuterar i dag. Det har alltså varit ett gigantiskt grupparbete i vilket samtliga riksdagspartier har deltagit med stor energi.

Den viktigaste grunden för radio- och TV-företag i allmänhetens tjänst är det publicistiska oberoendet och integriteten, och det har alla talat om här i kammaren i dag. Det uttrycks i propositionen på följande sätt: Att kunna stå fria från såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället.

Här skiljer sig *public service* från annan radio och television och får en möjlighet att utgöra en motkraft både till den starka kommersialisering som leder till utslätning och till ökad maktkoncentration på mediemarknaden. *Public service* har alla förutsättningar att vara en viktig kraft för mångfald i en demokrati. På denna punkt är dagens proposition fullständigt glasklar. *Public service* ska vara självständig. Den ska vara fri från reklam. Den ska stå för ett brett utbud av god kvalitet. Här ska finnas allt, och nu exemplifierar jag bara. Jag gör ingen egen topplista. Här ska finnas allt från Allsång på Skansen till Robinson, eller Fredag, om det är så nästa helgunderhållning kommer att heta. Det ska finnas kulturnyheter, drama, Rapport, sportsändningar, Godmorgon världen, Myror i brallan, Ring så spelar vi, Mosaik eller dokumentärer av Tom Alandh – de där som får oss att vakna mitt i natten därför att de berör oss så starkt under så lång tid, och de finns bara i *public service*.

Med denna proposition har vi, enligt min mening, ställt kyrkan mitt i byn. *Public service*-definitionen är glasklar, och finansieringen är glasklar. Jag kan nämna att enligt prognoserna kommer företagen att få 5–6 % mer år 2002 jämfört med 2001.

Även om jag naturligtvis helt sympatiserar med Lennart Kollmats beskrivning av Folkpartiets ståndpunkt, att det är ett *public service*-intresserat och *public service*-stödande parti, måste jag i likhet med andra här i kammaren ställa mig lite frågande till att Folkpartiet inte anser att *public service*-företagen ska ha dessa ökade resurser för att kunna göra allt detta som vi kräver av dem. Det gäller bl.a. de funktionshinderade möjligheter och andra delar av uppdraget. Vad skulle t.ex. en börsnotering innebära för integriteten? Jag är glad att frågan om att göra *public service*-finansiering till en del av statsbudgeten har försvunnit. Men jag är lite förvånad över Folkpartiets andra förslag.

Vi har också förtydligat själva *public service*-uppdraget i denna proposition, dvs. den decentraliserade organisationen, kravet när det gäller barn och unga, när det gäller kulturansvaret, när det gäller de funktionshinderade och utläggningen av produktioner, och det är faktiskt en viktig kärnfråga. Detta i grunden näringspolitiska uppdrag som vi har lagt på *public service*-företagen får icke leda till att företagens egna kunskaper och resurser utarmas på ett sådant sätt att de faktiskt inte kan fungera som ett *public service*-företag längre. *Public service* får icke, som vissa

kommersiella TV-företag, bli företag som förpackar inköpt material. *Public service* ska också ha ett eget bultande hjärta – en egen produktion.

Jag menar att den här *public service*-propositionen ger en klarhet och en förutsägbarhet för de *public service*-företagsledningarna som nu under fyra år förhoppningsvis, med dessa riktlinjer som underlag, ska kunna göra minst lika bra *public service* som vi har i dag och helst ännu bättre. Denna förutsägbarhet har varit väldigt viktig. Jag ska ärligt säga att jag tycker att det hade varit bra om de hade fått en femårig period att arbeta under. Jag tycker att det är väldigt viktigt att tydligheten inte blir så långtgående att den blir klåfingrig. Däremot måste det finnas klara vägledningarna och klara riktlinjer. Det är vårt uppdrag, och vårt enda tillfälle att ge detta uppdrag är när vi beslutar om denna proposition.

För *public service*-verksamhetens skull är det mycket viktigt att det råder bred politisk enighet om de riktlinjer som ska gälla under nästa tillståndsperiod. Som har sagts tidigare i kammaren stod samtliga partier bakom *public service*-riktlinjerna. Alla partier var med på den breda definitionen av *public service*-uppdraget, dvs. att här ska finnas både de allra mest brett samlande publika programmen och de smala och djupa – det som vi upplever är *public service*. Här fanns också en uppslutning kring det digitala marknätet från samtliga partier.

Det är självfallet så att de andra partierna, inte minst mitt eget, valde att sälja ut saker som var viktiga för dem för att åstadkomma denna enighet. Det är ju så. Man kompromissar – man ger och man tar. Därför har naturligtvis flera partier gett upp viktiga frågor och kompromissat på ett antal punkter för att nå den här enigheten även med moderaterna i *Public service*-beredningen. Nu finns inte den enigheten. Antingen kan man säga att det var en läpparnas bekännelse, som någon sade här tidigare, från moderaterna i *Public service*-beredningen eller också kan man säga att moderaterna i riksdagen fullständigt hänsynslöst har kört över sina egna nominerade representanter i *Public service*-beredningen.

Jag tycker att det är olyckligt. Vi är nu tillbaka i det läge där moderaterna står för den gamla högerlinjen i *public service*-frågan. Det ska vara någonting mycket smalt. Man ska sälja ut en *public service*-kanal när det gäller t.ex. televisionen. Därmed riskerar man naturligtvis en finansiering av *public service*. Därmed kommer man också ganska snart att få uppleva att *public service* icke längre existerar.

Vid det nyligen avslutade informella kulturministermötet i Falun diskuterades *public service*-verksamhetens roll särskilt. Samsynen mellan Europas medlemsländer oberoende av politiska majoriteter var påfallande. En fortsatt framgångsrik *public service*-radio och -television med ett brett och varierat programutbud bedöms vara av mycket stor vikt för yttrandefrihet och mångfald i demokratiska länder. Jag är glad över att utskottet har avvisat sådana tankar som förs fram av moderater i motioner med anledning av propositionen. Det är livsviktigt att denna syn på medieverksamhet inte får genomslag i Sverige.

Och, som sagt, att riksdagen skulle sätta upp pekpinnar för vilken sorts program som är lämpliga eller olämpliga i *public service*-företagen vore enligt min mening en mycket olämplig form av politisk styrning. Jag tror och jag hoppas att de moderater som demonstrerat att de har denna inställning kommer att fortsätta att vara isolerade på denna punkt. Samtidigt måste jag säga att jag känner en viss oro för att det moderata

agerandet kommer att sätta sina spår i det fortsatta utredningsarbetet som kommer att handla om DAB-radion och andra frågor som berör *public service*. Det beklagar jag.

Jag var glad över samsynen. Jag var glad över att det var ett fullständigt enigt förslag från *Public service*-beredningen, och jag beklagar att moderaterna valt att kliva av och kliva ned i det vanliga högerspåret.

Vad gäller *public service* känner jag stor glädje över att det finns en sådan tydlighet, att det finns en sådan möjlighet för TV- och radioföretagens ledningar att under fyra år framåt med stor förutsägbarhet göra bra program och se till att det fortsätter att vara en radio och television i allmänhetens tjänst som dessutom samlar många engagerade tittare.

Anf. 43 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Häromkvällen när jag satte på TV:n för att titta på Aktuellt kom det en trailer för filmen *The Shining*. Det var en liten pojke som fanns med i en mycket otäck scen som jag som vuxen hajade till för och som jag förstår att små barn skulle bli mycket skrämde av.

Det här är ett exempel på att trots att vi i årtal har diskuterat våldskildringar och trots att *public service*-kanalerna ligger på en, vill jag säga, hög nivå och har en medvetenhet om det här problemet, förekommer det i dag för mycket våld även i de kanalerna.

Det här oroar många, framför allt föräldrar som inte har möjlighet att se alla program tillsammans med sina barn. Nu talar jag om det fiktiva våldet, inte nyhetsvåldet. Det tycker jag är en sak för sig.

Nu har radio- och TV-lagen en bestämmelse som säger att man ska varna med en ljudsignal om det kommer program med våldsinslag. Men policyn i Sveriges Television är att man i stället talar om det här muntligt. Man talar också om i *public service*-redovisningen att man har valt att tolka det så att man kan göra det muntligt.

Det här hjälper inte alls föräldrar på samma sätt. Det förutsätter att man är koncentrerad mot TV:n och lyssnar på vad som sägs. Om det däremot kommer en speciell signal hajar man naturligtvis till.

Jag undrar om statsrådet har några synpunkter på den policy som SVT har när det gäller att varna för våldsinslag.

Jag undrar också över Våldsskildringsrådet. Det kom till en gång i tiden efter en upphetsad debatt angående våldsinslagen men för en ganska tynande tillvaro. Man har själv begärt en översyn som man väntar på sedan minst ett par år tillbaka. Händer det någonting med Våldsskildringsrådet?

Anf. 44 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Det är precis som Inger Davidson säger. Både Granskningsnämnden och Våldsskildringsrådet har visat att *public service* skiljer ut sig dramatiskt från de kommersiella kanalerna när det gäller vålds-innehållet, våldsmängden i programutbudet i stort. *Public service* ligger betydligt lägre, och dessutom fortsätter siffrorna att sjunka.

Det innebär inte att det inte finns många obehagliga våldsskildringar också i *public service*. Man har ansträngt sig t.ex. genom att flytta barnprogrammen till en annan kanal för att de inte ska ligga i närheten av nyhetsprogrammen. Man följer, som jag tycker det verkar, radio- och

TV-lagen när det gäller tidpunkter och även trailers. Men visst sker det säkert övertramp och misstag.

Frågan om signal eller muntlig varning vill jag inte närmare gå in på här. Men rent allmänt tror jag att vi kommer att lägga stor möda på den här typen av frågor under det närmaste året. Vi har ju i EU-sammanhang varit pådrivande när det gäller barns och ungas ställning i det nya medielandskapet och när det gäller frågor om hur man påverkas och om hur barn exploateras och kan vara oskyddade.

Vi håller på med en översyn av hela detta område i Kulturdepartementet. Vi bereder i samband med detta också frågan kring Våldsskildringsrådet, så jag tror att jag kommer att få anledning att återkomma till riksdagen med frågor kring detta ämne framöver.

Anf. 45 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det är bra att vi är aktiva i EU-sammanhang, och jag har också följt med i det. Där diskuterar man olika tekniska lösningar som ska komma föräldrarna till hjälp. Det är chips och allt möjligt så att man ska kunna påverka vilket programutbud ens egna barn får se. Men då är det viktigt att vi också gör det här hemma. Jag förstår inte riktigt varför kulturministern inte vill kommentera det här med ljudsignalen eftersom det nu har funnits i radio- och TV-lagen i ett antal år att så ska ske.

Risken är stor att toleranströskeln för våld hela tiden ökar. Man kan bara gå till sig själv och se det. Vissa saker skrattar man nästan åt som man tyckte var fruktansvärda. Det blir en tillvänjning vid ett ökat våld. Eftersom många av de andra kanalerna nästan frossar i det är det klart att också *public service* påverkas av det.

Därför tycker jag att det känns viktigt med markeringar. Vi har inte gjort någon ny markering den här gången. I propositionen finns det ingen ny markering angående våldsutbudet, utan det är samma som fanns tidigare. Efter det arbete som Marita Ulvskog har varit pådrivande i inom EU tycker jag att det borde ha kunnat komma någonting mera här. Inte minst tycker jag att det här med Våldsskildringsrådets uppgift hade kunnat komma fram för länge sedan. Man skulle kunna bidra till att kanalisera den oro som finns och också komma den till mötes på ett helt annat sätt än man har möjlighet att göra i dag.

Anf. 46 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Det är precis som Inger Davidson säger, att toleranströskeln säkert har ökat. Samtidigt – återigen – minskar våldsinslagen i åtminstone kvantitativa termer i just *public service*.

Anledningen till att vi har haft en koncentration på EU-initiativen har naturligtvis haft att göra med vårt ordförandeskap. Sverige befinner sig jämfört med de flesta andra länder på en god nivå när det gäller att hålla undan det värsta från just barn och unga.

Vi har höga ambitioner på detta område. Det pågår ett arbete internt i Kulturdepartementet som berör även Våldsskildringsrådet. Jag hoppas att jag så snart som möjligt ska kunna återkomma till riksdagen i denna sak. Jag vill inte göra det i det här sammanhanget.

Anf. 47 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Tyvärr finns det inget krav på en jämlik valbevakning i det nya avtalet. Jag får själv ta till mig att jag inte har fört upp den frågan; det är försumligt.

Vad vi fick reda på när kulturutskottet inbjöd Granskningsnämnden för att berätta lite om sina möjligheter att granska och om vad de har granskat är att de små partierna grovt missgynnades vid SVT:s rikssändningar inför valet 1998. Jag tog också upp olika exempel under den debatten.

Det här går nu att rätta till trots att vi inte har tagit upp det i propositionen. Är kulturministern beredd att verka för att det blir en mer jämlik valbevakning och att skriva in det i det nya sändningstillståndet? En liten viljeinriktning efterlyser jag här.

Sedan undrar jag över en annan sak. SVT beskriver att det inte finns fog för påståendet att Aktuellt och Rapport är alltför lika. Lugnar det kulturministern? Det lugnar inte mig, för vad är egentligen ”alltför lika”?

Med den nya centrala nyhets-*desken* skulle det inte få innebära en centraliserad redaktionell bedömning, säger vi i propositionen. Men samma nyheter är ändå samma nyheter.

Anf. 48 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det skulle vara olämpligt om vi gick in och försökte detaljstyra TV:s och radions programverksamhet på ett sådant sätt att vi skulle ge oss in i just valbevakningen. Det allmänna uppdraget till *public service* är, som jag tolkar det, att här ska det ske en bevakning som fullt ut tillgodoser tittarnas behov. Hur man väljer att göra det, vilka exakta bedömningar man gör, tror jag inte att vi ska styra på annat sätt än med dessa allmänna formuleringar.

Då Granskningsnämnden har gjort sina studier och funnit den obalans som Ewa Larsson beskriver påverkar det självfallet i sin tur dem som har att fatta besluten om valbevakningen på Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion. Jag tror att det är den vägen vi måste gå. Jag vill inte ge mig in på att börja formulera exakta krav på den här punkten – det ligger i uppdraget.

När det sedan gäller nyhetsprogrammen har jag inte i detalj följt debatten, dvs. argumentationen från företagets sida. Däremot är vi väldigt tydliga i propositionen kring behovet och vikten av mångfald beträffande nyhetssändningar och nyhetsarbetet. Vi säger att det ska vara olika nyhetsprogram. Där är vi ganska ingripande därför att det är viktigt att slå vakt om mångfalden. Vi deklarerar att det inte räcker med en nyhetsredaktion.

Anf. 49 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill informera kulturministern om att Granskningsnämnden gjorde sin granskning av valvakan just på grund av en anmälan från Miljöpartiet. Annars hade den granskningen inte kommit fram. Så ska det väl inte behöva vara. Jag efterlyser absolut inte några exakta krav, utan som jag sade har *de flesta länder* någon form av föreskrifter av hur medier ska sköta valbevakning. I många fall är de noggranna och detaljerade, t.ex. i Frankrike, men det har jag inte efterlyst.

I Sverige finns ingenting reglerat om just valbevakning. Det tycker vi är olyckligt eftersom man kan se att det är väldigt ojämnt. Jag tycker att det är rimligt att ställa större krav på likformig behandling av partier inför val. Det hade jag hoppats att Marita Ulvskog också skulle tycka, eller åtminstone ge en *hint* om att det här kan vara någonting att fundera på.

Anf. 50 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag menar att det i det allmänna uppdraget är väldigt tydligt att *public service*-företagen ska se till att uppdraget om tittarnas behov av fullödig information ska uppfyllas. Jag tror att Granskningsnämndens rapport kommer att påverka redaktionerna när de väl gör upp planerna för valbevakningen. Samtidigt kan jag som en lite personlig reflexion säga att jag tror att vi alla, oberoende av vilket parti vi representerar, upplever att vi är orättvist behandlade i valrörelserna.

I fråga om nyhetsredaktionerna glömde jag i mitt förra svar att säga att det i propositionen väldigt tydligt för den nya tillståndsperioden uttrycks att nyhetsorganisationen på TV mycket snart ska följas upp av Granskningsnämnden. Det tror jag är viktigt för oss eftersom denna sak engagerar oss i alla partier som är representerade i *Public service*-beredningen. Självfallet gäller det också regeringen.

Anf. 51 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag återkommer till det som vi alldeles nyss talade om, nämligen våldet. Våldet minskar kvantitativt, säger kulturministern. Hon säger också att vi i dag kan se mer av samma sak i TV. Jag vill nog säga att det är fråga om lite mer än så, som jag ser det, vad gäller våldet. Då tänker jag på barnprogrammen.

Tyvär ökar våldet i barnprogrammen. Dessutom plockas klichéer och metaforer från vuxenfilmer på ett oförklarligt sätt. Därmed blir det svårt t.o.m. för barnen att förstå hur det hela hänger ihop. Jag skulle gärna vilja höra kulturministerns synpunkter på detta med att våldsscenerna ökar i barnprogrammen.

En annan fråga som jag funderar över gäller finansieringen. Man räknar upp index med 2 % men det leder till att lokalstationerna inte har ekonomi för att behålla all sin personal eftersom lönelysten är högre. I en förlängning kan det innebära att man inte når upp till 55-procentsmålet. Då kommer man kanske till det som Lennart Kollmats var inne på – att folk från centralorterna måste skickas ut för att göra program. Hur ser kulturministern på lokalstationernas möjligheter att fullfölja sina uppdrag?

Anf. 52 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Barnprogrammen är nästan de enda programmen på TV som jag numera hinner se. Jag håller fullständigt med om dessa klichéer och om kommersialiseringen och den våldstillvänjning som finns. Det finns ju mycket våld – särskilt i tecknade barnprogram – men samtidigt finns det mycket som är väldigt bra, och mycket av det återfinns i *public service*.

Jag tror att det kommer att krävas stor uppmärksamhet från oss. Men det handlar inte bara om television utan också om andra medier – allt

från TV-spel till Internet. Det är därför som vi hade en bred ansats under vårt EU-seminarium här i Stockholm i februari. Vi kommer att jobba vidare med detta på hemmaplan och naturligtvis i de fall vi kan ha nytta av det även jobba med andra EU-medlemsländer och europeiska länder, t.ex. när det gäller TV-direktivets utformning.

När det gäller uppräknigen av *public service*-pengarna finns det ju särskilda pengar utöver index. Jag tror att med de starka skrivningar som finns kring den regionala och decentraliserade organisationen kommer problem inte att uppstå. Men samtidigt måste vi vara medvetna om att om vi vill ha starka och integrerade *public service*-företag, då är det inte vi som har politiska uppdrag som alltför detaljerat ska gå in i exakt hur man väljer att organisera sitt arbete. Däremot är vi väldigt tydliga i propositionen när det gäller behovet också av en decentraliserad organisation.

Anf. 53 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Det var just tecknade barnprogram som jag tänkte på. Det sade jag i mitt inledningsanförande, men då var inte ministern här och hörde. Jag var lite otydlig i min fråga, men det var bra att ministern uppmärksammade att det just gällde barnprogrammen.

Det gläder mig att man jobbar vidare med det här. Jag hoppas att det kan ge resultat på sikt.

Återigen när det gäller lokalstationerna är det bara att konstatera att det är ekonomiska problem. Jag kommer personligen från en ort som är relativt stor, Sundsvall. Där säger lokalradion att de måste säga upp en person, de kommer att ha svårigheter med att leva upp till den uppsatta procentsatsen. Dessutom finns inte heller möjligheter att ute i landet köpa av andra producenter, för det finns inte sådana producenter som gör program som man kan köpa, som det talas om i propositionen. Då vållar det problem. Ska man säga upp en person och säga: Starta ett konkurrerande företag som gör film så att vi kan köpa från dig? Det kan alltså bli problem ute i verkligheten.

Anf. 54 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag är lite förvånad, för jag har just från Sundsvall hört tolkningar av det ekonomiska innehållet i *public service*-propositionen som inte stämmer med min bild. Sveriges Radio har fått särskilt mycket pengar genom det kvalitetsstöd som har varit rätt begränsat tidigare. Jag kan naturligtvis inte bedöma om det är rätt att säga upp en tjänst på en lokal station. Men sammantaget måste jag säga att Sveriges Radios ledning är oerhört positiv till det tillskott som de har fått. De ser inga problem med utvecklingen av den lokala och regionala organisationen.

Anf. 55 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att jag delar kulturministerns syn att det är väl värt att se på SVT och att lyssna på Sveriges Radios sändningar oberoende egentligen av andelen tittare och lyssnare. Medierna ökar ju, så antalet tittare och lyssnare har inte minskat på samma sätt som andelen. Det är bra att hålla dessa isär.

Jag håller också med om att allt det som kulturministern räknar upp ska finnas med. Sedan är det fråga om proportioner och inte minst om prioriteringar.

Jag skulle vilja ställa en fråga om produktionsutläggningar. Nu vill man inte ställa krav som man hade tidigare på en ökning av produktionsutläggningar inom SVT. Det är bra, men jag tycker att man borde ha satt punkt där och inte i stället komma med ett nytt krav, dvs. att nu får ni inte öka, och på det sättet ändå ha med en detaljstyrning.

Det viktigaste är väl ändå målet och inte medlen. De fristående produktionsbolagen tycker jag är medel för att nå målet om bra *public service*. Jag har uppfattat att det i propositionen mer framställs som ett mål. Det här handlar om kompetens i upphandlingen. För den skull är det också bra att det finns kompetens inom SVT, och det håller jag helt med om. Men frågan är om man ska hålla på att styra och säga att det inte får öka.

Det är den ena frågan.

Den andra frågan är mycket kort och gäller nordisk TV: Finns viljan att ha ett utbyte av *public service*-program mellan de nordiska länderna och, om den viljan finns, har kulturministern någon tidsplan för en lösning?

Anf. 56 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag letar förtvivlat i mina papper; jag förstod att den frågan skulle komma. Men låt mig börja med frågan om utläggning av produktionen.

Jag tror att det finns en liten nyansskillnad på just den punkten mellan Lennart Kollmats och majoriteten i *Public service*-beredningen och i regeringen. Det var en viktig fråga när vi gick från en monopol-TV-situation att se till att det också skapades fristående produktionsbolag för att snabbt öka mångfalden, så att det skulle finnas många som producerade program. För en del var detta dessutom ett slags regionalpolitisk, näringspolitisk fråga.

Med den snabba tillväxten av den kommersiella televisionen har vi nått en punkt där det enligt min mening är så att *public service* är på väg att ta detta näringspolitiska uppdrag med ett så stort allvar – det är vad vi har krävt av dem, de har bara följt våra krav – att det finns en risk för att de egna produktionsresurserna blir utarmade och att vi får en väldig likformighet när det gäller vissa programgenrer i *public service* och i kommersiell television där det inte finns det säregna avtryck som *public service* åtminstone ska eftersträva. Det gör ingenting om det ser likadant ut i vissa genrer, men man får inte tappa den egna kunskapen och t.o.m. själva produktionsapparaten inom *public service*. Det är detta som vi markerar i den här propositionen. Som Lennart Kollmats kanske har noterat har vi inte gjort den noteringen när det gäller radio, eftersom det där finns behov av fler fristående bolag eller frilansare som gör egna produktioner. Jag återkommer till det nordiska.

Anf. 57 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Kulturministern noterade själv att hon inte hann svara på den andra frågan, men jag hoppas att hon återkommer.

Jag hoppas nu bara att det man skriver i propositionen, och det lär bli riksdagens beslut, att programutläggningen inte får öka via SVT, inte får till följd att det börjar svänga tillbaka så att det minskar. Det står det ingenting om. Det bästa hade varit om det inte hade stått någonting över

huvud taget utan att man hade satt punkt, som jag sade innan, eftersom vi inte längre ställer krav på en ökning.

Jag är skyldig kulturministern svar på en fråga som hon ställde. Det gällde vårt finansieringsförslag. Vi ser alltså ingen framtid i TV-licensen, och vi ser ingen framtid via skattefinansiering. Därför skissar vi på andra förslag för att se var vi har en framtid. Jag blir förvånad över att så fort kulturministern hör ordet börs – det gäller inte bara kulturministern utan även andra ministrar – ser hon rött. Man behöver inte vara så orolig för folkaktier, för de ägs av folket. Sedan är bara förhoppningen att om den här delen av vårt förslag – vi har alternativ – skulle antas får vi hoppas att det går bättre med det än med den folkaktie som för ett år sedan kom ut. Ett alternativ är att personalen tar över bolaget.

Det här är framtidsvisioner som vi har. Det är bra att de utsätts för både kritik och kommentarer. Vi är som alltid öppna för diskussion för att garantera tillgång till en oberoende och bra *public service* till alla i Sverige.

Anf. 58 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag återkommer till den nordiska frågan. Det är inte så att den digitala tekniken medför att de möjligheter som finns i dag att se grannlands-TV försvinner. Redan i dag finns det dessutom ett mycket omfattande samarbete, som Lennart Kollmats väl känner till, mellan de nordiska *public service*-företagen när det gäller gemensam programproduktion, programinköp, överföring och försäljning av nordiska program till icke nordiska länder genom att producera barnprogram. Man har ett eget samarbete som heter Nordmagi, och inom det tekniska området arbetar man tillsammans med de nordiska telebolagen inom någonting som heter Nordig med att utarbeta en gemensam nordisk standard för digitala mottagarapparater. Samarbetet inom det nordiska TV-området finns och kommer att fortsätta.

En fråga när det gäller den digitala utvecklingen handlar naturligtvis om upphovsrätten, om rättigheterna. En fråga är om de nordiska *public service*-kanalerna har ekonomiska möjligheter att klarera rättigheter för sändning i flera länder med hänsyn till att bolagen är finansierade genom licensmedel. Vem ska betala för detta? Det är den här typen av komplicerade knäckfrågor som vi får arbeta vidare med och som vi kommer att arbeta vidare med på nordisk basis. Men tekniken är ingen fiende när det gäller nordisk television och grannlands-TV. Däremot finns det andra frågor som följer med teknikutvecklingen som vi ser komplexiteten i, men allt är möjligt, ingenting är omöjligt.

Anf. 59 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Vid en av utskottets utfrågningar av programledningarna framgick det att stora delar av SVT:s filmer hade skickats till Italien för att arkiveras där. Jag tycker att detta är anmärkningsvärt, eftersom det rör sig om explosiva och farliga transporter. Nitratfilmer är ju, som sagt, väldigt explosiva.

Det är väldigt konstigt också därför att svenska folket borde ha en närhet till sin historia även när det gäller de rörliga bilderna. Vi har ju betalat produktionen av filmerna via våra licensmedel. Då borde det också vara rimligt att det här kulturarvet stannade inom Sveriges gränser.

Jag undrar om kulturministern anser att det finns skäl att skärpa kraven när det gäller *public service*-bolagens vård av filmer och tillgänglighet till arkivmaterialen med anledning av det här som har skett.

Anf. 60 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag ska direkt säga att detta med den italienska resan som Charlotta L Bjälkebring beskriver är en nyhet för mig. Jag vet ingenting om detta. Däremot har Sveriges Televisions ledning varit väldigt tydlig i olika samtal som jag har haft med den när det gäller värdet av detta filmarv.

Sveriges Television sitter ju på en guldgruva. I den digitala framtiden kommer det att vara en viktig del av det innehåll som *public service* kan sända ut, eftersom det kommer att finnas gott om utrymme i marknätet.

Jag utgår ifrån att man med den grundsynen, att detta är en värdefull tillgång, också anstränger sig för att vårda och ta hand om filmarvet på bästa sätt. Men jag får informera mig mer på den punkten, för det här var nytt för mig.

Anf. 61 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för att kulturministern ska informera sig mer om detta. Jag håller med om att filmarvet verkligen är en guldgruva. Men det faktum att man har skickat stora mängder film till Italien visar ändå att SVT har ett problem med att vårda och arkivera filmerna i Sverige.

Om jag inte missminner mig har det gjorts en utredning om ett statligt svenskt filmarkiv. Det finns ett förslag om att ett sådant skulle ligga i Grängesberg. Har kulturminister någon uppfattning om det? Kan det tänkas komma ett sådant förslag i framtiden?

Anf. 62 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Det finns en utredning som har tittat vidare på den icke fiktiva filmen, alltså det som inte är spelfilm, och om man skulle kunna använda det gamla gruvområdet i Grängesberg för att en filmvårdsverksamhet successivt och organiskt skulle få växa fram där. Redan i dag bedrivs en del verksamhet genom det kulturarvs-IT som Kulturdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet driver gemensamt. Det sker i Grängesberg, och det är ett femtontal personer som är verksamma där redan i dag.

Vi undersöker möjligheten att i någon form så småningom utöka verksamheten. Exakt vad som skulle finnas där i så fall – om det handlar om SVT:s filmer, om Svenska Filminstitutets filmer, länsmuséernas filmer eller någon annan typ av film – kan jag inte svara på i dag. Det är en fråga som vi bereder och som en särskild utredare har tittat närmare på. Men det finns en del oklara frågor även på detta område som måste få en lösning innan vi kan komma fram till ett definitivt beslut.

Anf. 63 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Kulturministern säger när hon beskriver *public service*-verksamheten att här ska finnas allt. Hon säger också att kyrkan ska stå mitt i byn, vilket kanske var ett mindre lämpligt påpekande med tanke på

all kritik som har framförts här tidigare under debatten om gudstjänsterna i SVT.

Men min fråga är: Blir SVT bättre på att producera nyhetskultur och samhällsprogram om man samtidigt producerar underhållning?

Den 29 maj skrev en krönikör i Dagens Nyheter att han betraktade SVT på underhållningsområdet som TV-branschens andratidning. Det var han som formulerade den här frågan.

Min andra fråga gäller frihet från reklam, som också kulturministern var inne på. Kommer regeringen att noga sätta sig in i Granskningsnämndens utslag för två veckor sedan beträffande UR-programmen ”Torped” och ”Mat, vad är det?” och se till att vi får tydligare sponsorsregler så att inte sådana här överträdelser kan förekomma i framtiden?

Hur stämmer det här med att ministern tidigare i debatten sade att TV-avgiften på något sätt skulle fungera som en garant för oberoendet? Erfarenheterna visar ju att det här har uppstått ett beroendeförhållande.

Dessutom har Granskningsnämnden varit väldigt skarp i sitt påpekande att UR har vägrat att lämna ut det material som radio- och TV-lagen och sändningstillståndet anger att man ska göra för att Granskningsnämnden ska kunna utföra sin uppgift.

Anf. 64 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Det som är Sveriges Televisions och alla *public service*-företags uppdrag är ju att vara i allmänhetens tjänst. Eftersom en tredjedel av hushållen bara har tillgång till marksänd television är det naturligtvis viktigt att *public service* kan erbjuda ett väldigt brett utbud, alltifrån underhållning och sport till djuplodande diskussionsprogram, kultur, drama, religionsprogram och annat. Självfallet måste det vara så om man ska vara ett *public service*-företag.

Jag delar också den uppfattning som har kommit fram i debatten här och på andra håll att det finns en stimulans – sådana är i alla fall erfarenheterna från andra länder – att har man en kvalificerad, bred *public service*-verksamhet konkurrerar man med de kommersiella kanalerna om kvalitet, dvs., kvaliteten på de kommersiella kanalernas utbud har en tendens att bli högre om också *public service* också publicerar underhållningsprogram.

Jag tror att *public service* breda uppdrag är en förutsättning för att vi ska ha ett medieutbud totalt som har en hög kvalitet och som främjar en yttrandefrihet som berör alla människor.

När det gäller sponsorsreglerna har *public service*-företagen i dag nästan 6 miljarder per år att disponera. Sponsringsintäkterna ligger på 19–20 miljoner kronor per år. Om man vid något enstaka tillfälle kliver över gränsen för vad sponsorsreglerna tillåter är det väldigt bra att Granskningsnämnden reagerar, och det påverkar naturligtvis också de bedömningar som görs inom *public service*-företagen. Men det betyder inte att reglerna behöver förändras. Vi förändrar ju inte en lagregel i t.ex. brottsbalken så fort någon bryter mot den. Det är inte lagen som det är fel på. Däremot är vi alla människor, och ibland kan man göra en felaktig bedömning.

Granskningsnämnden har reagerat, och det kommer säkert att få betydelse. Sponsringen ska finnas kvar i den mycket ringa omfattning som den har i dag. Det är ingenting som jag tycker att man behöver hetsa upp

sig för. Det är en förutsättning för att kunna vara med och sända ut stora EBU-evenemang. Det är också en förutsättning för att *public service* ska kunna fortsätta att sända mycket stora, viktiga idrottsevenemang.

Anf. 65 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! I det här fallet var det två UR-debattprogram, det ena om ungdomars sommararbete och det andra om mat- och djurhållning i olika perspektiv, så just här var det inte svenska allmänhetens idrottsintresse som gynnades.

Redan i inledningen av den här debatten påpekade jag just sponsortäkternas ekonomiskt ringa betydelse. Däremot är beroendekapandet och ifrågasättandet av oberoendet, tycker jag, det som är den viktiga effekten av att det fortfarande finns otydligheter i sponsringsreglerna.

När det gäller konkurrensen behöver ju inte konkurrens med kvalitet betyda att man också konkurrerar med programformat och innehåll, utan man kan ju konkurrera med bra debattprogram och på det viset få många tittare.

Däremot delar jag uppfattningen att så länge en tredjedel av svenska folket inte kan se andra än de analoga sändningarna måste de analoga sändningarna fortsätta i oförändrad omfattning.

Anf. 66 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Jan Backman om att det är väldigt viktigt att man inte som tittare får uppleva att programutbudet påverkas av sponsorer och andra. Jag är övertygad om att Granskningsnämndens utlåtanden och beslut är viktiga underlag för framtida beslut inom Utbildningsradion och säkert också inom andra delar av *public service*. Men jag tror inte att det handlar om otydlighet i sponsorreglerna. De tycker jag är mycket entydiga.

Anf. 67 PAAVO VALLIUS (s):

Fru talman! Frågan om minoriteternas tillgänglighet till *public service*-företagens programutbud är mycket viktig. Det är glädjande att den parlamentariska kommittén, som har arbetat fram propositionen som dagens betänkande baseras på, har tagit denna fråga på allvar.

I december 1999 beslutade Sveriges riksdag att ge finskan, meänkieli, samiskan, romani chib och jiddisch status av nationella minoritetsspråk. Nationella minoriteter och minoritetsspråk berikar vårt land och bidrar till att utveckla Sverige i flera avseenden, inte minst kulturellt. För att dessa olika kulturer ska bevaras och frodas även i Sverige krävs det att dessa språk får utrymme i medierna.

De kommersiella kanalerna är inte intresserade av att sända program på minoritetsspråk. Denna verksamhet anses nämligen inte vara tillräckligt lönsam för dessa konkurrensutsatta medieföretag. Därmed får *public service*-företagen Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion ett större ansvar för att ett bra programutbud finns tillgängligt för dessa grupper. Ett viktigt inslag i *public service*-uppdraget är att sända program för olika intressen och minoriteter. Detta är en självklar del i uppdraget för radio och TV i allmänhetens tjänst.

Vi har här i riksdagen ett visst inflytande över inriktningen på dessa tre *public service*-företags programverksamhet, och för oss socialdemo-

krater är det självklart att ta ansvar för att stärka de etniska och språkliga minoriteternas intressen.

Ledord för den socialdemokratiska *public service*-politiken är en radio och TV för hela Sverige. Detta innebär att utbudet ska vara tillgängligt i samtliga delar av landet. Det innebär också att ett utbud ska finnas för alla människor, inte minst för våra minoritetsgrupper. Detta är en demokratisk rättighet.

I Sverige finns ungefär 250 000 sverigefinnar som är i stort behov av att etermedierna sänder finskspråkiga program av olika slag. För att den finskspråkiga minoriteten inte ska förlora kontakten med modersmålet och den finska kulturen är det viktigt att *public service*-företagen tillhandahåller ett programutbud på finska språket. Frågan är speciellt viktig i ett läge då programföretagen under ett antal år har minskat resurserna för program för olika minoriteter. Kritiken är främst riktad mot Sveriges Radio, vars resurser för de finskspråkiga sändningarna har minskat påtagligt sedan 1996. För socialdemokraterna är det mycket viktigt att de finskspråkiga gruppernas status återupprättas i *public service*-utbudet.

Fru talman! I dag känns det glädjande att stå här i kammaren och tala om krav på programutbud för etniska och språkliga minoriteter, då betänkandet innebär en skärpning av kraven på programbolagen. Detta är resultatet av ett gott arbete som den parlamentariska arbetsgruppen har gjort och som föregicks av Anders Ljunggrens utredning. Propositionen visar att vi inte accepterar att programbolagen inte lever upp till kraven i sändningstillstånden.

Beslutet som vi fattar i dag innebär att de samlade resurserna för etniska och språkliga minoriteter ska öka under nästa tillståndsperiod. Speciellt gäller detta programresurserna för de finska sändningarna. Sveriges Radio är nu ålagd att säkerställa en ökad tillgänglighet för den finskspråkiga gruppen och att återupprätta de finskspråkiga programmets status inom programutbudet. Detta är oerhört viktigt för den stora grupp sverigefinnar som bor och lever i Sverige.

Fru talman! Jag vill uttrycka min glädje över att vi i Sverige är på god väg att förstå de språkliga och etniska minoriteternas betydelse för både samhälle och kultur och hur oerhört viktigt det är att minoriteterna får utrymme att leva vidare och frodas även i vårt land.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 68 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Det är få områden som förändrats lika dramatiskt och genomgripande som etermedierna gjort under de senaste 15 åren, från att tittarna då endast erbjöds statsmonopolets två kanaler till dagens mycket stora utbud. Inom TV redovisar kvällstidningarnas TV-bilagor ca 90 kanaler enkelt tillgängliga här i Sverige. Det möjliga utbudet för de med bra parabolmottagare är flera hundratals olika TV-kanaler.

Om det är få områden som genomgått samma omvälvande förändringar är det också få områden som sett så påtagliga försök från socialdemokratin och regeringen att förneka förändringen. Låt allt förbli vid det gamla, är budskapet från regeringen. Att världen förändras och medievärlden förändras snabbare än det mesta får inte rubba regeringens cirklar, som nu också utgår ur kammaren. Sådan har attityden varit under

många år då det enda som varit säkert är att utvecklingen sprungit ifrån de statsägda radio- och televisionsbolagen.

Det är ett antal förändringar som i grunden ändrar villkoren för såväl *public service*-uppdraget som villkoren för de statliga programföretagen.

Den viktigaste förändringen är det dramatiskt ökade utbudet av program. Maktkoncentrationen med endast ett sändande TV-bolag har brutits. Maktkoncentrationen kvarstår dock på radioområdet, där vi fortfarande bara har ett rikstäckande bolag. Vi har gått från enfald till mångfald i utbudet.

Även övergången från analog till digital teknik innebär stora förändringar. Den leder till mängder av kanaler med ökad tillgänglighet. Teknikövergången innebär också stora möjligheter till besparingar vad gäller produktion, distribution och lagring. Med Internettekniken blir hundratal, kanske tusentals, kanaler tillgängliga för dem som har bra uppkopplingsmöjligheter. Vi går från *broadcasting* till *simulcasting*.

Övergången till digital teknik innebär att TV- och datatjänster kan växa ihop. Det blir möjligt att med behållning se TV på datorn respektive datorprodukter på TV:n. Med Internettekniken får vi sannolikt se en framväxt av tillgängliga programarkiv hos kanalerna. Det innebär att vi själva kommer att kunna välja vilka program och tjänster vi vill hämta hem från de olika kanalerna, när vi vill titta på dem och om vi vill se dem på datorskärmen eller i TV-rutan. Kanalbegreppet minskar i betydelse. Vi får en kraftig individualisering av tittandet. Vi går från *prime time* till *any time*.

Fru talman! Det tidigare *public service*-uppdraget handlade om att ett statligt radio- och TV-monopol skulle erbjuda ett fritt programutbud för att tillfredsställa de flesta. Nu står det offentligt finansierade utbudet i Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion för en liten del av utbudet på mediemarknaden. Det innebär att frågorna för staten och för ansvariga politiker förändras och att nya frågor ställs som kräver sina svar.

Den ena frågan gäller vilken programverksamhet som bör finansieras gemensamt. Det gäller dess omfattning, innehåll, organisation och finansiering. Den andra frågan gäller utvecklingen av de tre befintliga programföretagen SVT, SR och UR. De representerar stora tillgångar när det gäller kunskaper och kreativitet hos personalen, men också många års nedlagda investeringar i teknik och fasta anläggningar. De här företagen måste få goda möjligheter att utvecklas i den nya mediemiljön, något som avgörs av det utrymme som företagen själva får att ta till vara och vidareutveckla.

Frågan om *public service*-uppdraget handlar dessutom mycket om huruvida man ska vara ett komplement eller en konkurrent. När de kommersiella kanalerna startar program som Vem vill bli miljonär? tar det inte lång tid innan Sveriges Television startar konkurrenten Vinna eller försvinna. Det finns dessutom två varianter, dels programserien, dels dokusåpan om SVT:s ledning. Ett annat färskt exempel är TV4:s program Äntligen hemma, som i SVT:s tappning heter Gör det själv.

När kulturministern tidigare sade att kvaliteten på program har en tendens att bli högre om Sveriges Television också gör samma program kan man ju undra om kvaliteten på Vem vill bli miljonär? höjdes av att Sveriges Television började sända Vinna eller försvinna. Man kan också

ställa sig frågan vad det är som gör att en amerikansk långfilm är *public service* när den sänds i Sveriges Television men en kommersiell produkt när den sänds i en annan kanal. Jag menar att det inte är rimligt och inte kan försvaras att skatte- eller licenspengar används för att göra program där syftet är att konkurrera med andra kanaler. Det kan bara försvaras att tvinga folk att betala för ett kompletterande utbud innehållsmässigt och kvalitetsmässigt.

För oss moderater är det självklart att *public service*-uppdraget eller, som det borde heta, statens uppdrag inom etermedier, måste ändras när utbudet, efterfrågan och konkurrensen med andra medier ändras. Ny teknik, nya konkurrensförhållanden och ändrade tittar- och lyssnarvanor hos publiken betyder att vad som är *public service* under ett skede kanske är något helt annat i en annan tid.

När den tekniska utvecklingen ger lika goda villkor för mångfald och konkurrens inom etermedierna som inom tryckta medier finns det ingen anledning att bevara den offentliga kontrollen vare sig av tekniska eller moraliska skäl. Det är i stället dags att låta det demokratiska samhällets grundläggande principer om mediernas mångfald och oberoende gälla även inom eter- och kabelmedierna. Utgångspunkten är att medierna ska stå fria från staten.

Samma principer måste också ligga till grund inom radio och TV. *Public service* kan inte ses som ett allmänt inslag i mediestrukturen. Det kan bara motiveras om andra aktörer inte kan fullfölja uppgifter som staten finner omistliga. För oss handlar *public service*-begreppet om en programverksamhet som når hela landet, som har ett allmänintresse men som inte skulle komma till stånd på den vanliga mediemarknaden. *Public service*-programmen ska komma alla till del. De måste präglas av högsta kvalitet, och de ska ses som ett komplement till den fria mediestrukturen.

Till *public service*-uppdraget kan höra mer omfattande kulturprogram, program för minoriteter, nyhetsförmedling i den mån delar av landet inte täcks av andra m.m. Det ligger i sakens natur att *public service*-uppdraget kontinuerligt måste prövas och omprövas.

Med det här synsättet blir *public service*-uppgiften mer begränsad än i dag. Den ställer inte krav på statliga företag av den typ och omfattning som finns i dagens Sveriges Radio och Sveriges Television. De här företagen kan därför säljas helt eller delvis. Den *public service*-verksamhet som är motiverad bör produceras efter upphandling eller entreprenad. Det öppnar möjligheten för många att medverka och reducerar behovet av egna produktionsresurser ägda av staten.

Sändningen av *public service*-produktionen kan ske på flera sätt. En möjlighet kan vara att den sker inom ramen för andra företags radio- och TV-program. Ett sådant alternativ gör det möjligt att inordna *public service*-produktionen i ett mer mångfasetterat sammanhang. *Public service*-ansvaret skulle på så sätt komma att utvecklas till ett stöd för viss kvalitetsproduktion, och staten skulle inte behöva äga något sändningsbolag alls. En annan möjlighet är att sända *public service*-programmen i speciella kanaler. Det skulle göra det tydligt vilka program staten stöder, och i gengäld skulle staten med det alternativet sannolikt tvingas finansiera en större del av produktionen på egen hand.

Fru talman! Sveriges Television och Sveriges Radio står inför stora utmaningar och krav på förändringar. Ska de utvecklas till starka medie-

företag krävs det resurstillskott både för att klara teknikutveckling och för att få möjlighet att köpa in program som t.ex. sport. Möjligheten att skapa allianser med andra medieföretag blir viktigare, liksom möjligheten att distribuera material i nya former, t.ex. över Internet. Deras roll i dag som helstatliga *public service*-företag blockerar effektivt många av utvecklingsvägarna. Likheter med Telia är stora. Det statliga ägandet hämmar utvecklingen för företagen.

Frågorna ”hur tar staten som ägare vara på de värden som ligger i dagens företag?” och ”hur skapas utvecklingsmöjligheter för företagen?” blir lika relevanta som frågan om vad som ska betalas med skatte- eller licenspengar.

Med en renodling av *public service*-uppdraget och en särskiljning från dagens programföretag skapas bättre förutsättningar för företagen. Med en privatisering av hela eller delar av Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion ges dessa ett nytt brett ägande med förutsättningar att agera på den förändrade mediemarknaden. Därigenom öppnas möjligheten att konkurrera på likvärdiga villkor med andra medieföretag utan den tvångströja som dagens statliga ägande ger. Nya finansieringsformer, nya distributionsformer, möjlighet till betaltjänster och allianser med andra medieföretag klaras bäst genom ett nytt ägande. Inte minst skulle möjligheten till ett engagerat, kunnigt och intresserat ägande stärka företagen avsevärt.

Fru talman! De viktiga framtidsfrågor som inte kunnat hanteras vare sig i beredningen eller i propositionen måste nu hanteras snabbt både för att vi ska få ett nytt och modernt *public service*-uppdrag och för att ge programföretagen förutsättningar att utvecklas och agera på den föränderliga mediemarknaden.

Fru talman! Avslutningsvis instämmer jag i de yrkanden som tidigare har framförts av Jan Backman.

Anf. 69 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Här fick vi på ett något mer aggressivt sätt än från Jan Backman klarhet i den moderata mediepolitiken.

Först och främst säger Ola Karlsson att socialdemokraterna och regeringen förnekar förändring i den tekniska utvecklingen. Det är precis tvärtom. Vi försöker ta tag i förändringarna och försöker anpassa *public service*-företagen till de förändringar som sker. Då framstår Ola Karlsson som den stora bromsklossen. När man från Teracom:s sida försöker att satsa på en utveckling i det terrestra digitala nätet, då framstår Ola Karlsson som den främste profeten och talar om hur dåligt det är med denna satsning. Han talar om stolpar i marken som förstör det mesta, trots att han inser att en tredjedel av svenska folket kan se bara terrestra sändningar och trots att han inser att den analoga tekniken är på väg ut. Ola Karlsson framstår här som den främste förespråkaren för den rest-TV som vi alla avvisar. Han klär det i vackra ord och kallar det för komplement-TV. Han vill reducera *public service* till någonting som ska sända sådant som de kommersiella TV-bolagen har tackat nej till.

Jag har en fråga till Ola Karlsson. Ola Karlsson har tillsammans med Olof Ehrencrona i beredningsarbetet företrätt Moderata samlingspartiet, och vi har lyckats nå en enig skrivning. I sitt anförande nu tar Ola Karls-

son avstånd från nästan allting som han har sagt i denna beredning. Om Ola Karlsson var dr Jekyll i beredningen, så är han det inte i talarstolen.

Anf. 70 OLA KARLSSON (m) replik:

Fru talman! Det är mycket intressant att höra att Åke Gustavsson anger det digitala marknätet som framtiden för *public service*-företagen. Vi har ju sett statens satsningar, där staten har betalat abonnemangen på Stenbecks kanaler, betalat för att människor ska kunna se TV 3, Kanal 8 och ZTV. Vi tycker inte att det är en statlig uppgift att betala abonnemang för privatpersoner så att de ska kunna se Stenbecks kanaler.

Vi ser också vad Teracom och dess bolag ägnar sig åt, nämligen att subventionera ut dekodrar på marknaden. Och det är klart att försäljningen tar fart om man som Boxer gör, går med en bunt dekodrar till radio- och TV-handlarna och säger: Du får de här dekoderna gratis om du säljer dem för 95 kr. Dessutom ger vi dig en hundralapp ungefär för varje dekoder som du lyckas sälja.

Boxer skänker alltså inte bara bort dekoderna utan skänker dessutom bort 100 kr för varje dekoder som radiohandlaren lyckas kränga ut.

Vi tycker inte att detta är en uppgift för statliga bolag att ägna sig åt.

Beträffande frågan om beredningsgruppen så är det sant att vi moderater var beredda att gå mycket långt, bl.a. för att uppnå ett fortsatt utredande som skulle kunna lösa och hantera de viktiga ohanterade frågorna i beredningsunderlaget. Vi var överens i beredningsgruppen om att det fanns ett antal frågor som måste hanteras som inte hanteras i denna proposition. Vi var beredda att gå mycket långt under förutsättning att vi fick en kort tillståndperiod på maximalt tre år. När propositionen presenterades visade det sig att den majoritet som fanns i beredningen för ett treårigt tillstånd var försvunnen. Då kunde vi inte längre ställa upp.

Anf. 71 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Den historieskrivning som Ola Karlsson ger är inte korrekt. Det fanns ingen majoritet i beredningen för en tillståndperiod på tre år. Det var ingen socialdemokrat som stod för det. Jag tror t.o.m. att det var så att det fanns andra partier som ville ha en längre tillståndperiod än de fyra år som kom att bli beslutet. Så det som Ola Karlsson säger i detta avseende är helt enkelt inte sant.

När det sedan gäller det digitala marknätet pågår det ett krig mellan Viasat och Boxer, som för övrigt är delägt av ett försäkringsbolag. Det handlar om marknadsföring och om att etablera sig på marknaden. Inte en enda statlig skattekrona har gått in i detta. Det är en investering från Teracoms sida.

Jag är glad att höra att ni var beredda att gå mycket långt i beredningen. Ni gjorde faktiskt det. Men ni har inte följt upp det i riksdagen senare.

I min förra replik glömde jag att säga någonting om DAB-en. Ola Karlsson säger att det är rikstäckande. Det är enbart ett bolag, nämligen Sveriges Radio, som sänder det. Det är riktigt. Om Ola Karlsson hade lyssnat på mitt anförande så hade han hört att jag där försökte markera att jag tror att man ska titta ordentligt på om man också ska öppna för rikstäckande kommersiella sändningar i DAB-nätet.

Jag konstaterar nu, Ola Karlsson, att det var dr Jekyll som satt i utredningen. Det är inte dr Jekyll som talar från talarstolen.

Anf. 72 OLA KARLSSON (m) replik:

Fru talman! Det är lätt att gå till Aftonbladets debattartiklar där de tre socialdemokratiska ledamöterna skrev om treåriga tillståndsp perioder. Vi var två moderater i beredningsgruppen som argumenterade för maximalt tre år. Det fanns företrädare för andra partier som också argumenterade för tre år. Det fanns en bred majoritet i beredningen för tre år. När detta stod klart för ordföranden i beredningen lyftes frågan ut, och man skyllde på att tillståndsp periodens längd måste förhandlas med Finansdepartementet. Det visade sig ju att det inte var så. Det var för att Kulturdepartementet ville ha en längre tillståndsp period som man lyfte ut frågan ur beredningen.

Sedan är det intressant att höra att subventioneringen av Stenbecks kanaler är en viktig fråga för att de statliga bolagen ska kunna konkurrera. Likaså att man skänker bort dekodrar. Vi tycker inte att det är statliga uppgifter.

Sedan är det bra och glädjande att vi kan höra att socialdemokraternas åttaåriga hetsjakt på den kommersiella radion nu verkar vara över. De inser att den behövs i radioutbudet för att utveckla det. Skälet till att den inte har funnits med i den digitala radion har varit orimliga villkor från regeringen och lagstiftaren. De har ställt upp sådana villkor att det inte har varit kommersiellt intressant för dessa bolag att vara med. Det har lett till att Sveriges Radio har fått betala 70 miljoner kronor om året för att nå mindre än 500 lyssnare med de digitala sändningarna. Det har kostat för företagen, det har kostat för staten, och det har kostat alldeles för mycket.

Anf. 73 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Jag har inga yrkanden att göra.

I detta betänkande behandlas förutom regeringens proposition om radio och TV i allmänhetens tjänst även 13 motioner med anledning av propositionen samt 28 motioner från allmänna motionstiden. En av dessa motioner, Kr221, är undertecknad av mig, och det är den jag vill tala för här i dag. Jag vill också uppmärksamma kammarens ledamöter på att två motioner från Blekinges socialdemokratiska ledamöter, väckta med samma syfte som min motion, behandlas och tillika med min motion avstyrks av utskottet i betänkandet.

”Den som innehar en TV-mottagare skall betala TV-avgift för mottagaren till Radiotjänst i Kiruna Aktiebolag.” Så inspirerande låter den första paragrafen i lagen om TV-avgift från 1989. Lagen slår fast att man betalar efter innehav, inte efter kvalitet på mottagningen. Runtom i landet finns tusentals människor som inte har tillräckligt bra mottagningsförhållanden för att kunna se svensk television utan att betala dyra pengar för ett abonnemang på en satellitkanal. De kan dessutom inte se sina regionala nyheter.

Om dessa människor handlar min motion. I östra Blekinge finns flera samhällen med dåliga mottagningsförhållanden. I Kristianopel som gränsar till Småland kan man visserligen se Smålandsnytt men inte Sydnytt som omfattar nyheter från Blekinge. Hela 15 föreningar i Kristianopel har i många år uppvaktat Sveriges Television om saken. En mycket stor nonchalans har visats från SVT:s sida.

Kulturministern har givit sitt stöd till SVT. Nu har ministern tyvärr lämnat kammaren. Jag hade hoppats få några svar från henne. Men

kanske kan socialdemokraternas representant Åke Gustavsson vara vänlig att svara på varför dessa motioner över huvud taget inte har kommenterats i debatten från majoritetens sida.

Vad tror socialdemokraterna att människor tycker om att betala 1 668 kr utan att få valuta för pengarna? Dessutom föreslås en höjning till nästa år till 1 740 kr för TV-avgiften.

Eftersom dessa människor – för övrigt hela svenska folket – under hela senaste året bevittnat den ledarbyteskarusell som pågått inom SVT och som förmodligen kostat stora pengar för licensbetalarna finns det ingen som helst förståelse för att inte flera slavsändare har byggts i glesbygden. Enligt uppgifter jag fått skulle problemet i östra Blekinge kunnat avhjälpas med en slavsändare för 400 000 kr. Det kan handla om så mycket som 1 500 personer som berörs i denna del av landet.

Fru talman! I går såg vi på nyheterna att det föreslås att den som drabbas av elavbrott ska få ersättning. Det låter väl rimligt. Om man abonnerar på kabel-TV eller satellit men inte kan se de utlovade programmen har man naturligtvis rätt att få pengarna tillbaka. Får man inte det går man till Konsumentombudsmannen. Men om man inte kan se Sveriges Televisions program med hygglig kvalitet eller sina egna regionala nyhetsprogram har man ingenstans att vända sig. Det är bara att betala ändå. Det är väl knappast rimligt? Jag tycker att det liknar skandal att ingen i ansvarig ställning bryr sig om dessa frågor.

Min fråga till Åke Gustavsson, om han är vänlig att svara, blir hur länge till människorna i östra Blekinge ska vänta. De har skrivit brev och insändare i över sju års tid. Det minsta man kan begära är ett svar från regeringspartiet.

Anf. 74 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag vågar påstå att det i dag inte finns någon institution eller någon sorts arbete som har så stor betydelse för demokratin som etermedierna. Jag har varit med inifrån i totalitära system, och jag vet hur mycket det faktum att TV och radio är riktigt oberoende har betytt i de länder som har hunnit demokratisera sig. Kom ihåg skandalen i Prag för några månader sedan. Kom ihåg de stora massdemonstrationer som tjeckerna satte i gång. De visste vad de gjorde. Det är oerhört viktigt att hålla dessa medier ifrån politisk manipulation.

Då kan jag absolut inte förstå hur man kan betrakta etermedierna – de som står fristående – som ett komplement. De är inte ett komplement. De är ryggraden i en sund kommunikation mellan invånare och alla ansvariga i samhället. Men jag kan inte heller helt passivt se på otydligheten i de fristående mediernas situation i dag. Det är inte en otydlighet som föds ur illvilja eller ur någon politisk konspiration, utan den är en rest av en gammal ordning utsatt för otroliga påfrestningar på grund av teknisk utveckling.

Då vill jag en gång till förklara vad Folkpartiet vill med ekonomiskt oberoende *public service*. Idén är faktisk socialdemokratisk. Det var Harry Schein som en gång i tiden placerade hela filmkulturen och hela filmproduktionen i Sverige utanför de två stora påverkanssfärerna. Varken den kommersiella påverkan eller den politiska påverkan kunde under ett antal år nå den svenska filmen, som då hade en fantastisk framgångsrik period. Harry Schein skapade en mycket hållbar modell.

Vad vi vill göra är att gå vidare. Det kräver väldigt mycket jobb att verkligen finansiera dessa oerhört starka fristående fonder.

Sedan skulle det vara bra om vi när vi diskuterar dessa mycket viktiga framtidsfrågor låter bli de enkla grova anklagelserna. Man frågar varför vi vill sälja *public service* på börsen som om LO och TCO inte hade enorma belopp på börsen och som om börsen själva existens skulle innebära ett slags demonisk närvaro i den underbara icke-ekonomiska fulländade värld som inte behöver ekonomi som fungerar effektivt.

Det var det första. Det är oerhört viktigt med fullständigt ekonomiskt oberoende. Hur detta ska konstrueras kommer vi fram till genom mycket långsiktigt och djupgående politiskt arbete. Jag hoppas på möjligheten att vi tillsammans ska jobba med ett sådant uppdrag. Det står faktiskt i den proposition som vi kom överens om att just sådana frågor ska diskuteras i den nya parlamentariska kommittén.

En gång till vill jag också understryka några andra enkla tankar. Oberoende betyder varken kaos, otydlighet eller godtycke. Oberoende och kvalitet kräver respekt för några mycket viktiga principer. Demokrati utan respekt för minoriteter existerar icke. När vi talar om minoriteter i dessa sammanhang gäller det lika mycket funktionshinder som etniska minoriteter som glesbygdens befolkning som konstnärliga och kulturella särarter som aldrig någonsin kommer att vända sig till en majoritet av publiken men som är fullständigt berättigade därför att de driver tänkandet och handlingen vidare. Det är för respekten för dessa principer som vi politiker måste vara med i diskussionen.

Det har sagts här t.ex. att det vore väldigt bra om Utbildningsradion skulle samarbeta med invandrarorganisationerna. Det är en jättetrevlig tanke. Det är bara det att invandrarorganisationerna är så fattiga att de aldrig någonsin kommer att betraktas som samarbetspartner för Utbildningsradion. Så länge som vi har så lite pengar för invandrarorganisationerna kan vi inte tala om en aktiv roll för dem, varken i kulturen eller i andra sammanhang, i den sociala debatten, i den politiska debatten. Då ska vi inte heller vara förvånade över bristen på deltagande i det socialpolitiska livet när det gäller invandrarna.

Bland de principer som vi måste slåss för finns självklart också religionsfriheten. Då måste det finnas plats för religionsutövning i *public service*. Detta var så uppenbart självklart för oss i beredningsgruppen att vi inte ens tänkte på det. Det var kanske ett misstag. Det behövde kanske påpekas en gång till. En sådan självklarhet kan också bli en bortglömd företeelse. Då är det inte bra.

Jag ska avsluta mitt anförande med att påminna om att vi inte kunde lösa problemen. Problemen är för stora. Vi står inför ett teknikskifte som vi inte vet hur det kommer att gå till. Ingen vet det. Det betyder att vi under en rätt så lång tid måste leva med dubbel distribution, analog och digital, och att vi inte har rätt att stänga den analoga distributionen för att forcera fram den digitala utvecklingen. Detta skulle helt enkelt vara grymt mot en stor del av publiken. Men samtidigt måste vi på alla möjliga sätt stödja den tekniska utvecklingen.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi står inför en ny utredning som kommer att gå på djupet, och jag hoppas att vi kan gå in i detta utan dogmatism och utan att demonisera den ena eller den andra möjligheten i den analys som kommer. Tack, fru talman!

Anf. 75 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan i väldigt långa stycken hålla med Ana Maria Narti, framför allt när det gäller markeringen av att verksamheten i våra tunga etermedier i *public service* inte får reduceras till något komplement eller en rest, utan den är faktiskt ryggraden.

Däremot har jag, om vi nu ska gå in i en ny utredning utan dogmatism och utan att demonisera, lite svårare att följa med när man från Folkpartiets sida har bundit sig på några ganska viktiga punkter. Det handlar då om att sätta *public service*-företagen på börsen. Om det ska handla om aktier på börsen så har de som köper aktier ett intresse av att placera kapital där och vill ha avkastning på sitt kapital, men det är inte detta som är grunden för ett *public service*-företags uppgift. Det är en vidare uppgift. Det är någonting för hela folket, som Ana Maria själv alldeles riktigt sade. Då får inte vinstintresset vara det som är avgörande.

Jag ska gärna med stor öppenhet följa den här diskussionen i den utredning som nu ska tillsättas, men jag tror att man ska akta sig för att låsa sig som Folkpartiet faktiskt har gjort i en reservation när det gäller att sätta Sveriges Television på börsen.

Anf. 76 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag ser inte någon fara i en folkaktie. Jag kan inte tänka mig att folkets ägande är en fara. Det är vad jag menar när jag säger att vi ska försöka samarbeta utan dogmatism.

Anf. 77 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! På den punkten har vi uppenbarligen olika uppfattningar. Jag får väl återkomma till den diskussionen.

Jag glömde att ta med en punkt i Ana Marias resonemang. I sak tror jag att vi är överens om att det är viktigt att invandrarna har möjlighet att komma in i det svenska samhället och att Utbildningsradion har en viktig roll i det avseendet. Ana Maria säger att invandrарorganisationerna är så fattiga att de aldrig betraktas som en samarbetspartner till Utbildningsradion. Jag vet inte om så är fallet, om Utbildningsradion ser på det så. Men om Utbildningsradion ser på det på det sättet tycker jag faktiskt att det är ganska allvarligt.

Dessutom har jag, när jag har sett det här samarbetet framför mig, också sett ett samarbete med folkbildningsorganisationerna, som ju har till uppgift att arbeta väldigt mycket med den typen av frågor. Jag vet faktiskt att många av invandrarna är medlemmar i en folkbildningsorganisation. Så jag är inte så negativ till möjligheten. Jag tror att den finns, och jag tycker faktiskt att det vore välgörande om Utbildningsradion försökte ta sig an den uppgiften. Vi har också i utskottets betänkande gett en öppning åt det hållet på den punkten.

Anf. 78 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Ja visst vore det jättebra om Utbildningsradion tog det här på allvar. Det vore bra om väldigt många andra starka aktörer i samhället tog samarbete med invandrare på riktigt allvar, men det är inte så. Det sitter i ryggraden på majoritetssamhället att man ska ta hand om invandrarna, alltså att man ska lösa problemen för invandrarna uppifrån och utifrån. Vi har inte tid nu i den här diskussionen, men jag kan räkna

fram tusen sådana exempel för Åke Gustavsson om han är någorlunda nyfiken på det här.

Så länge som summan av alla stödpengar som går till invandrarorganisationerna är 20 miljoner per år medan hundratals miljoner går till storstadssatsningen och AMS åter miljard efter miljard under förutsättning att man tar hand om invandrarna kan inte invandrarna bli aktiva deltagare i samhällslivet. Tack!

Anf. 79 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! Jag tänkte ta upp samma område som Johnny Gylling redan har berört.

Under flera år har hushåll i östra Blekinge fört en hård kamp för den självklara rätten att få tillgång till sina regionala TV-sändningar. Under de senaste tre åren har deras kamp också varit min. Det som för alla oss andra är en vardagstillvaro, dvs. att vi via Sveriges Televisions regionala sändningar kan följa med i vad som händer i den egna regionen, är på grund av sändningsförhållandena inte möjligt för dessa hushåll. Jag har därför liksom många i Östra Blekinge fört samtal med Teracom, med Sveriges Television i Malmö och med ledningen för Sveriges Television i Stockholm. Namninsamlingar har gjorts i området, och jag har överlämnat dessa namnlistor till styrelsen för Sveriges Television via dåvarande ordföranden Anna-Greta Leijon.

Kravet var enkelt, nämligen att man skulle få tillgång till de regionala nyhetssändningarna och de regionala TV-sändningarna. Självklart är lösningen på detta problem i första hand en fråga för ledningen för Sveriges Television och inte för riksdagen; det är jag medveten om. Det är också därför som hushållen i östra Blekinge, liksom jag, i första hand har riktat kraven mot Sveriges Television.

Förra sommaren, efter flera års kamp, menade jag ändå att frågan borde lyftas på nationell nivå och ställde en fråga till kulturministern, som i svaret hänvisade till den proposition som vi i dag behandlar. Varför är då detta krav så viktigt? Jag kan se flera skäl till det men ska nu bara nämna tre.

För det första har de här hushållen, enligt min mening, via licensavgiften betalat för att få tillgång till Sveriges Televisions utbud.

För det andra är det en rättvisefråga. Alla vi andra har ju redan tillgång till denna service som en självklarhet.

För det tredje är detta en viktig demokratifråga, dvs. att man har tillgång till nyhets- och samhällsinformation på samma villkor som alla andra.

Är detta problem då svårt att avhjälpa? Här måste man konstatera att svaret är nej. Blekinge är ett platt, om än trevligt, och tillgängligt område, så några tekniska hinder finns inte. Detta bekräftas också av de tekniker som jag har varit i kontakt med.

Är det då dyrt? Även där är svaret nej. Beroende på vilken teknisk metod man väljer rör det sig om några hundra tusen och uppåt – ett belopp som väl som investering näppeligen motsvarar mer än frimärkskassan på ett företag och en koncern som Sveriges Television.

Men varför kommer då inte denna lilla insats till stånd? Uppenbarligen beror det på ett beslut som fattats i mitten av 90-talet och som innebär att man inte gör fler investeringar i den analoga tekniken i väntan på den

digitala. Men det som händer i det läget är att hushållen i östra Blekinge blir utan sina regionala TV-sändningar – inte bara ett år, inte bara två år utan flera år. Och ännu har vi inte sett slutet på denna historia.

Jag menar att Sveriges Television som ett *public service*-företag borde ha intresse av att inte bara producera och distribuera program utan också se till att licensbetalarna faktiskt får förutsättningar att ta emot programmen. Det är därför detta sist och slutligen blir ett nationellt ansvar. Därför borde vi här och nu ta ett ansvar för att inte bara de nationella sändningarna ska ha kvalitetsmått och kvalitetskrav när det gäller tillgången till dessa sändningar utan att det på samma sätt ställs krav på de regionala sändningarna.

Här kan man dock med stort beklagande konstatera att varken kulturministern i sin proposition eller kulturutskottet i sitt betänkande vågar ställa de kraven. Skälen till det tycker jag är svåra att förstå, och de som får sitta emellan är hushållen, i det här fallet i östra Blekinge.

Utskottet påpekar i sitt betänkande, i samband med behandlandet av min och de socialdemokratiska ledamöternas motion liksom Kristdemokraternas Johnny Gyllings motion, att man utgår ifrån att frågan uppmärksammas i samband med utbyggnaden av det digitala marknätet. Låt mig då säga att utskottets tilltro till Sveriges Televisions uppmärksamhet när det gäller regionala sändningar möjligen är större än min efter de senaste årens erfarenheter.

Skulle inte Sveriges Television med det snaraste leva upp till de förväntningar som kulturutskottet – och därmed så småningom också riksdagen, antar jag – nu ställer med anledning av diskussionen om de regionala TV-sändningarna lovar jag att återkomma i denna kammare i detta ärende.

Anf. 80 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Den historieskrivning som Jan Björkman ger har jag inga synpunkter på. Liksom Jan Björkman vill jag bara konstatera att detta är en sak som operativt ligger på Sveriges Televisions ledning, och om man ska ha den här utbyggnaden får man lägga en beställning på Teracom. Låt mig som en personlig reflexion säga att om det handlar om några hundra tusen är jag ungefär lika förvånad som Jan Björkman över att det inte har hänt någonting. Det var det ena jag ville ha sagt.

Sedan kan jag möjligen säga som smålänning att det inte är så dumt att se på Smålandsnytt, men jag förstår att man vill se på Sydnytt om man bor i Blekinge. Om man som TV-tittare är mycket angelägen om att nu kunna se Sydnytt är det enda råd jag kan ge att man skaffar en digital terrester TV-box. Då kan man se de mycket omfattande sändningar som SVT Syd har. Det gäller som sagt om man är mycket angelägen om att få detta nu. Men när det gäller huvudformuleringen är jag liksom Jan Björkman något förvånad, om det bara rör sig om de här pengarna, över att det inte har hänt någonting.

Sedan har ju också utskottet, som antyddes, skrivit att utskottet självklart förutsätter att frågan om tillgången till regionala sändningar i respektive region uppmärksammas i utbyggnaden av det digitala nätet.

Anf. 81 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Fru talman! Jag är överens med Åke Gustavsson om att det absolut inte är något fel på Småland. Det är heller inget fel på Smålandsnytt, tvärtom. Problemet med dagens uppdelning är att det är Sydnytt som bevakar Blekinge, via bara en enda journalist. Det är en väldigt klen resurs. Även om det är en duktig journalist är det bara en. Men den bevakningen sker inte via Smålandsnytt, och det är därför det blir ett problem. Det hade kanske blivit problem för resten av länet om man hade gjort tvärtom, och därför tror jag att det enklaste är att man löser den här lilla, enkla frågan. Sedan kan man med den digitala tekniken i dag tydligen titta på Smålandsnytt i alla fall, om man skulle vara intresserad av det.

Sedan har det varit min inriktning under de tre år jag har jobbat med denna fråga att det är en fråga för ledningen för Sveriges Television. Men när det inte går att lösa det den vägen blir det en policyfråga. Ska man ha rätt till sina regionala TV-sändningar som man betalar för, eller ska man inte ha det? Jag tycker att det är i samband med att man omförhandlar avtalet mellan staten och televisionen som man kan ställa de kraven, och inte bara på de nationella sändningarna. Där har vi ju den typen av krav i dag, men vi har det inte på de regionala. Jag förstår inte det.

Det hade inte gjort något om Sveriges Television hade varit intresserat av att tittarna skulle se programmen och inte bara skickat ut dem. Då hade den frågan löst sig i alla fall. Men nu är man inte det. Blekinge är inte precis baksidan av Kebnekaise eller de österrikiska bergen, utan det är ett ganska platt landskap. Dessutom är det Sveriges mest tätbefolkade utanför storstadsområdena. Då tycker jag att det är rimligt att medborgarna i hela min valkrets får se sina regionala TV-sändningar.

Sedan hoppas jag att Åke Gustavsson, som jag vet är en stor Blekingevän, får rätt i att de förhoppningar som kulturutskottet nu ställer till Sveriges Television och dess ledning infrias – även om jag hade haft större förtroende för Åke Gustavsson än för Sveriges Televisions ledning.

Anf. 82 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Att både delta i dagens mycket långa och omfattande debatt om *public service* och samtidigt försöka bevaka det mandat man har i en utredning några våningar härifrån har sina sidor. Jag vill dock tacka kanslisekretariatet för att man förvarnat mig i tid om att jag nu hade ordet. I vart fall hann jag lyssna på rätt mycket av inledningen av den här debatten, och den har varit väldigt klargörande.

Jag har haft det stora nöjet att få representera mitt parti, tillsammans med bl.a. Åke Gustavsson, i den beredning som har arbetat fram de nya riktlinjerna för en fri, opartisk och stark radio och television i allmänhetens tjänst för nästkommande fyra års tillståndperiod. Det har varit utomordentligt intressant. Engagerat arbete har lagts ned av samtliga elva parlamentariker och ett hängivet sekretariat. Det har varit många möten, även många stimulerande möten med andra människor och experter.

Därför är det med stor förvåning jag tar del av utskottets betänkandetext. Jag känner inte igen mig i den splittring som utskottet uppvisar.

Jag har också försökt att i dag lyssna in varför främst Moderaterna och Folkpartiet har avvikit så dramatiskt i förhållande till de texter som

vi gemensamt arbetade fram i beredningen. Jag är otroligt förvånad över att Ola Karlsson, Olof Ehrenkrona och Ana Maria Narti har låtit sig köras över på det sätt som man uppenbarligen har.

Jag har naturligtvis inte deltagit i kulturutskottets inre arbete och bedömningar. Men jag kan ändå läsa och dra slutsatser av den lästa texten. Så många avvikande meningar trodde jag över huvud taget inte fanns ens om avgiftsfrågan lämnas därhän. Den hade vi inte rätt att diskutera.

I vart fall, fru talman, har själva beredningsarbetet varit otroligt stimulerande och givande. Det har varit ett givande och tagande mellan olika positioner och mellan olika partiets företrädare. Jag tyckte att vi kom till en mycket bra slutprodukt, det som så småningom blev en proposition som är betitlad *Radio och TV i allmänhetens tjänst*.

Det är också så att radio och TV inte bara är TV. Av debatten att döma talade de flesta i dag om televisionen. Det är egentligen bara vid några få tillfällen som radion har lyfts fram, bl.a. i Åke Gustavssons utmärkta inledningsanförande.

Men radio är det mest utnyttjade mediet i Sverige, åtminstone om man räknar i tid som enskilda personer nyttjar medier. Det finns ingenting att jämföra med. Radion är nämligen tillgänglig närsomhelst och varsomhelst. Man kan ha den med sig, bära den på sig. Man kan ha den i bilen. Man kan ha den ute på gräsmattan. Man kan ha den på badstranden. Man kan ha den lite varstans. Den är enkel.

Radion når hela Sverige. Det finns inte radioskugga någonstans, vad jag vet. Därför är det mycket tråkigt att radion alltid kommer i skuggan av televisionen när *public service*, det engelska uttrycket för radio och TV i allmänhetens tjänst, diskuteras.

I dag fattar vi dock ett beslut i denna kammare, förhoppningsvis vid 16-tiden, om att i alla fall få till stånd en digitalradiokommitté, som utskottet mycket starkt skriver, som regeringen har föreslagit och som är liktydigt med min motion i ärendet. Den kommittén får till uppdrag att försöka värdera de radiosändningar som digitaliserad distributionsteknik har haft ett antal år på sig med och föreslå nya riktlinjer för radion framöver.

Åke Gustavsson sade i sitt inledningsanförande, och jag har förstått det av texten, att denna kommitté ska tillsättas skyndsamt och den ska arbeta skyndsamt. De här två understrukna skyndsamheterna är viktiga, därför att det är en fråga om tid där det gäller att försöka jaga i fatt erfarenheter som har gjorts, att försöka jaga i fatt internationella erfarenheter och staka ut väg för en ny radiosändningsmöjlighet över hela landet.

Många säger att den digitala radiotekniken är att likna vid en kalkon, dvs. den flaxar men flyger inte. Så sade man om mobiltelefonin också 1970–1971. Den kostade flera månadslöner för vanligt folk. De hade inte möjlighet att köpa den över huvud taget. Den vägde mellan sju och tio kilo och den var paketerad i stora tjänstebilar. Det tog 25 år innan mobiltelefonin fick ett sådant genombrott att den blev var mans egendom. Det är ett antal år sedan. Och vi har varit med om tre tekniksprång inom distributionstekniken, från NMT till de nuvarande frekvenserna och kanske nu till 3G-tekniken.

Det tar tid. Teknikgenombrott är ingenting som man bara knäpper med fingrarna så kommer det över en natt, utan det är målmedvetenhet, forskning, tekniska genombrott, försöksverksamheter och framför allt att

man penetrerar var marknaden finns, var konsumenterna finns, var köpkraften finns någonstans. Utan de här samverkande parametrarna får man inte teknikgenombrott. Uppenbarligen finns det i vart fall i dag ingen annan känd teknik än den digitala som möjliggör minskat frekvensbehov, ökade möjligheter att säkerställa fler röster i etern.

I London t.ex. berättas det nu att BBC tillsammans med den kommersiella lokalradion har öppnat tre multiplexer med ett tjugotal kanaler som sänder i London med hög säkerhet och hög kvalitet. Jag menar att de erfarenheterna måste hämtas hem för att möjliggöra för beslutsfattarna i en kommande riksdag att fatta beslut för radions utveckling.

Det är också väldigt viktigt, och nu vänder jag mig till kulturutskottets vice ordförande som jag ser i kammaren, utskottets ordförande har nyss lämnat den, att ni försöker övertyga departementet om att den kommitté som ska tillsättas leds av en person som har stark integritet, stor erfarenhet av både *public service* och annan publicistisk verksamhet, så att den får kraftfulla redskap, och naturligtvis ska den vara parlamentariskt utsedd. Jag utgår från att kommunikationen mellan utskott och departement är av den arten att detta går att ordna redan i sommar.

Jag ser fram emot att det jobb som då startar kan leda till en radio som är mer mångfasetterad och når ännu fler medborgare med högre kvalitet än vad som är fallet i dag. Då ska vi veta att vi har en bra radio i dag. Fyra utomordentliga kanaler. Oavsett om man vill lyssna på Dagens Eko i P1, radiosymfonikernas konsert från Berwaldhallen i P2, Rally och Spanarna på fredagseftermiddagarna i P3 eller Efter tre i radions program 4, för att inte prata om alla regionala sändningar, eller om man vill lyssna på den kommersiella lokalradion, har radion en enorm möjlighet att tillfredsställa fler lyssnargrupper. Man kan diversifiera, nischa in sig och nå fler, och fler skulle bli nöjda. Vi skulle kunna ha 24 radiokanaler i det digitala sändningsnätet om den digitala radion får den utveckling som jag hoppas och tror att den får.

Fru talman! Det har varit en trevlig debatt att lyssna på. Det var ett fantastiskt intressant beredningsarbete. Jag får vända mig till flera ledamöter som var med och tacka för det nästan ett år som vi jobbade tillsammans. Jag är bara otroligt förvånad över att Moderaterna och Folkpartiet inte höll ända ut och stod för de texter som vi var överens om.

Anf. 83 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Kenth Högström för hans brinnande kärlek till radion. Jag är också radioälskare, men jag hann inte framföra det i mitt anförande.

Jag tycker att det finns en fara i dag att uppmärksamheten koncentreras alldeles för mycket på TV, och vi glömmer bort att den kommunikationskanal som enklast och billigast slår alla är radion och att vi måste värna om den. Tack för det!

Sedan vill jag försäkra att jag inte har blivit överkörd. Vårt medieprogram var mycket väl känt medan vi arbetade med beredningen. Det avser en framtid. Det vi kom överens om var den kommande tillståndspe-rioden. Vissa av oss ville göra den kortare än den är. Men vi har inte bundit oss för all framtid. Vi tror i Folkpartiet att frågan om en fullständig oberoende ekonomi för etermedierna är så viktig att den markering- en också behövdes i det här betänkandet.

Anf. 84 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag är inte så säker på att den repliken var till mig, men låt oss fortsätta dialogen, Ana Maria Narti, kring de gemensamma intressen vi har när det gäller radions framtid. Låt oss också ta i beaktande det som har sagts tidigare i dag, att redan nu befintlig teknik, webben och datorn, skulle möjliggöra ett ökat lyssnande eller seende i TV, och att man därigenom underminerar avgiftssystemet. Låt oss anta att det är så. Några har sagt så, t.ex. Ola Karlsson och Jan Backman.

Över 65 % av svenska folket lyssnar dagligen på radio, främst Sveriges radio. Om bara en av dem skulle lyssna över datorn, och datorn vore kopplad via modem i hemmet, skulle teleräkningen för detta sluta på över 20 000 kr. Vi måste vara lite försiktiga när vi säger att datortekniken, webbtekniken, och de teleledningar som nu grävs ned över hela landet, är lösningen på problemet med distributionen. Detta ska ju ändå betalas. Det ska betalas av den enskilde, som momentant tar ned lyssnandet eller seendet. Det är inget alternativ. Tekniken med rundradio på det terrestra nätet är utan varje jämförelse överlägsen och billigast och kommer enligt alla som har satt sig in i det tekniska att vara så under en lång tid.

Om man har tolv reservationer, Ana Maria Narti, i förhållande till den text man själv har varit med och producerat, då har man någonstans blivit överkörd. Åtminstone skulle jag uppleva det så. Om jag skulle bereda en textmassa som jag lämnar över till min minister, som gör en proposition av detta, och jag sedan kommer till utskottet och blir avklädd på punkt efter punkt, så att jag vid tolv tillfällen – i moderaternas fall 19 tillfällen – får knäböja, måste jag fråga mig vad jag har haft för mandat. Själv skulle jag över huvud taget överväga mandatet.

Slutligen, Ana Maria Narti, har vi frågan om oberoende, säkerställd finansiering för *public service*-företagen. Ja, låt oss fortsätta samtalet om detta. Jag har inte hört vare sig Ana Maria Nartis företrädare Kollmats eller henne själv skissera hur dessa fonder skulle byggas upp. Vem ska finansiera dem?

Anf. 85 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att vi har en helt annan syn på vad det innebär att bli eller inte bli överkörd. Jag känner mig inte överkörd. Där kan denna diskussion stanna. Vi har viktigare saker att diskutera än detta som påminner om mobbning i ett klassrum.

Det viktiga är att vi har arbetat bra tillsammans. Jag tillhör inte teknikfanatikerna. Jag är oerhört osäker på vad konvergensen kommer eller inte kommer att betyda och hur det hela kommer att utvecklas, av den enkla anledningen att jag var med redan på den tiden när många av de människor som i dag sysslar med medier inte ens var födda. Då sade man till oss att det nu fanns biografer och att teatern skulle försvinna. Sedan sade man att nu fanns TV:n och att biograferna skulle försvinna, osv. Saker och ting har inte förändrats så som man då spådde.

Jag har haft en viss roll i det medieprogram som vi har presenterat, nämligen att dämpa teknikgaloppen. Vi vet inte hur den här galoppen kommer att fortsätta, vad som kommer att komma ut ur den. Vi vet inte ens hur prisutvecklingen på den tekniska marknaden kommer att se ut. Så länge som vi inte har alla dessa saker i handen kan vi inte binda oss. Vad

vi bjuder till genom vårt program, och genom våra reservationer, är en djupare fundering och en djupare analys just över osäkerheten som nu skapas.

Anf. 86 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! På en punkt är Ana Maria Narti och jag helt ense, nämligen att det råder osäkerhet över vart den tekniska utvecklingen tar vägen och hur den ska kunna analyseras.

Vi känner en stark osäkerhet över hur snabbt konvergensen går, dvs. hur medier smälter samman och går in i varandra. Men, en sak vet vi: Ju osäkrare vi känner oss om detta, desto tryggare måste vi känna oss över det faktum att det terrestra nätet med markbundna sändningar fungerar alldeles utmärkt i dag, både analogt och digitalt – tekniskt sett. Då har vi ett nät att stå på. Vi vet att det är det effektivaste, rationellaste, kostnads-effektivaste sättet att nå hela Sverige, både med radio och med TV. Där är själva basen och grunden. Där vill vi lägga *public service*, och där vill vi bjuda in kommersiella aktörer. I så måtto är vi överens. Det är väl bara moderaterna som inte tycker riktigt så.

Men hur ska detta finansieras långsiktigt, Ana Maria Narti? Någon måste betala. Vi har föreslagit att tittarna fortsätter att betala via särskilda avgifter. Så länge inget annat bättre system är känt får det gälla. Då måste också avgiften höjas.

Tony Blair och Labourledningen tog strid på den punkten i valet i Storbritannien häromdagen. Man vann en förkrossande seger. En av de frågor man gick till val på var just avgiftshöjningen till *public service* för att säkra BBC:s utomordentliga integritet.

Hur ska fonderna finansieras, som vi talar om? Via börserna? Nej, knappast. Ni skulle från början ha en fond. Vem ska betala fonden? Någon ska fondera kapitalet. Det måste väl vara svenska folket i någon mening?

Anf. 87 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Kenth Högström sade bl.a. att radion når hela Sverige. Det gör faktiskt också vår TV. Det är sant tekniskt, men det är inte sant när det gäller individerna. Det är faktiskt en miljon människor i Sverige som har svårt att följa vad som sägs både i radio och TV, bl.a. på grund av det bakgrundsljud som vi har yttrat oss om i utskottet. Låt mig läsa ur några insändare.

Den första: Hej och tack för trevliga program! Tyvärr förstörs de ofta av skråniga musikinslag. Min man har dålig hörsel, och när musiken dränker alla andra ljud tappar han lusten att titta. Samma sak drabbar alla de tusentals personer som har tinnitus och andra hörselproblem.

Nästa brev: Måste ni alltid lägga denna starka bakgrundsmusik till olika program? Vi är så många som stängs ute från möjligheterna att förstå programmen.

Nummer tre: Varför måste det vara pianoklink i bakgrunden över helgmålsbönen? Det tar över, och jag som är hörselskadad hör inte vad som sägs. Det var säkert ett fint program, men jag hörde inte vad han sade.

Nummer fyra: Intervjun med finansminister Ringholm i 17-sändningen ackompanjerades av så hög musik att det knappt gick att uppfatta

vad han sade. Varför dränker ni det talade ordet i nästan alla programtyper?

Åke Gustavsson sade i sitt inledande anförande att han aldrig har varit med om så avgörande steg till förmån för tillgängligheten. Det är rätt. Jag instämmer i det. Nu är det desto viktigare för våra medieföretag att de verkligen observerar vad utskottet önskar. Det står följande i klartext: ”Enligt utskottets uppfattning är det självklart att en radio och TV i allmänhetens tjänst i sin produktion beaktar de svårigheter som personer med hörselnedsättning kan ha när det gäller att uppfatta talade inslag i program i radio och TV”. Sedan skriver vi med en stark formulering: ”Utskottet förutsätter att programföretagen intensifierar sina ansträngningar för att åstadkomma en jämn och hög ljudkvalitet och – i så stor utsträckning som möjligt – undvika störande bakgrundsljud av olika slag”.

Jag förutsätter att utskottet kontinuerligt och snart kontrollerar att företagen verkligen följer denna ambition, som utskottet i total enighet har uttryckt här.

Det kan inte vara så att t.o.m. denna miljon människor, som kanske är mer beroende av medier som radio och TV, ska undanhållas den information, den förströelse och vad det nu är av olika slag, t.ex. gudstjänster och annat, som man kan få – just den miljon som kanske hör till dem som är mest beroende därav.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

8 § Kemikaliestrategi för Giftfri miljö

Föredrags
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU15
Kemikaliestrategi för Giftfri miljö (prop. 2000/01:65).

Anf. 88 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Moderata samlingspartiet har yrkat avslag på de fem delmålen i regeringens proposition om en framtida kemikaliestrategi. Att vi har gjort det beror inte på att vi anser att regeringens analys och långsiktiga strategi om kemikalier är i grunden fel. Vi kan ha en del synpunkter på detaljer, men i stort instämmer vi i propositionens förslag till åtgärder. Jag vill betona detta. Vi har samma grundinställning till en framtida kemikaliestrategi som regeringen. Det är inte detta som vårt avslagsyrkande bygger på.

Efter det att regeringen antog sin kemikalieproposition den 1 februari i år kom Europeiska gemenskapens kommission med en s.k. vitbok – en vitbok om en framtida strategi för kemikaliepolitiken inom EU – i mitten av februari. Denna vitbok antogs slutligen den 27 februari.

I vitboken tar kommissionen i princip upp samma frågeställningar som regeringen. Det finns dock avgörande skillnader i de två dokumenten. Framför allt gäller det tidsaspekten för införandet av nya begränsningar. Men EU har även en annan vinkel på hur vi ska fasa ut och hantera kemikalier i framtiden. Jag anser att regeringen borde haft insikt i

kommissionens arbete med kemikaliestrategin och därmed väntat med att fastställa bindande nationella delmål.

Regeringens proposition är i stort en bra skrivelse – att ha som ett förhandlingsdokument mot EU. Den uppfyller en mycket ambitiös position, och jag hade gärna ställt upp på en sådan ordning.

Jag hälsar miljöministern välkommen. Det är trevligt att se miljöministern här i debatten.

Konsekvensen av regeringens förslag blir dock att vi inför regler som inte kommer att harmoniera med EU:s tidsplan eller övrig kemikaliestrategi. Situationen kan bli problematisk för Sverige, som kan ställas inför att antingen bryta mot våra egna mål eller att få en konflikt med EU.

Ett sätt att komma runt problematiken hade varit att i delmålen byta ut ordet skall mot det mjukare ordet bör. Vi hade då uppnått att visa vår vilja men ändå kunna erhålla en EU-harmonisering. Utskottet var dock inte villigt att gå denna väg, vilket jag beklagar. Moderata samlingspartiet har då ingen annan utväg än att yrka avslag på propositionen. Sverige har inte mycket att miljömässigt vinna på regeringens förslag, och vi vill inte medverka till att stå bakom en politik som kan få vanskliga konsekvenser såväl mot svensk lagstiftning som mot svensk industri och företagsamhet.

Fru talman! Omkring 100 000 olika ämnen är registrerade på EU-marknaden. 10 000 av dessa saluförs i större mängder än 10 ton och 20 000 i mängder på 1–10 ton. Av dessa 30 000 ämnen som totalt används svarar 1 000 ämnen för 90 % av den totala volymen av kemikalier. Av de 11 000 kemiska ämnen som används i Sverige är det enbart 300–400 som tillverkas i Sverige. Handeln med kemikalier och varor som innehåller kemikalier är i allra högsta grad global.

För att kunna genomföra produktförändringar krävs ett internationellt samarbete. Sverige vinner föga på att ha en nationell lagstiftning som inte är harmoniserad med omvärlden. Jag anser att vi ska ha mycket ambitiösa miljömål, men dessa ska framför allt drivas i det internationella förhandlingsarbetet och vara starkt underbyggda av forskning och fakta.

Fru talman! Regeringen har satt som delmål att senast år 2010 ska det finnas uppgifter på alla avsiktligt framställda eller utvunna kemiska ämnen som hanteras på marknaden. För högvolymännen eller särskilt farliga ämnen ska uppgifter finnas tidigare. Senast år 2020 ska det även finnas uppgifter om oavsiktligt framställda och utvunna kemiska ämnen.

Kommissionen föreslår att existerande och nya ämnen i framtiden, efter infasning av existerande ämnen fram till 2012, ska omfattas av samma förfarande i ett och samma system. Det är hårda krav, men troligen har det här en mer realistisk tidsaspekt.

Regeringen och EU har lagt ett ökat ansvar på industrin. Detta synsätt delar jag. Däremot måste industrin få en rimlig tid på sig att komplettera de test av det stora antal existerande ämnen som det här gäller. I dag finns inte den testkapacitet som behövs, och det kommer troligen inte att vara praktiskt möjligt för industrin att genomföra alla de test som krävs.

Varför ger inte regeringen industrin den tidsfrist som harmonierar med EU? Miljön vinner inte på orealistiska krav. Kemikaliarbete ska enligt mitt förmenande bedrivas långsiktigt och med ett förtroendefullt samarbete såväl mot inhemsk industri som internationellt.

I detta sammanhang hälsar jag med stor tillfredsställelse både EU:s och den svenska inställningen till att minska eller avstå från djurförsök samt att använda metoder som gör att försöksdjur ej tillfogas lidande.

Fru talman! Vad blir då konsekvenserna av att alla ämnen ska ha uppgifter tillgängliga senast år 2010? Det får enligt mitt förmenande konsekvensen att om Sverige ensidigt inför detta krav så kommer alla ämnen och beredningar som innehåller ämnen utan dessa uppgifter att förbjudas i Sverige, men de kan fritt användas om de är producerade i EU eller utanför EU. Det blir alltså endast svensk produktion och import som stoppas.

Jag har en känsla av att regeringen inte har en aning om vilka resurser som skulle åtgå för att fastlägga vilka alla dessa ämnen är och sedan undersöka deras egenskaper. Det gäller uppgifter på ca 11 000 ämnen som används i Sverige eller på de ca 30 000 ämnen som används inom EU. Det finns varken testlaboratorier eller riskbedömningsresurser som kommer att klara en genomgång av så många ämnen på mindre än tio års tid. Att dessutom införa krav på uppgifter om egenskaper för alla oavsiktligt producerade ämnen till år 2020 verkar något befängt.

Att forcera tidsgränser för att uppfylla kunskapsmålet fyller inget reellt miljömässigt syfte. Snarare skapar det problem för både efterlevnad och tillsyn. Vårt förslag är att senast år 2010 *bör* det finnas uppgifter om egenskaperna. Denna mjukare skrivning skulle både ge industrin rimliga förutsättningar att leva upp till delmålet och innebära att vi ger en klar signal om riksdagens miljöambition.

Fru talman! Regeringens delmål 2 är även det villkorat med att senast år 2010 ska varor vara försedda med hälso- och miljöinformation om de farliga ämnen som ingår.

Åter blir det varor på den svenska marknaden som drabbas. Svenska tillverkare av bilar, båtar, byggmaterial, datorutrustning, telefoner etc. får problem med att sälja sina produkter då det blir allvarliga svårigheter att få fram information om importerade delar. Svenska tillverkare av varor är beroende av råvaror och komponenter som kommer utifrån och kan inte, hur gärna de än vill, ensamma ställa krav på den information som krävs. Varor producerade i alla andra länder kommer även att få samma krav och kommer att förbjudas att säljas i Sverige. Detta är orealistiskt och kommer att komma i konflikt med den fria marknaden och WTO-regler. Det är en annan tyngd bakom kraven om EU står för dem.

Kommissionens förslag känns för mig mer insiktsfullt och realistiskt. Där poängterar man vikten av information till allmänheten, vilken synpunkt jag till fullo instämmer i, men avstår från villkorat datum och informationssystem för innehåll i varor.

Fru talman! Delmål 3 handlar om utfasning av farliga ämnen. Det är ett angeläget och bra delmål. Här ställer även regeringen krav på att fasa ut ämnen med en tidsangivning.

Vad händer om Sverige fasar ut CMR-ämnen, persistenta och bioackumulerade ämnen, kadmium, kvicksilver och bly på egen hand? Regeringen föreslår ju att det ska gälla från vissa datum, oberoende av EU eller andra länder. Konsekvenserna blir svåra utan att hälsa eller miljö på något sätt förbättras. T.ex. kommer från år 2010 bilar med blybatterier inte att kunna tillverkas i eller importeras till Sverige.

Vidare kommer inga tvättmedel baserade på svenska råvaror att kunna tillverkas, men samma sorts tvättmedel kommer att kunna säljas på den gemensamma EU-marknaden och även importeras. Utgångsvaran är ett cancerframkallande ämne, etenoxid, som i sig är cancerframkallande. Men det omvandlas till icke cancerframkallande råvara i tvättmedlet.

Fru talman! Etenoxid framställs ur eten. Det är en stor mellanprodukt och används till en mängd viktiga kemiska produkter. I Stenungssund tillverkas ca 70 000 ton etenoxid om året. Etenoxid används för att bilda olika långa etenoxidkedjor, som sedan får reagera med cellulosa. Den modifierade cellulosaaprodukten, EHEC, används bl.a. i vattenburna färger och andra byggmaterial.

EHEC bedöms ha en mycket låg akut giftighet. Miljödata visar att den inte ska klassificeras som miljöfarlig. Etenoxid används främst i tensider, som har många olika användningsområden. Bryggerier behöver tensider för att tvätta flaskorna och smörja de löpande banden. Inom textilindustrierna behövs tensider för att tråden ska glida bättre genom maskinerna. I färgindustrin behövs tensider till vattenlösliga färger och i ett asfaltverk används tensiderna för att bitumen ska fastna på gruset man blandar i.

Ett giftigt cancerframkallande ämne har alltså omvandlats till en miljöanpassad vardagsprodukt som används i alla våra hem och som har bidragit till en avsevärt bättre arbetsmiljö. Ska ett sådant ämne förbjudas i Sverige? Enligt regeringen, ja.

Fru talman! Den svenska plastindustrin kommer också att få svårigheter med användningen av cancerframkallande utgångsmaterial som vinylklorid. Vidare kommer inga vägar att kunna asfalteras med svensk-tillverkad asfalt som avger cancerframkallande PAH, polyaromatiska hydrokarboner, vid tillverkningen men inte vid användning som bitumen för asfaltering. Det skulle vidare kunna innebära att ingen vedeldning skulle tillåtas i hemmen eller sommarstugorna därför att cancerframkallande toxiska dioxiner bildas.

Jag har här velat påvisa hur en rigid och kategorisk lagstiftning kan slå mot det svenska samhället.

Fru talman! Jag vill säga några ord om delmålen 4 och 5. Delmål 4 har fått en något lustig formulering. Där anges att hälso- och miljöriskerna vid framställning och användning av kemiska ämnen ska minska förtöpande fram till år 2010. Jag ställer då frågan: Vad händer sedan? Ska risker därefter vara acceptabla? Jag förmodar att det inte är regeringens avsikt. Detta blir ännu ett exempel på hur en politisk detaljstyrning får en olycklig utformning. För min del är det en självklarhet att arbetet med att minimera risker är en ständigt pågående process. I detta ligger att skapa ett förtroendefullt samarbete mellan myndigheter och tillverkare och importörer.

I delmål 5 föreslås att det senast år 2010 ska finnas riktvärden för minst 100 utvalda ämnen som inte omfattas av delmål 3. Riktvärdena är nationella och finns inte med i EU:s vitbok. Kostnaderna är svåra att överblicka och mycket resurser kommer att gå åt för att utreda hanteringen av riktvärden. Ambitionen är säkert lovvärd och kan bli ett verktyg för att minska utsläppen av farliga ämnen till vatten.

Fru talman! Kemikalier och kemiska processer och produkter är en del i vår vardag och en förutsättning för det liv vi har valt att leva. Den kemikaliepolitik som nu diskuteras innebär att farliga ämnen ska fasas ut. En bokstavstolkning av detta kan innebära att all användning av dessa kemikalier ska upphöra, oavsett om den slutliga konsumentprodukten innehåller ämnet i fråga eller ej, utan enbart om ämnet används eller omvandlas i processen för att tillverka slutprodukten.

Det går inte att bortse från att det finns farliga ämnen i vår omvärld och att kunskapen om många är bristfällig. Det är därför nödvändigt att vi lär oss mer om kemikalier och deras påverkan på miljö och människor. Arbetet med detta fordrar dock information och ett förtroendefullt samspel med alla aktörer på marknaden. Lagstiftning och överambitiösa åtgärder kan leda till att begränsade resurser används fel. En isolerad svensk kemikaliepolitik blir inte heller effektiv med hänsyn till att miljöproblemen är alltmer globala. Energin bör därför enligt mitt förmenande koncentreras till det internationella samarbetet.

Den myndighet som har det största ansvaret för arbetet med regeringens mål om giftfri miljö är Kemikalieinspektionen. Alltför många uppgifter läggs på denna myndighet. Medel för att genomföra regeringens ambitioner lyser dock med sin frånvaro. Menar regeringen allvar med sitt miljöarbete på kemikalieområdet fordras också att inspektionen tillförs resurser att klara arbetsuppgifterna. Jag har påpekat detta vid ett flertal tillfällen. Nu är kemikalieutredningen avslutad. Jag förutsätter att inspektionen får det tillskott som behövs för att genomföra sina åligganden.

Fru talman! Moderata samlingspartiet delar i stort de intentioner regeringen har med en långsiktig kemikaliepolitik. Vi anser dock att regeringens förslag har sådana brister i en verklighetsförankrad syn på det internationella kemikaliearbetet att det vore bättre att ha regeringens proposition som en grund för en svensk position i EU-förhandlingarna senare i höst än att nu fastställa bindande svenska delmål som i slutändan troligen inte harmonierar med EU:s ambitioner.

Jag yrkar därför på att riksdagen avslår regeringens fem delmål under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och bifaller reservation 1.

Anf. 89 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Människans uppfinningsrikedom på kemikalieområdet är grundläggande för vår moderna livsstil och för all del även vårt välbefinnande. Medaljen har emellertid en baksida. Utvecklingen har många gånger skett utan en tanke på kemikaliernas vidare öden i naturen. De flesta av de ämnen vi använder sprids förr eller senare, med vind eller vatten. De kan i vissa fall förflyttas långa avstånd, kanske t.o.m. över hela jordens yta.

Fettlösliga och långlivade ämnen lagras i näringskedjor och hamnar ibland i våra egna livsmedel. Livet igenom samlar vi på så sätt på oss ett förråd av tungmetaller och långlivade naturfrämmande ämnen i vår vävnad. Redan det ofödda barnet får del av de naturfrämmande ämnena genom mammans blod.

Konsekvenserna av den globala kemikaliespridningen är i stort sett okända. Hittills har vi kunnat utläsa effekter framför allt inom djurvärlden. Ämnen har visat sig ha förmåga att påverka livets mest känsliga process. De kan framkalla cancer, försvaga immunförsvaret och ge upphov

till allergier och andra sjukdomar. Vissa av dem påverkar hormonsystem med konsekvenser för t.ex. intelligens och fertilitet.

Effekter har visat sig uppstå även vid extremt låga halter, i synnerhet under ömtåliga skeden i livet. Även människan påverkas således. Mest utsatt är naturligtvis den ömtåliga människan, barnet.

Det är angeläget med en verkningfull och långsiktig kemikaliepolitik som skyddar människan och naturen. Vi måste avgifta kretsloppen.

Fru talman! Regeringen föreslår i propositionen att nyproducerade varor så långt det är möjligt ska vara fria från cancerframkallande, arvs-massepåverkande och fortplantningsstörande ämnen senast år 2007 om varorna är avsedda att användas på ett sådant sätt att de kommer ut i kretsloppet.

Med tanke på de effekter, fru talman, som dessa ämnen kan ha för både människor och djur tycker jag att det är befogat med en offensivare målsättning för just arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen. Ju tidigare vi kan få bort de ämnena från spridning i kretsloppet dess bättre.

Speciellt som dessa ämnen redan finns i samhället är varje minskning och minimering viktig. Det är med tanke på farligheten befogat att ändra målsättningen för utfasningen av arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen i nyproducerade varor. Årtalet bör sättas tidigare än vad som är fallet i regeringens proposition. Vårt förslag därvidlag är år 2005.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till vår reservation nr 2.

Så över till en helt annan sak, nämligen amalgamet. Propositionen tar inte upp problematiken med amalgam i samhället trots att amalgam såvitt känt har stora hälso- och miljökonsekvenser. Det är ett av de stora användningsområdena för kvicksilver, som i sig är farligt.

Jag och Centerpartiet anser att det är förvånande att det inte tas upp på ett bättre och tydligare sätt i propositionen. Kvicksilverhanteringen i den svenska tandvården, för att ta det som exempel, uppgår till knappt 1 ton per år. Det är mycket det.

Amalgam är den dominerande källan till utsläpp av kvicksilver i Sverige. Det sker främst i form av utsläpp till luften och avloppet. Det är därför av yttersta vikt att kvicksilvret i tandvården ur miljö- och hälsosynpunkt hanteras som annat kvicksilver i samhället. Så är inte fallet i dag.

Jag skulle med detta vilja ställa frågan till berörd utskotts-företrädare: Varför behandlas inte den frågan på ett bättre och mer seriöst sätt i föreliggande betänkande?

Anf. 90 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag brukar ibland kritisera att vi upprepar ärenden. Men i det här fallet tror jag att det är bra att vi får diskutera frågan vid flera tillfällen. I dag får vi diskutera kemikaliepolitiken. Vi har möjlighet att återkomma till frågan i samband med att vi ska behandla miljömålen. Det är bra att vi inom en ganska kort tidsrymd får upprepa frågeställningarna.

Regeringens förslag är ett hyggligt radikalt förslag, och i allt väsentligt ställer jag mig bakom det. Jag vill ändå peka på några frågeställningar. Det är för det första viktigt att betona vilka de övergripande beslutsprinciperna ska vara i kemikaliepolitiken, och det är viktigt att vi följer

en försiktighetsprincip. För det andra är principen att förorenaren betalar viktig, och för det tredje är det viktigt att utredningsansvaret ska gälla alla kemiska ämnen.

Strategier för hur EU:s kemikaliereregler ska reformeras och hur Sverige ska kunna utveckla sitt nationella lagutrymme måste också ingå. Ambitionen att skapa en giftfri miljö, som är tydligt uttryckt i regeringens förslag, kommer att kräva mycket stora insatser från alla aktörer i samhället. Grundlig vetenskaplig information ska vara en viktig mekanism i arbetet med att identifiera hot så tidigt som möjligt. Det kan leda till en ännu mer radikal kemikaliepolitik.

En inte alltför radikal miljöpolitik demonstreras i en av reservationerna. Jag citerar: "Sverige bör avvakta resultatet av det pågående arbetet med att utforma en kemikaliestrategi för EU innan beslut om delmål för att uppnå målet Giftfri miljö fattas." Det är inte en framåtsyftande och radikal kemikaliepolitik.

Tänk om vi på alla områden inom miljöpolitiken skulle säga: Vi ska inte gå före. Vi ska invänta alla andra. Vi ska inte lägga ambitionen eller målen högre än vad andra gör. Det är tvärtom. Vi ska visa vägen. Den som vill visa vägen måste självklart också visa att man har högre målsättningar. Jag tycker att det är minst sagt bedrägligt att vi över huvud taget ska behöva föra diskussionen om att vi inte ska gå före. Vi ska självklart gå före.

Fru talman! Jag vill vidare kommentera den aktuella frågan om amalgam och kvicksilverförbud. Tillsammans med Centern har vi i reservation 6 pekat på att Sverige bör i EU omedelbart anmäla – alltså inte i avvaktan på någonting annat – ett generellt förbud mot kvicksilver. Jag yrkar med detta bifall till reservation 6.

Anf. 91 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Vi kunde under våren läsa hur man hittat flamskyddsmedel i pilgrimsfalk. Det kanske egentligen inte är så förvånande. Det har kommit ganska många uppgifter genom åren där man hittat olika kemikalier i olika växter och djur. Men i det här fallet var det ganska sensationellt. Man hade tidigare inte trott att bromerade flamskyddsmedel kunde anrikas i näringskedjan.

Här hade vi ytterligare ett exempel på en kemikalie som kan hittas i en toppkonsument, pilgrimsfalken. Man kunde också visa att i äggen hos pilgrimsfalkar i vilda naturen var halterna fyra gånger högre än i pilgrimsfalksägg hos fåglar som hade uppfötts i fångenskap under kontrollerade förhållanden.

Slutsatsen måste bara bli att vi här ånyo har ett ämne som kan utgöra en stora fara för den biologiska mångfalden i naturen och slutligen också för människan. Studier visar att bromerade flamskyddsmedel kan ge levertumörer och påverka skelett hos foster. Det är den typ av kemikalier som inte hör hemma i ett långsiktigt hållbart samhälle.

Vi kunde också i våras se att man hittat ett nytt kemiskt ämne förkortat PFOS, perkloroktansulfonat, också det innehållande en halogen, nämligen fluor. Fluor, klor, brom och jod, lärde man sig i kemin, är halogener. Det är grundämnena som ofta är mycket reaktiva.

Man har visat att detta ämne är en väldigt stabil förening. Än så länge har man inte sett några effekter i naturen. Men man räknar med att de

kommer. Det är ett ämne som används enormt mycket i alltifrån hårschampo till textilier och brandsläckare.

Det här är två exempel på hur vi använder kemikalier på ett totalt huvudlöst sätt. Ett annat exempel är bekämpningsmedel, som faktiskt har till uppgift att vara giftiga för naturen. Det är deras uppgift. De ska döda liv. Biocid betyder livsdödare. Vi kan se hur användningen av bekämpningsmedel ökar i det svenska lantbruket i dag trots att arealen med ekologisk odling ökar. Det här innebär alltså både en total ökning och en stor ökning per hektar av de åkrar som fortfarande besprutas.

Vi har 100 fall av förgiftningar på grund av bekämpningsmedel varje år i Sverige. Detta är alltså inte heller ofarligt för människan. Man har genom åren kunnat se en högre frekvens av cancer hos människor som hanterar bekämpningsmedel än hos den övriga befolkningen.

Det är dags att tänka om. Från Miljöpartiets sida har vi sagt gång på gång: Vi måste avgifta samhället!

Detta är en av de absolut största utmaningarna inför framtiden tillsammans med klimatförändringarna. Vi måste se till att vi avgiftar samhället.

Det finns ingen anledning att här stå och tala om alla studier som visar att vi har en högre frekvens av cancer, en minskad produktion av spermier osv. även hos människan där man inte hittar någon annan förklaring än kemikalier. Vi vet att det är så här, och som Patrik Norinder säger har vi tydligen valt det här samhället. Jag tror att vi är många som inte har valt det här samhället, och som önskar att de som väljer åt oss kunde hitta alternativ till många av de ämnen som man i dag använder väldigt lättvindigt och utan att tänka till.

För några år sedan kom ett förbud mot trikloretylen. Det gick inte, sa industrin. Men när kravet ställdes så visade det sig i ett fall, som gällde rengöring av kretskort, att det gick lika bra att använda het vattenånga som kemikalier. Många gånger är det så här. Man använder kemikalier slentrianmässigt därför att man tror att det inte finns några alternativ.

Jag skulle önska precis tvärtom mot det som Patrik Norinder anför – att industrin inte tittar på vad som är tillåtet i andra länder och därmed säger att man ska använda kemikalierna. I stället borde industrin försöka gå före och använda detta som ett argument i marknadsföringen i framtiden. Detta är en diskussion som kommer att föras över världen. Om Sverige och svensk industri vågar gå före kan vi inte bara avgifta det här samhället, utan vi kan också få ekonomiska fördelar av att visa att det går att komma ifrån kemiska ämnen.

Ibland lönar det sig faktiskt dessutom rätt mycket. I de allra flesta fall lönar det sig att komma ifrån kemikalier.

Den proposition som vi nu har framför oss bemöttes mycket positivt när den kom t.ex. av Naturskyddsföreningen, som ansåg att det var en framåtstygande och offensiv kemikaliepolitik som vi lade grunden till. Propositionen är en samarbetsproposition mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Utskottet uppvaktades av Kemikalieinspektionen. När man lyssnar på dess chef så inser man att det finns en viss uppgivenhet bland dem som håller på med kemikalier. Det väljer in kemikalier, och man hinner aldrig kontrollera dem.

Den kemikaliepolitik som vi nu har lagt fram är som vi alla vet mycket beroende av att det finns en vilja inom EU att ta tag i problematiken. Tyvärr är ju EU, som vi känner till, ett krämarprojekt där industrins intressen går i första rummet – inte människans eller naturens. Det finns en stor risk att EU som vanligt slår till bromsen och att det går mycket långsamt. Det som vi här i Sverige har försökt lägga grunden till är en kemikaliepolitik som visar hur man skulle kunna göra om man var befriad från denna union, som Sverige tyvärr är medlem i.

Det som vi gör här är mycket viktigt. Vi slår fast – vilket borde vara en självklarhet – att man ska veta vad det är för ämnen som man släpper ut på marknaden. Det är egentligen ganska genant att man ska behöva skriva det i en proposition, men det är faktiskt så illa. Man vet inte vilka effekter de ämnen som man släpper ut har. Man vet inte om det är giftiga, man vet inte hur de reagerar på olika sätt och framför allt har man ingen aning om hur de reagerar tillsammans med andra ämnen. Det som krävs här är alltså att man har en information om ämnen. Visst är detta genant år 2001! Men så dåligt är det ställt.

Vi slår också fast – vilket är mycket viktigt – att man inte ska testa kemikalie för kemikalie. Då kommer man nämligen aldrig fram. Tyvärr är det den linjen som EU väljer. Man ska i stället titta på vilka egenskaper ämnen har, och utifrån ett antal egenskaper säga: Har ämnena de här egenskaperna så ska de fasa ut.

I delmål tre radar vi upp de egenskaperna. Det gäller cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen. De ska vara borta år 2007. Naturligtvis vill Miljöpartiet att vi skulle ha gått längre – vi vill att vi ska börja fasa ut. Vi tycker att den kemikaliepolitik som inleddes med Birgitta Dahl var bra. Tyvärr har den avstannat i och med medlemskapet i EU. EU är alltså ett stort problem här.

Men om vi kan se till att åtminstone nyproducerade varor som är cancerogena, mutagena och reprotoxiska börjar fasa ut så har vi kommit en bit på väg.

På samma sätt är det med de persistenta, långlivade, ämnena och med de bioackumulerande ämnena. De hör inte hemma i ett långsiktigt ekologiskt hållbart samhälle eftersom de är farliga för naturen och för människan. De ska bort, och de bör vara borta senast 2005.

Det är också viktigt att vi ger oss på kvicksilver, kadmium och bly. Det är ämnen som vi vet är mycket skadliga. Det är också genant att vi inte har kommit längre med det här, utan fortfarande diskuterar denna typ av mycket farliga grundämnen. Det finns en enormt stor användning av dessa fast vi vet att de är farliga. De påverkar levern, de påverkar reproduktionen och de är bioackumulerande.

Detta får alltså ses som ett första litet steg på vägen. Från Miljöpartiets sida har vi varit oerhört angelägna om att vi inte nu när vi ska bygga upp kunskapen använder de typer av djurförsök som man alltid har använt. Om man skulle göra det så skulle nämligen 14 miljoner djur få sätta livet till – egentligen i onödan eftersom vi har kommit längre än så i dag. Det finns andra metoder att se om kemikalier är farliga eller inte. Man kan använda screening, *in vitro*-metoden och andra typer av metoder som inte orsakar lidande och död för försöksdjur men som ger lika god information och dessutom snabbare. Här gäller det nämligen att komma snabbt fram till kunskapen.

Vi i Miljöpartiet är mycket glada för att vi har fått in sådana skrivelser i propositionen. Vi är också mycket glada över att detta är någonting som drivs i EU. Vi måste se till att vi inte dödar utan skapar liv med den politik som vi för.

En fråga som har diskuterats mycket i samband med propositionen är amalgam. Jag skulle önska att vi hade kommit längre. Det tycks ha gått troll i frågan för regeringen. Jag hoppas att miljöministern kan kommentera hur det kommer sig att det har gått så pass mycket troll i amalgamfrågan.

Det finns en mängd beslut som säger att vi ska fasa ut amalgam ur Sverige, men likt förbaskat kommer vi inte fram. Det finns kvar! Det används 975 kilo kvicksilver varje år i Sverige för att göra amalgam. Det ska jämföras med 150 kilo när det gäller belysningsarmatur. Vi kan också se att en av de största miljöskandalerna vi har haft här i Stockholm inträffade när ett företag som gjorde amalgam råkade få ett litet fel på sitt avloppssystem. Det vällde ut kvicksilver i avloppsreningsnätet!

Kvicksilver hör inte heller hemma i ett ekologiskt hållbart samhälle, och amalgam är en del av denna stora värld. Miljöpartiet anser att det borde ha klargjorts betydligt bättre i propositionen att det förbud som gäller för all användning av kvicksilver för 2003 också gäller amalgam. Egentligen borde amalgam ha fasats ut tidigare. Det har ju sagts i en proposition att amalgam för barn- och ungdomstandvården borde avvecklas till den 1 juni 1995 och för vuxentandvården till 1997. Så varför har det inte hänt? Vad är det för starka ekonomiska intressen, både i USA och i EU, som hela tiden lyckas stoppa ett amalgamförbud?

I dag ligger denna fråga mitt emellan två departement i och med att EU har lagt in den i ett direktiv som handlar om medicintekniska produkter och som inte hanteras av Miljödepartementet utan av Socialdepartementet.

Från Miljöpartiets sida har vi valt att inte reservera oss när det gäller amalgamet eftersom det nu, återigen, pågår en utredning som ska se om vi kan bli av med kvicksilvret i ett miljöperspektiv, dvs. det kvicksilver som blir amalgam – en medicinteknisk produkt.

Jag hoppas att miljöministern kan lyfta fram den här frågan och ge ett klarläggande om när ett svenskt amalgamförbud kommer. Naturligtvis bör Sverige gå före när det gäller kemikalier, och naturligtvis har Sverige ett ansvar för detta. Andra länder gör ju inte som man säger, utan som man gör. Vi i Miljöpartiet anser att propositionen i och för sig är ett bra första steg, men vi anser definitivt också att Sverige ska våga gå före för att börja fasa ut de ämnen som vi i propositionen säger att vi inte vill ha kvar. Vi måste verkligen visa att det mycket väl går att skapa en ekologiskt hållbar utveckling i ett kemiskt avgiftat samhälle.

Jag och Miljöpartiet står naturligtvis bakom de reservationer vi har, men för tids vinnande yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 92 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Miljöpartiet har en allmänt fientlig inställning till EU, men det vore bra om Gudrun Lindvall i alla fall kunde ge ett litet erkännande åt den kemikaliepolitik som EU för. Jag förmodar att Gudrun Lindvall är väl bekant med vitboken och det kommissionen föreslår där. Det är väl ungefär samma saker som den svenska regeringen föreslår.

Gudrun Lindvall tog upp exemplet med att man har funnit bromerade flamskyddsmedel hos pilgrimsfalkar. Det är ett tydligt exempel på hur ämnen förs genom luft och vatten och hur kemiska ämnen sprids över landgränser. Det hjälper inte att enskilda länder för en mycket restriktiv politik. Vi måste hjälpas åt allihop. Den gemensamma EU-politiken är till gagn för oss alla. Det lilla erkännandet skulle väl i alla fall Gudrun Lindvall kunna ge.

Det blir ett alltmer internationellt flöde av varor, ämnen och kemikalier. Om vi ska kunna föra en miljöanpassad politik måste vi samarbeta internationellt. Det första steget – det som vi med kraft kan göra – är att finna en bra kemikaliepolitik inom EU. Det måste vara en kemikaliepolitik som är realistisk. Det kan ligga mycket i vad Gudrun Lindvall säger om att man ska gå före, men ett enskilt land får inte föra en orealistisk politik som man inte vinner respekt för i andra länder. Jag tycker att de positioner som regeringen har är mycket bra och att vi ska föra fram dem i ett EU-sammanhang. Men att gå alltför långt blir kontraproduktivt.

Ett litet erkännande vore på sin plats, Gudrun Lindvall.

Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det är ganska beklämmande att höra den här lilleputtdiskussionen som vi har haft i miljöpolitiken ganska länge. Jag trodde att vi hade kommit ifrån den. Den säger att man inte ska göra någonting innan alla andra också gör någonting. Det är ingen idé att jag gör någonting – alla måste göra det gemensamt. Men så är det naturligtvis inte. Moderaterna brukar tro på egna initiativ. Ni brukar tycka att Sverige är ett land som ska ta egna initiativ, på samma sätt som ni brukar säga att individen ska ta sitt ansvar. Det är bra att ta ansvar. Det är bra att gå före.

När gäller EU-kommissionens förslag vill jag läsa högt ur det pressmeddelande som Naturskyddsföreningen kom med och vars andemening vi i Miljöpartiet delar. Man skriver: "EU-kommissionens förslag till europeisk kemikaliestrategi riskerar att slå knock-out på Sveriges nya offensiva kemikaliepolitik redan i första rondan." Man skriver vidare: "Den kemikalieproposition som regeringen med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet presenterade den 1 februari i år var offensiv och föreslog omfattande reformer. --- EU-kommissionen har lagt ribban för sin kemikaliepolitik betydligt lägre än vad Sverige gjort." Vidare skriver man: "Kommissionens förslag däremot ger inget klart besked om vilka kemikalier som kommer att fasas ut utan bygger på tillståndsprocesser."

Det är den stora skillnaden. I det svenska förslaget tittar vi på vissa egenskaper. Det räcker att ett ämne har egenskaperna för att det ska slås ut. Men i EU går man ämne för ämne, och det fungerar inte.

Det är inte så att handeln och flödet av varor har börjat i år. Vi har haft ett flöde av varor i många årtionden. Det har tidigare funnits ämnen som har varit oacceptabla som vi har fasat ut. Vi måste börja fasa ut igen. Många industrier i EU i dag säger att vi ska titta på Asien och att så länge Asien tillåter vissa saker kan vi inte förbjuda dem. Den här typen av lilleputtdiskussion gör att vi ger kommande generationer en stor börda att bära och stora åtaganden för att komma till rätta med den kemikaliserings som vi ger i arv till dem.

Anf. 94 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att Gudrun Lindvall skulle ha kunnat ge några erkännande ord till att det förs en bra diskussion inom EU i alla fall. Men det sitter tydligen mycket långt inne för Miljöpartiet att göra det.

Vad vinner vi på att flytta problemen någon annanstans? Om vi har en rigid lagstiftning i Sverige som förhindrar tillverkning och produktion i Sverige flyttar naturligtvis produktionen någon annanstans. Vad har Gudrun Lindvall vunnit på att göra det? Vore det inte bättre om vi gemensamt försöker finna vägar så att vi kan få en bra miljöanpassad produktion framför allt inom EU? Sedan får vi försöka påverka så många som möjligt att införa detta. Det kommer att ta lång tid. Miljöarbetet är långsiktigt. Det är på det viset vi ska samarbeta. Men med Gudrun Lindvalls och Miljöpartiets inställning når vi inte fram i miljöarbetet. Vi flyttar bara problemen.

Gudrun Lindvall kallar detta lilleputtdiskussioner. Jag tycker att det är lite vanvördigt. Vi för en realistisk politik. Jag vill stå för den realistiska politiken och inte för en politik som vi inte kan stå upp för. Med regeringens förslag kommer vi troligen inte ens att kunna klara delmålen.

Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Patrik Norinder är medveten om hur verkligheten ser ut. Åk gärna mot Södertälje! Det står en stor skylt där som säger att Sveriges största kemikalieindustri satsar som aldrig förr och avser att nyanställa ungefär 1 500 personer. Det är Astra – en riktigt stor kemikalieindustri som har fått riktigt hårda miljökrav på sig. De flyttar inte.

Om man säger en lögn tillräckligt många gånger finns det folk som tror att det är en sanning. Men sanningen är att kemiska industrier kräver mycket kompetens för att kunna drivas. Den kompetensen bygger man inte upp i ett ögonblick. Den kompetensen skapar man under årtionden. Man flyttar inte så lätt. Jag har suttit som ordförande i miljö- och hälsoskydds nämnden i Södertälje och sett till att Astra har fått rejäla miljökrav på sig. De har accepterat dem eftersom de vet att den kompetens de har är så positiv. Därför flyttar de inte. Den största arbetsplatsen i EU utanför Berlin är faktiskt Södertälje och Astra. De bygger ut som aldrig förr.

Anf. 96 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Efter Gudrun Lindvalls anförande, som jag inom parentes måste säga för en gångs skull var hyggligt bra, skulle jag vilja fråga varför Gudrun Lindvall har valt att avstå från att yrka bifall till de reservationer som jag har och som tar upp de saker som Gudrun Lindvall har använt sig av i sitt anförande. Det handlar om uppbyggnaden av arvs- massepåverkande och fortplantningsstörande ämnen i humankroppar och amalgamproblematiken. Varför har Gudrun Lindvall avstått från att yrka bifall till de förslag som hon talar så varmt för i talarstolen när hon hade chansen?

Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Av ungefär samma skäl som gjorde att Centerpartiet för några år sedan var ett av de få partier som avstod från att yrka bifall till

ett vallstöd inom jordbruket, Eskil Erlandsson. Det gjorde ni faktiskt. Det hade kunnat bli en majoritet om ni inte hade gjort det. Ni hade nämligen en uppgörelse med regeringen. Ni hade jobbat som sjutton för att komma fram. Vi har jobbat som sjutton för att komma fram i många frågor. Vi har flyttat positionerna framåt. Vi skulle vilja ha detta ännu bättre på en lång rad punkter. Jag tänker inte tala om alla dem. Jag är nöjd med det resultat som vi har uppnått tillsammans med regeringen.

På en punkt är jag inte nöjd, och det gäller amalgam. Det beror på att den frågan är så komplicerad. Den ligger i dag inte riktigt på Miljödepartementet. Skälet till att vi har valt att inte reservera oss, med mycket stor tvekan kan jag säga, är att man i dag ser över om det finns en möjlighet att förbjuda kvicksilver i amalgam av miljöskäl. I så fall, vilket vi förutsätter, kommer det här förbudet att träda i kraft samtidigt som alla andra kvicksilverförbud träder i kraft, nämligen år 2003.

Det som återstår nu är att se till att vi lyckas baxa den där unionen ett steg till så att den börjar inse att man inte kan hantera varje enskild kemikalie för sig. Man måste titta på egenskaperna. Vi måste få en annan syn på kemiska ämnen. Där tror jag att vi gemensamt i Sverige har ett stort jobb. Jag tror att även amalgamfrågan kommer att hanteras i det sammanhanget. Det är förklaringen.

Anf. 98 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tvingas konstatera att trots en uppgörelse har Gudrun Lindvall utövat något slags tryck så att hon har fått rättigheter att reservera sig på någon punkt, men inte på de punkter hon tar upp i sitt anförande. Jag tycker att detta är mycket märkligt.

Hade Gudrun Lindvall yrkat bifall till de reservationer jag har om det som Gudrun har pratat om i sitt anförande hade förändringstrycket ökat på de områden där både Gudrun Lindvall och jag tycker att det är angeläget att vi ökar trycket.

Anf. 99 CARINA OHLSSON (s):

Fru talman! Kemikalier spelar en viktig roll i dagens samhälle, och kemiska produkter används i många sammanhang, t.ex. i läkemedel, bekämpningsmedel, tvätt- och rengöringsmedel och målarfärger. Kemiska ämnen ingår också i varor såsom kläder, möbler, datorer och naturligtvis mycket annat.

I Sverige förekommer drygt 11 000 ämnen i de ca 60 000 kemiska produkter som tillverkas i eller importerar till landet. Ytterligare ämnen kommer in i Sverige via importerade varor som inte är kemiska produkter. Samtidigt som kemikalierna har bidragit till vårt välbefinnande har de också vållat hälso- och miljömässiga problem. En volymmässigt stor andel av de kemiska ämnen som hanteras i samhället har farliga egenskaper i något avseende. Människa och miljö kan exponeras för dessa ämnen när ämnena används i kemiska produkter eller genom att ämnena läcker ut från varor.

Ämnen med farliga egenskaper kan vara avsiktligt tillverkade, men de kan även uppkomma oavsiktligt, t.ex. som ett resultat av nedbrytning av andra ämnen eller i samband med industriprocesser eller förbränning. Kunskaperna om oavsiktligt bildade ämnen är ännu mindre än kunskaperna om de avsiktligt bildade.

Dessa problem måste vi naturligtvis ta tag i. Det är därför vi i dag behandlar ett av de 15 miljö kvalitetsmål som vi våren 1999 antog här i riksdagen utifrån regeringens förslag i propositionen *Svenska miljömål*, nämligen miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner de fem delmålen – som jag återkommer till ett och ett – och att samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Fru talman! Det övergripande syftet med miljö kvalitetsmålen är att till nästa generation kunna överlämna ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Målet Giftfri miljö innebär att miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper är grundläggande för allt säkerhetsarbete på kemikalieområdet, och därmed också en förutsättning för att skydda den biologiska mångfalden och människors hälsa. Sådan kunskap är också en förutsättning för att kunna bedöma vilka ämnen som omfattas, och ska omfattas, av lagstiftning samt av fastställda riktlinjer för kemikaliepolitiken.

I det av riksdagen antagna målet Giftfri miljö säger man i det första delmålet att det senast 2010 ska finnas uppgifter om egenskaperna hos alla avsiktligt framställda eller utvunna kemiska ämnen som hanteras på marknaden. För ämnen som hanteras i högre volymer och för övriga ämnen som t.ex. efter inledande översiktliga tester bedöms som särskilt farliga ska uppgifter om egenskaperna finnas tillgängliga tidigare än 2010. Samma krav på uppgifter ska då gälla för såväl nya som existerande ämnen. Senast 2020 ska det även så långt möjligt finnas uppgifter om egenskaperna hos alla oavsiktligt framställda och utvunna kemiska ämnen.

I likhet med regeringen anser utskottet att rimliga tidpunkter för krav på information kan vara 2005 för ämnen i höga volymer och 2009 för ämnen i medelhöga volymer. Delmålet behöver dock nås senast 2010.

Skälen till detta är att delmålet också har stor betydelse för möjligheterna att nå övriga delmål. Så länge som kunskap saknas om ämnens egenskaper finns det risk för att ämnena hanteras felaktigt och därmed orsakar skador. Det är viktigt att Sverige både nationellt och inom EU kraftfullt verkar för att man inte använder så mycket djurförsök i testmetoderna, eftersom det naturligtvis är en hel del kemikaliegrupper som kommer att testas.

I det andra delmålet står det att varor senast 2010 ska vara försedda med hälso- och miljöinformation om de farliga ämnen som ingår.

Enligt det tredje delmålet ska vid utfasning av farliga ämnen följande gälla.

Nyproducerade varor ska så långt det är möjligt vara fria från

- cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen senast 2007, om varorna är avsedda att användas på ett sådant sätt att de kommer ut i kretsloppet,
- nya organiska ämnen som är långlivade, dvs. persistenta, och bioackumulerande ämnen så snart som möjligt, dock senast 2005,
- övriga organiska ämnen som är mycket långlivade och mycket bioackumulerande senast 2010,

- övriga organiska ämnen som är långlivade och bioackumulerande senast 2015,
- kvicksilver senast år 2003, samt kadmium och bly senast 2010.

De ämnen som jag här har räknat upp ska inte heller användas i produktionsprocesser om inte företaget kan visa att hälsa och miljö inte kan komma till skada. Redan befintliga varor som innehåller ämnen med dessa egenskaper eller kvicksilver, kadmium samt bly ska hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön.

Delmålet avser även ämnen som ger upphov till ämnen med dessa egenskaper, inklusive de som bildats oavsiktligt.

Delmålet bör kompletteras till att omfatta även hormonstörande, allergiframkallande och nervskadande ämnen, ämnen som är skadliga för immunsystemet samt andra ämnen som bedöms innebära motsvarande risker för människor. Strategier för genomförandet av delmålet och en precisering av kriterier för utfasningen av dessa farliga ämnen bör vara framtagna senast 2005.

Delmålet innebär ett förändrat sätt att se på frågan om vilket underlag som krävs för att vidta åtgärder mot farliga ämnen. I dag är den gängse synen inom EU att fullständiga riskbedömningar krävs för att vidta begränsningsåtgärder mot ämnen. Innebörden av delmålet är att för effekter som är särskilt allvarliga ska kännedom om ämnenas inneboende hälso- och miljöfarlighet räcka som underlag för att fasa ut ämnet. Fullständiga riskbedömningar ska alltså inte behövas. På så vis kan takten i riskbegränsningsarbetet ökas avsevärt i förhållande till dagens läge, och åtgärder kommer att kunna vidtas mot de farligaste ämnena inom rimlig tid.

I delmålet har de olika ämneskategorierna delats upp och närmare preciseringar gjorts beträffande när olika delar av målet bör vara uppfyllda. Årtalen har valts så att industrin ges skäligen tid för omställning. De ekonomiska konsekvenserna minskar om utfasningen av ämnena i huvudsak kan ske i takt med övrig produktutveckling.

Fru talman! För att nå delmål 3 arbetar regeringen inom EU för att regler införs som förbjuder användningen av de ämnen som omfattas av delmålet. På nationell nivå bör de riktlinjer som kommer till uttryck i delmålet vara vägledande för företagens arbete fram till dess att bindande regler införs inom EU. Regeringen verkar för en global utfasning av de ämnen som omfattas av delmålet som t.ex. i antagandet av Stockholmskonventionen, den första globala miljökonventionen om farliga kemikalier.

I det fjärde delmålet sägs att hälso- och miljöriskerna vid framställning och användning av kemiska ämnen ska minska fortlöpande fram till 2010 enligt indikatorer och nyckeltal som ska fastställas av berörda myndigheter. Under samma tid ska förekomsten och användningen av kemiska ämnen som försvårar återvinning av material minska. Delmålet avser ämnen som inte omfattas av delmål 3.

Enligt det femte delmålet ska det för de 100 utvalda kemiska ämnen som inte omfattas av delmål 3 senast år 2010 finnas riktvärden fastlagda av berörda myndigheter. Riktvärden ska ange vilka halter som får förekomma i miljön eller vilka halter människor högst får utsättas eller exponeras för.

Syftet är att riktvärdena på sikt ska fastställas som miljö kvalitetsnormer. Här bör Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket ges huvudansvaret för att utveckla riktvärdena. Andra myndigheter bör involveras i arbetet efter behov. Företagen måste arbeta för att riktvärdena inte ska överskridas.

Fru talman! Nu kommer jag till det som jag personligen tycker är väldigt bra med det förslag som vi i dag ska anta, och det är att man vid all riskbedömning av kemikalier ska utgå från de känsligaste individerna – barn och andra känsliga grupper, t.ex. personer med speciella sjukdomar. Barn är av flera skäl mer utsatta än vuxna. De har låg kroppsvikt, och deras immunförsvar och övriga kroppsliga försvarsmekanismer är inte färdigutvecklade. Därför är barn mer känsliga för miljöpåverkan.

Barn kommer också på helt andra sätt i direkt kontakt med mark och föremål som gör att intaget eller påverkan av föroreningar eller farliga substanser kan bli mycket omfattande. De allra minsta småttingarna stoppar, som ni vet, allting i munnen. De utforskar sin omgivning genom att smaka och suga på saker. De lite äldre undersöker skåp och lådor och ger sig gärna ut på upptäcktsfärd till garaget eller till förrådet. De har en oändlig nyfikenhet men ingen erfarenhet och kan inte skilja på farligt och ofarligt.

Barnen är beroende av våra omsorger eftersom de är just barn, inte vuxna i miniatyr. Eftersom det kan ta en livstid innan hälsoeffekter uppträder eller kan kopplas till kemikaliepåverkan är det synnerligen viktigt att försiktighetsprincipen tillämpas när det gäller bl.a. kemikaliers effekter på barn och andra känsliga grupper.

Moderaternas reservationer går ut på att vi inte ska ta några initiativ alls utan bara vänta och se vad miljöministrarna, kommissionen och Europaparlamentet kommer fram till. Det tycker vi socialdemokrater är en alldeles för passiv hållning. Vi måste våga sätta ned foten i dessa så viktiga frågor för oss och, framför allt, för kommande generationer – för barnen, som jag nyss talade om.

Nästan dagligen får vi rapporter om att våra allra minsta får i sig långlivade bioackumulerande kemikalier via bröstmjölken, att gravida och ammande kvinnor ska vara försiktiga och i stort sett inte alls äta fisk samt att man hittar höga halter av bromerade flamskyddsmedel, som Gudrun Lindvall tidigare tog upp, i pilgrimsfalkar – ämnen som, om vi hade antagit dessa mål tidigare, skulle ha fasats ut eftersom de är just långlivade, s.k. persistenta, och bioackumulerande och är att jämföra med DDT och PCB.

När man tittar på Moderaternas och Centerns reservationer och jämför dessa kan man fundera på var det borgerliga alternativet finns. Här verkar det inte finnas. Moderaternas inställning är att bara avvakta och inte göra någonting. Centern säger sig vilja gå raskare framåt och tycker att det förslag som vi nu diskuterar inte alls är så radikalt. Det hörde vi även från Folkpartiet, så det skulle vara intressant att få en synpunkt i det avseendet.

Anf. 100 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Jag kan inte undvika att lämna några kommentarer till Carina Ohlsson, som tycks lida av politikersjukdomen selektiv hörsel som tyvärr förekommer alltför ofta.

I mitt inledningsanförande poängterade jag, och t.o.m. upprepade, att jag i grunden delar regeringens uppfattning om den långsiktiga kemikaliepolitiken. Jag sade att jag vill att vi ska ha den som en position inför de framtida förhandlingarna. Detta poängterade jag verkligen, och det borde Carina Ohlsson ha uppfattat.

Däremot anser jag att det var fel att fastställa svenska delmål på det här stadiet. Troligen kommer ju Europaparlamentet att diskutera de här frågorna i höst. Varför kunde man inte vänta med fastställandet och se hur våra positioner hade varit i det läget?

Jag och Moderata samlingspartiet har en mycket realistisk miljöpolitik. Vi har nog en lika stark miljöpolitik som regeringen i det här fallet men det tycks Carina Ohlsson bortse från.

Anf. 101 CARINA OHLSSON (s) replik:

Fru talman! Patrik Norinder, man kan alltid säga att man tycker att ett förslag är bra. Men sedan säger man: Å andra sidan vill vi inte anta det nu, utan vi ska avvakta. Man vågar inte – det var just det jag sade – sätta ned foten utan väntar för att se vad andra kommer fram till.

Patrik Norinder påpekar också att vi inte kan göra någonting själva här i Sverige, utan vi måste ha ett harmoniserat förslag i hela EU. Men det är precis samma argument som den tyska industrin har. Man säger där: Nej, vi kan inte besluta om detta inom EU, för då är vi inte konkurrenskraftiga gentemot länder utanför EU. Jag tycker att det är samma sätt att diskutera och att hantera frågorna. Man måste, tycker jag, våga sätta ned foten och tala om var man står. Det måste vi kunna göra även här i vårt nationella parlament. Vi kan inte bara hänvisa till EU:s arena eller till den globala arenan.

Anf. 102 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Jag sade att det här har inte med att våga sätta ned foten att göra, utan det har att göra med att driva en realistisk kemikaliepolitik och en realistisk miljöpolitik.

Vad vinner vi på att förhindra svenska företag eller svenska importörer att handla och tillverka varor? Självklart blir konsekvenserna att tillverkningen av de varor som efterfrågas på marknaden flyttas någon annanstans. Detta är inte acceptabelt. Miljöpolitiken vinner ingenting på det, utan vi ska kraftfullt driva de svenska positionerna inom EU och försöka få med oss EU. Men att Sverige självt går före i fråga om en lagstiftning som är så rigorös att det står ”skall vara utfasade” när inte omvärlden har det är inte realistiskt. Detta har alltså ingenting att göra med att sätta ned foten, utan det har att göra med att driva en realistisk kemikaliepolitik.

Anf. 103 CARINA OHLSSON (s) replik:

Fru talman! Nu är det så att Patrik Norinder inte har monopol på vad som är den rätta verklighetsuppfattningen och vad som är det realistiska. Vi anser att detta är det realistiska förslaget. Något land ska våga gå före, och så är det i alla frågor. I miljöfrågorna är det väldigt viktigt.

De som redan som små barn får de här långlivade och bioackumulerande ämnena i sig kan ju inte svara och säga vad de tycker är det bästa för deras del. Däremot kan företagen självfallet säga sin åsikt. Någonstans får man hitta en avvägning däremellan. Jag anser fortfarande att

Anf. 104 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Kemikaliepolitiken har varit ett starkt prioriterat område för mig som miljöminister och för den svenska regeringen, och då inte bara under denna mandatperiod utan sedan lång tid tillbaka – inte minst under den tid då Birgitta Dahl var miljöminister. Man kan t.o.m. säga att kemikaliepolitiken lite grann är det som födde den moderna miljöpolitiken genom de olika larmsignaler om kemikaliernas biologiska effekter och om kemikaliernas effekter på hälsan som nådde mänskligheten på 60-talet. Kemikaliepolitiken har varit, och kommer att förbli, en oerhört viktig del av miljöpolitiken.

Som belysts i debatten är det en oerhört stor mängd olika kemikalier som vi använder. Samtidigt har vi en oerhört stor okunskap om de kemikalier som vi använder. Jag ser det som nu händer som ett stort genombrott för en annan syn på kemikalier än vi haft tidigare. Det handlar om att betrakta inneboende egenskaper hos kemikalier snarare än varje kemikalie för sig, som Gudrun Lindvall var inne på.

Det handlar om att titta på persistens, bioackumulerbarhet, som kriterier för att vi ska försöka göra oss av med kemikalier. Det handlar också om att bredda det globala perspektivet.

Vi har hört väldigt mycket här i dag om den proposition som regeringen har lagt fram. Jag menar att det är en bra proposition, förhandlad i ett gott samarbete mellan regeringen och våra samverkanspartier.

Jag tycker att Carina Ohlsson har presenterat propositionen väldigt bra, så jag ska i huvudsak uppehålla mig vid ett mer internationellt perspektiv. Det perspektivet har ju funnits med här också under debatten, men på ett ganska fruktlöst – för att inte säga sterilt – sätt.

Det är märkligt att notera att det skiljer så mycket även i ett betänkande där så väldigt många står bakom de grundläggande slutsatserna som det gör mellan moderaternas Patrik Norinder och andra debattörer.

Vi kan naturligtvis inte föra en framåtsyftande, progressiv miljöpolitik genom att alltid vänta på att andra länder ska ta initiativ och gå före. Vi har oerhört positiva exempel på att man inte behöver lida den skada som Patrik Norinder pekar på om man försöker att vara progressiv och om man försöker att anför marschen mot ett giftfritt samhälle eller mot ett samhälle där vi har klarat miljöproblemen.

Vi förhandlade fram ett stort antal undantag till förmån för våra tuffare miljökrav på kemikalieanvändning när vi blev medlemmar i EU. Vi lyckades behålla dessa undantag när de nu sågs över fyra år efter medlemskapet. I den mån vi inte har lyckats att höja resten av EU upp till våra tidigare nivåer har vi t.o.m. tillsammans med andra EU-länder höjt nivåerna ytterligare utöver de tidigare svenska nivåerna.

Vi har alltså spelat en viktig roll när det gäller att radikaliserat EU:s kemikaliepolitik. Det är precis den rollen som jag anser att vi ska spela nu också och som vi faktiskt spelar.

Patrik Norinder talade mycket om kommissionens vitbok och jämförde den med propositionen. Problemet för Patrik Norinder är att vitboken på sätt och vis är överspelad i dag. Förra veckan fattade miljørådet beslut om rådsslutsatser om kemikaliepolitiken med utgångspunkt i vitboken,

slutsatser som lyckades föra vitbokens innehåll en bra bit i riktning mot det innehåll som vi diskuterar i dag. Det är ett utmärkt exempel på hur vi har lagt fram det som vi vill se som kemikaliepolitik. Vi har använt det i det internationella arbetet för att få med oss andra länders regeringar och för att komma fram till en betydligt bättre EU-ståndpunkt än vad vi annars skulle ha gjort.

Det gäller inte bara kemikaliestrategin, utan det gäller också det direktiv om elektronikprodukter som vi beslutade om under miljørådet i förra veckan. Det innebär att vi har lyckats se till att samtliga PBDE:er – alltså en grupp av bromerade flamskyddsmedel – står kvar som utfasningsämnen i direktivet om begränsning av farliga ämnen i elektroniska produkter, vilket det var strid omkring.

Vi har fått genomslag för svenska kvicksilverregler. De delar som inte har slagit igenom får fortsätta att gälla.

Behovet av att fasa ut ytterligare ämnen ska ses över. Undantagna användningsområden blir tidsbegränsade genom att de kontinuerligt ses över.

Vi fattade också beslut om rådsslutsatser när det gäller en integrerad produktpolicy under samma miljørådsmöte som också kommer att få en stor betydelse för den framtida kemikalieanvändningen i produkter.

Jag vill säga, utan att på något sätt förhäva mig eller Sverige, att allt detta är ett resultat av en aktiv svensk kemikaliepolitik inom EU. Vi skulle aldrig ha kunnat vara så framgångsrika som vi faktiskt har varit på det här området, om vi inte hade vågat att gå före på hemmaplan, vilket vi faktiskt har gjort, på det här viktiga området.

Detta om EU. Men jag vill också gärna säga några ord om det globala kemikaliearbete som också är en väldigt viktig arena. Vi hade ett under-tecknandemöte när det gällde Stockholmskonventionen, alltså den nya globala miljökonventionen om persistenta och organiska förorenare, det s.k. smutsiga dussinet, dvs. de värsta av kemikalierna som har en global betydelse och som dessutom har sådana egenskaper att de i regel ansamlar sig där det är kallt, dvs. nära polerna, vilket innebär att djur och människor drabbas även om de befinner sig hundratals mil från den plats där utsläppen en gång har skett.

Stockholmskonventionen är oerhört viktig. Jag är naturligtvis väldigt stolt över att Stockholm, vår huvudstad, har fått låna ut namnet till denna viktiga konvention. Men det är bara en del av de ansträngningar som vi gör globalt.

Den andra delen fattade vi beslut om i samband med UNEP:s General Council-möte i Nairobi i februari. Då försökte man att etablera en global kemikaliestrategi. Vi börjar nu med att se över spridningsmönster och möjligheter att komma åt den stora spridningen av kvicksilver runtom i världen. Vi har följt upp detta med en uppmaning till alla länder om att fasa ut bly ur bensinen. Jag hoppas att vi kan fullfölja detta genom att angripa andra tungmetaller, t.ex. kadmium, som också tillhör de globala förorenarna bland tungmetallerna.

Här kommer vi också att driva arbetet framöver för att få ett globalt genomslag i dessa viktiga frågor och för att kunna vidga det globala angreppssättet, för att kunna föra in nya ämnen i Stockholmskonventionen. De farliga ämnena är långt ifrån uttömda med de tolv som nu omfat-

tas av den. Vi arbetar för att föra in nya ämnen genom att utvidga den globala kemikaliestrategin till andra metaller än kvicksilver och bly.

Så måste vi fortsätta att arbeta. Det faktum att Sverige på det här området har kommit så långt innebär inte att vi kan slå oss för bröstet och skryta med det, utan det innebär också ett ansvar att försöka att behålla ledningen till nytta för miljön och till nytta för hälsan hos människor runtom i världen.

Jag vill avsluta med att säga att den uppgift som jag tycker är allra viktigast nu för kemikaliepolitiken är att verkligen hitta möjligheter att komma åt, fasa ut och mota de bromerade flamskyddsmedlen. Där har jag uppfattningen att arbetet har gått alldeles för trögt. Jag är ganska säker på att vi vet mer om riskerna med bromerade flamskyddsmedel i dag än vad vi visste om riskerna med PCB när det en gång förbjöds.

Man kan ju undra vad det är som gör det så svårt att komma fram när det gäller bromerade flamskyddsmedel, om det är det faktum att det finns oerhört stora ekonomiska intressen bakom bromerade flamskyddsmedel eller om det finns andra faktorer. Min starka ambition är att fortsätta att arbeta för att få bort bromerade flamskyddsmedel.

Vi ska fortsätta att satsa på forskning och fortsätta att ta initiativ inom EU och globalt för att komma åt den här gruppen av medel. Vi ska inte nöja oss med att halten av dessa ämnen i bröstmjök fördubblas vart femte år, utan vi ska se till att vi kan klara detta stora och viktiga problem.

Anf. 105 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! En sådan här debatt handlar ju oftast om skiljaktigheter mellan opposition och regering. Jag försökte i inledningen av mitt anförande – miljöministern var inte här då – att poängtera framför allt att vi har samma grundinställning som regeringen, men att vi skiljer oss åt när det gäller fastställandet av delmålen.

Jag är säker på att regeringen var medveten om att vitboken skulle komma när regeringen lade fram sin proposition. Jag undrar då: Varför kunde man inte avvakta något? Varför lade man fram propositionen just vid det här tillfället?

Varför kunde man inte avvakta ytterligare till i höst? Om jag förstår det rätt kommer parlamentet att behandla den här frågan i höst, och då har vi bättre möjligheter att fastställa de svenska delmålen. Däremot ska vi inte ge avkall på vår position och vår ambition.

Om miljöministern känner stolthet över den svenska positionen, känner jag en stolthet över att i många år fått delta i Kemikalieinspektionens styrelsearbete. Där har jag delvis också varit drivande i det internationella arbetet. Kemikalieinspektionen har en mycket stark tjänstemannatradition och mycket kompetenta medarbetare som har fört Sveriges talan och blivit erkända över hela världen för sin kompetens, och den ska vi driva vidare och använda.

Men att skapa delmål och fastställa dem så tydligt i det här läget var det som jag tyckte var felaktigt. Jag skulle vilja ha en förklaring av miljöministern till varför man inte under så kort tid kunde avvakta.

Anf. 106 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer i Patrik Norinders lovord över Kemikalieinspektionen, och i det fall myndighetens skicklighet beror på Patrik Norinders plats i styrelsen tackar jag väl Patrik Norinder också.

Jo, visst visste vi om att vitboken var på gång, men vi har ju verkat i flera år för att verkligen kunna arbeta med kemikaliepolitiken som ordförandeland i EU. Vi har påverkat genom debatter tidigare och genom kontakter med kommissionen så att vi fick en vitbok. Det faktum att vi fick en vitbok med så pass radikalt innehåll är också det till stor del, tror jag att man kan säga, en följd av Sveriges och några andra medlemsländers insatser. Vi visste alltså mycket väl att den var på gång. Vi ville också visa mina kolleger och de andra medlemsstaterna vad som går att göra, så det var mycket medvetet att vi då ville lägga fram kemikaliepropositionen. Jag såg till att den omedelbart blev översatt till engelska och att den kunde spridas till alla medlemsländer. Det var ett led i våra ansträngningar för att driva fram en bättre kemikaliepolitik inom EU, och vi har varit ganska framgångsrika i det avseendet.

Sedan frågar Patrik Norinder på nytt och på nytt varför vi inte avvaktar. Men att avvakta innebär att man väntar på någon annan. Och varför ska då inte den andra avvakta och vänta på ytterligare någon annan? Våra erfarenheter av miljöpolitik, Patrik Norinder, ända sedan Stockholmskonferensen 1972 och våra ambitioner är inte av det slaget. Våra ambitioner är att vara ledande, att gå före, att försöka få med oss andra, att visa att problemen går att lösa, att visa att industrin inte behöver förlora på att ligga långt framme när det gäller att möta nya krav på miljöhänsyn.

Anf. 107 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Vi får avvakta och se vad som kommer att hända och vad de svenska delmålen får för konsekvenser. Den här debatten kan vi återkomma till.

Jag har också en viss förståelse för att delmålen blev lite strängare med de samarbetspartner som regeringen har, när Miljöpartiet och Vänstern driver en politik som ligger långt utanför verkligheten.

Anf. 108 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik:

Fru talman! Nu fick Miljöpartiet och Vänsterpartiet beröm också från moderaterna. Nu börjar det osa katt här i kammaren.

Anf. 109 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag ska fatta mig mycket kort. När tror miljöministern att vi kan se kvicksilver och amalgam som en historisk parentes i Sverige?

Anf. 110 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte ange något årtal. Gudrun vet att vi har varit väldigt noga med att i den här propositionen och i miljömålspropositionen verkligen känna att vi har på fötterna när vi etablerar de nya tidtabellerna för de nya gränsvärdena. Vi ska veta att det här är någonting som vi kan komma att göra. Det kommer att kräva mycket av oss. Det kommer att kräva insatser av olika slag, men detta ska vara rimligt och möjligt att göra.

Jag kan inte ange någon tidpunkt när det gäller amalgamfrågan. Där-
emot lovar jag Gudrun Lindvall att vi ska jobba hårt med frågan. Jag
håller med Gudrun och andra i kammaren som har diskuterat amalgam i
dag om att detta är ett viktigt problem och att vi ska intensifiera våra
ansträngningar för att komma åt det.

Anf. 111 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det var ett ganska svävande svar. Jag hade naturligtvis
önskat att det hade varit mer precist.

Framställningen orsakar stora miljöproblem. Vi kan se att hantering-
en i tandläkeriet orsakar stora miljöproblem. Vi kan också se att det i
andra sammanhang blir stora problem, t.ex. i krematorier. 975 kilo
kvicksilver per år som tillförs i form av amalgam är ett stort miljöpro-
blem, förutom det hälsoproblem som det naturligtvis också är för många
människor som inte tål amalgam.

När vi kan se beslut som återkommer gång på gång där man säger att
amalgamet ska fasa ut och ingenting händer i verkligheten, så förstår jag
den irritation, ilska och uppgivenhet som börjar finnas hos många av dem
som kämpar för ett amalgamförbud. Jag skulle verkligen önska att rege-
ringen satte sig ned utan prestige och utan skrankor mellan departemen-
ten för att se till att få denna fråga löst. Åk ned till EU och kräv ett na-
tionellt svenskt förbud mot amalgam så att vi får den här frågan ur värld-
en någon gång! Vi är ju alla överens om att kvicksilver inte hör hemma
i ett långsiktigt ekologiskt hållbart samhälle. Det hör heller inte hemma i
ett samhälle där vi vill att det ska vara friska människor.

Tyvärre ökar användningen av amalgam i dag, även inom barn- och
ungdomsvården.

Anf. 112 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer i Gudrun Lindvalls beskrivning. Jag har
sagt att regeringen kommer att intensifiera arbetet med detta. Vi kommer
också att verka gentemot EU för att åstadkomma en öppning i det avse-
endet.

Jag hoppas att vi kan fortsätta att samarbeta, kanske även i den här
frågan för att komma framåt. Jag tror inte att vi har några delade uppfatt-
ningar i sak. Vad jag däremot har sagt är att jag inte på lösa grunder nu
vill kasta ur mig något årtal för när detta ska ha åstadkommit. Jag vill
visa mer respekt för sakfrågan än så.

(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av talmannen att ajournera
förhandlingarna till kl. 16.00 då voteringen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

KrU8 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005

Punkt 1 (Ett mångsidigt utbud av hög kvalitet)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

Förberedande votering:

77 för res. 1

38 för res. 2

193 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

203 för utskottet

76 för res. 1

36 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 38 v, 16 c, 15 fp, 15 mp

För res. 1: 75 m, 1 -

Avstod: 36 kd

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 v, 6 kd, 2 c, 1 fp, 1 mp

Punkt 7 (Uppläst textremsa)

1. utskottet

2. res. 6 (kd)

Votering:

200 för utskottet

37 för res. 6

78 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 37 v, 14 c, 15 fp, 15 mp

För res. 6: 37 kd

Avstod: 75 m, 2 c, 1 -

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 1 mp

Punkt 28 (Nordiskt TV-samarbete)

1. utskottet
2. res. 17 (m, c, fp)

Votering:

171 för utskottet

109 för res. 17

36 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 38 v, 14 mp

För res. 17: 75 m, 1 kd, 16 c, 15 fp, 1 mp, 1 -

Avstod: 36 kd

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 1 mp

Punkt 38 (Inriktningen av en fortsatt översyn av radio och TV i allmänhetens tjänst, m.m.)

1. utskottet
2. res. 29 (fp)

Votering:

224 för utskottet

16 för res. 29

75 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 1 m, 38 v, 36 kd, 16 c, 14 mp

För res. 29: 1 m, 15 fp

Avstod: 73 m, 1 kd, 1 -

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 2 mp

Liselotte Wågö (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 41 (Öppna kanaler)

1. utskottet
2. res. 32 (mp)

Votering:

285 för utskottet

15 för res. 32

16 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 75 m, 38 v, 37 kd, 15 fp, 1 -

För res. 32: 15 mp

Avstod: 16 c

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 1 mp

Punkt 45 (Utredning om mediers påverkan på barn och unga)

1. utskottet
2. res. 35 (kd, v, c, fp, mp)

Votering:

193 för utskottet

122 för res. 35

1 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 75 m

För res. 35: 38 v, 37 kd, 16 c, 15 fp, 15 mp, 1 -

Avstod: 1 s

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 1 mp

Punkt 46 (Forskning om sociala och demokratiska frågor)

1. utskottet

2. res. 36 (c)

Votering:

300 för utskottet

16 för res. 36

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 75 m, 38 v, 37 kd, 15 fp, 15 mp, 1 -

För res. 36: 16 c

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 1 fp, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Kemikaliestrategi för
Giftfri miljö*

10 § (forts. från 8 §) **Kemikaliestrategi för Giftfri miljö** (forts. MJU15)

Anf. 113 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Kvicksilver är ett av de giftigaste ämnen vi känner till. Till skillnad från PCB, DDT och andra gifter bryts det aldrig ned i naturen. Fyra gram kvicksilver – så mycket som ryms i en tesked – är tillräckligt för att förgifta en mindre sjö och göra fisken oätlig. Det kvicksilver som hittills samlats in lagras nu hos SAKAB i väntan på slutförvaring i berggrund. För att kvicksilvret inte ska komma ut på världsmarknaden gäller exportförbud.

I propositionen om kemikaliestrategi för Giftfri miljö föreslår regeringen att kvicksilveranvändningen i nyproducerade varor ska upphöra år 2003. Det är ett bra förslag utom när det gäller ett område. Tandvården är fortfarande en fredad zon. Förbud mot användningen av kvicksilver inom tandvården diskuteras inte i propositionen. Ändå använder tandvården ett helt ton kvicksilver varje år. När fyra gram kan förgifta en sjö innebär definitivt 1 000 kilo nytt kvicksilver i kretsloppet varje år miljöproblem som raserar vägen mot ett giftfritt samhälle.

Att amalgamet inte finns med kan inte bero på glömska. Kemikalieutredningen, som ligger till grund för propositionen, är mycket tydlig om amalgamet. När det gäller utsläpp av kvicksilver till miljön i Sverige är amalgamet numera den dominerande källan. 1995 kom en tredjedel av kvicksilverutsläppen till luft från krematorier, dvs. från amalgam i de avlidnas tänder. Amalgam är även den största källan till kvicksilver i slam.

Utredningen föreslår därför att Sverige ska anmäla ett generellt förbud mot kvicksilver till EU och vidare att Sverige, i den mån ett förbud anses strida mot EU-gemensamma regler, bör åberopa miljögaranti. Sverige bör inte undvika att anmäla ett totalförbud för kvicksilver av skälet att det möjligen kan leda till en prövning i EG-domstolen. Det är först när en fråga förs till domstol som full klarhet kan nås i hur stort utrymme som ges inom miljögarantin. Eftersom kvicksilver är ett av de ämnen vars skadliga effekt är mest väldokumenterad är det särskilt lämpligt att få frågan prövad just vad gäller kvicksilver.

Kjell Larsson och Carina Ohlsson har här tidigare talat sig varma för att få gå före i miljöfrågorna. Varför inte göra det när det gäller amalgamet? Det förslaget har miljöministern valt att helt bortse från, och Miljöpartiet och Vänstern har varit knäpptysta i frågan. Vi hörde lite grann i argumentationen här, men varför har Miljöpartiet inte gjort någonting? Varför har Vänsterpartiet inte agerat? Ni skulle kunna ha gjort det.

Sveriges riksdag beslutade 1994 att amalgamet skulle avvecklas till 1997, men inträdet i EU hindrade de planerna. Många av oss som hade jobbat med det tyckte redan 1994 att det var sent.

Eftersom amalgam klassas som en medicinteknisk produkt tillämpas inte miljöreglerna, men påverkan på naturen är naturligtvis densamma vare sig kvicksilverutsläppen kommer från en termometer eller från en amalgamfyllning.

Den s.k. medicintekniska produkten amalgam består till hälften av kvicksilver. Resten är en blandning av koppar, tenn och silver. Materialet blandas först när patienten sitter i tandläkarstolen. Därför kan dentalföretagen helt utan restriktioner skicka rent kvicksilver till tandläkarmottagningarna som om det vore vilken vara som helst, och de gör det också – t.ex. via posten. Ett helt ton kvicksilver distribueras alltså på detta ganska vårdslösa sätt varje år i vårt land och sätts in i munnen på medborgarna.

Först när amalgamet blivit avfall gäller ett annat regelverk. Det amalgam som blir över vid behandlingen och alltså inte får plats i tanden på patienten blir miljöfarligt avfall. Då gäller plötsligt miljölagstiftningen.

I en broschyr från Miljöförvaltningen i Stockholm kan man läsa följande: Hämtning, transport och överlämnande till avfallshanteringsbolaget får endast ske av en transportör som har fått Länsstyrelsens tillstånd att transportera farligt avfall. Eget eller andras kvicksilverhaltiga avfall får således inte transporteras utan tillstånd av länsstyrelsen.

Hur förklarar miljöministern och Carina Ohlsson detta för medborgarna och för oss här i kammaren? Kvicksilver som transporteras till en tandläkarmottagning hanteras som vilken vara som helst, medan kvicksilver som transporteras därifrån bara får hanteras av godkända transportörer. Var finns logiken i detta?

Lika ologisk blir tillämpningen av exportförbudet. Allt överblivet kvicksilver omfattas av förbudet och lagras i landet för framtida bergför-

var. Men om kvicksilvret ska sättas in i tänder på människor i andra länder är det fritt fram för export. Kemikalieinspektionen har gett dentalföretagen en obegränsad dispens för att exportera kvicksilver till amalgam, och dispensen gäller t.o.m. år 2006.

Regeringens förslag i propositionen att kvicksilveranvändningen i nyproducerade varor ska upphöra år 2003 saknar helt trovärdighet när vi vet att dentalföretagen får fortsätta att producera kvicksilver för export ända fram t.o.m. år 2006, och det i obegränsade mängder. 1999 och 2000 uppgick den årliga kvicksilverexporten i dentala material till 4,3 ton per år. Detta måste miljöministern naturligtvis känna till.

Hur tänker ni försvara detta inför medborgarna, Carina Ohlsson? Hur ska Miljöpartiet och Vänsterpartiet inför nästa val förklara för sina väljare att man hittills har stött en sådan politik?

En annan politik låg inom räckhåll vid arbetet med propositionen. Kemikalieutredningen visade ju på en framkomlig väg, nämligen att anmäla ett förbud till EU och eventuellt senare försvara den svenska politiken i EG-domstolen.

Sverige har speciella geologiska och geografiska förhållanden som gör vårt land mer känsligt för kvicksilverutsläpp än andra länder i EU. Bl.a. har vi redan tusentals sjöar där fisken inte kan ätas utan restriktioner. Detta borde inte vara svårt att förklara för EG-domstolen.

Ett förbud borde inte heller innebära problem för tandvården. Det finns numera en rad goda ersättningsmaterial för amalgamet, och tandläkarna måste precis som andra yrkesutövare lära sig nya arbetsmetoder när samhället förändras. En stor grupp tandläkare har inte använt amalgam på många år.

En av anledningarna till att tandvården vill använda amalgam är att det anses som ett billigt material, och det är det också. Att köpa ett halvt kilo kvicksilver hos ett dentalföretag kostar 456 kr. Jag måste upprepa detta. 456 kr kostar det att köpa 500 gram kvicksilver. Att omhändertagandet sedan kommer att innebära stora kostnader för samhället ingår inte i kalkylen.

Inom miljöpolitiken i dag talar man ofta om att vi måste internalisera de externa kostnaderna. Om det skulle göras för amalgam skulle vi få en helt annan prisbild. Att återta ett kilo kvicksilver i ett krematorium beräknades t.ex. för många år sedan kosta 50 000 kr. Nu är det förmodligen mer.

I gårdagens nummer av Västerbottens-Kuriren finns ett lysande exempel. Umeå kommun har börjat undersöka de föroreningar som 30 års verksamhet vid tandläkarhögskolan lämnat efter sig. I 300 meter avloppsrör har man hittat två kilo kvicksilver. Det kommer att kosta 2 miljoner kronor att sanera. Varken kommunen eller tandläkarhögskolan vill betala utan försöker lasta kostnaden på staten. Att sanera avloppsrören i Umeå skulle alltså kosta en halv miljon kronor per halvkilo. Lägg det till de 456 kronorna! Det blir en helt annan kostnadsbild. Vi får en annan bild av vad amalgamanvändningen kostar. Många patienter med dålig ekonomi väljer i dag amalgam för att det är ett billigt material, men räknar man in de externa kostnaderna finner man att valet av amalgam medför en enorm ekonomisk subvention från samhället till kvicksilveranvändningen inom tandvården. De pengarna borde ju användas till att subventionera fyllningar utan gifter.

Vi har i många år från Centerpartiets sida krävt förbud mot amalgam-användning. Dagens beslut måste inkludera att även amalgam avskaffas senast 2003 för att hindra att ännu större kostnader och nya miljöskador drabbar kommande generationer.

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla reservationer där Centerpartiet är med, men jag yrkar för tids vinnande endast bifall till reservation nr 6.

Anf. 114 CARINA OHLSSON (s) replik:

Fru talman! Marianne Andersson tar upp problemet med kvicksilver och amalgam. Det är bara att hålla med och säga att det är ett stort problem. Det kan man inte bortse från. Arbetet med att avveckla användningen av amalgam har pågått under flera år, precis som Marianne också redovisade. Regeringen aviserade i budgetpropositionen år 1999 sin avsikt att vidta nödvändiga åtgärder för att kunna införa ett förbud mot användningen.

Regeringen bedömde att ett förbud mot amalgam skulle kunna införas mot bakgrund av ett förslaget tillägg till EU-direktivet om medicintekniska produkter. Nu lyckades inte det. Därför undersöks nu möjligheterna att förbjuda amalgam av miljöskäl. Detta undersöker alltså regeringen.

Marianne säger att det står ingenting i propositionen om amalgam, amalgamanvändande och problem med det. Däremot har vi beskrivit det i betänkandet. I utskottets betänkande finns detta med, och där finns också den här meningen: "Utskottet förutsätter att detta arbete slutförs senast år 2003." Vi har alltså satt ett årtal från utskottets sida. Man ska undersöka om man ska kunna förbjuda det här av miljöskäl. Det var det som jag antog att Marianne i det sista skedet menade, eftersom hon ur miljösynpunkt beskrev problemen med avfallen.

Anf. 115 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det där handlar ju om att undersöka möjligheterna, Carina Ohlsson. Det ska vara klart till 2003. Jag tycker att det är en ganska lång tid.

Det finns andra möjligheter. Jag tyckte att det var så intressant att lyssna till Kjell Larsson tidigare. Han talade med glöd om att vi måste våga gå före i miljöpolitiken och om att man måste visa vägen. Vi har haft en debatt i den här kammaren som i alla fall jag i 16 år har deltagit i, och vi har krävt förbud mot amalgam. Vi hade ett beslut en gång i riksdagen. Det händer ju så lite. Jag ska inte säga att det inte händer någonting. Jag vet att det finns en diskussion, men det händer oerhört lite. Man har inte haft kraften och modet att verkligen fatta beslut, gå före och se till att det blir testat i domstol i så fall. Vi måste ju göra detta någon gång. Nu ska vi sitta här till år 2003 bara för att ta reda på om det går innan vi fattar något beslut. Jag tycker alltså att det går alldeles för långsamt. Det finns egentligen inga argument. De argument som kommer är väldigt svaga, måste jag säga. Det här har vi jobbat med så länge. Vi vet hur farligt det är.

Jag skulle också vilja fråga Carina Ohlsson om det som jag redovisade när det gäller transporterna. Man kan beställa kvicksilver och få ett postpaket. Ett halvt kilo kvicksilver kan förgifta massor av vatten utan

kontroll egentligen. Men när det sedan blir avfall får inte vem som helst transportera det. Titta på den logiken!

Anf. 116 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Det som detta betänkande i huvudsak bygger på är Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets samarbetsproposition *Kemikaliestrategi för Giftfri miljö*. Samarbetet med framtagandet av propositionen har varit ett positivt samarbete som har satt sin prägel på propositionen. Propositionen är en utveckling av vårt miljömål om en giftfri miljö och utformar dess delmål. Det har blivit bra.

I dag finns över 100 000 kemiska ämnen registrerade inom EU. Varje år tillkommer mellan 500 och 1 000 nya ämnen. Av de 2 500 ämnen som man använder mest har man bara säkra kunskaper om en sjundedel. För tio år sedan började EU riskvärdera 130 kemikalier. Hittills har bara ett fåtal ämnen utvärderats. Därför är det viktigt att Sverige nu går före EU och ändrar synen på kemikalier i grunden.

I fortsättningen blir det tillverkarnas ansvar att visa att de kemiska ämnen som de tänkt tillverka eller använda inte är farliga. Därför ser vi det som positivt att all riskbedömning av kemikalier ska utgå från de känsligaste individerna, barn och andra känsliga grupper, t.ex. personer med speciella sjukdomar. Detta är bra formulerat i propositionen.

Fru talman! I detta betänkande behandlas även en v-motion om kvicksilver. Kviksilver är en giftig, lättflyktig metall som inte bryts ned utan anrikas i naturen. Den är oerhört giftig. Många riktigt giftiga substanser som människan släpper ut mäts i gram, men kvicksilverutsläppen handlar om många ton.

I dag har ett flertal myndigheter ansvar för avvecklingen av kvicksilver inom olika sakområden. Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Socialstyrelsen och Läkemedelsverket delar på huvudansvaret. En del uppgifter om den kommersiella hanteringen av kvicksilver är hemliga. Denna uppdelning gör det svårt att få en fullständig och heltäckande bild av hur avvecklingen av kvicksilver utvecklas.

Avvecklingen av amalgam, kvicksilverhaltigt tandvårdsmaterial, tycks ha gått i stå. Det nu existerande EU-direktivet om medicintekniska produkter är det som skapar problem för oss när det gäller avvecklingen av kvicksilverhaltigt tandvårdsmaterial. I betänkandet framgår det att regeringen nu undersöker möjligheten att förbjuda amalgam av miljöskäl. Utskottet förutsätter i betänkandet att det här arbetet ska ha slutförts senast 2003.

Nu används ca 975 kilo kvicksilver per år till tandvårdsmaterial. Det är viktigt att vi får stopp på kvicksilverspridningen i vårt samhälle, oavsett om vi använder kvicksilvret i tandvården, lysröret eller batteriet.

En amalgamfyllning, vanligen minst två gram amalgam, innehåller lika mycket kvicksilver som 200 lysrör eller lågenergilampor, enligt Miljöförvaltningen i Stockholm. Så visst bör vi lägga krut på att fasa ut de 975 kilo kvicksilver som vi stoppar in i tänderna per år. Det motsvarar per år troligen ca 195 miljoner lysrörs innehåll av kvicksilver.

Avslutningsvis vill Vänsterpartiet som ett klarläggande och en precisering framhålla att det i delmål 3 i propositionen framgår att nyproducerade varor så långt det är möjligt ska vara fria från kvicksilver senast 2003. Redan befintliga varor som innehåller kvicksilver ska hanteras på

ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön. Vänsterpartiet menar att skrivningen i propositionen om att utfasningen av kvicksilver ur nyproducerade varor ska ske senast 2003 inkluderar kvicksilverhaltigt tandvårdsmaterial. Därmed har vi ställt upp på propositionen och betänkandet och avstått från att reservera oss i denna del. Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet MJU15.
(forts.)

Prot. 2000/01:123
12 juni

*Kemikaliestrategi för
Giftfri miljö*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.28 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

10 § (forts.) **Kemikaliestrategi för Giftfri miljö** (forts. MJU15)

Anf. 117 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! I april 1999 antog riksdagen 15 miljömål att uppnås inom en generation, med undantaget att miljömålet Begränsad klimatpåverkan skulle uppnås inom två generationer. Kristdemokraterna tillstyrkte.

Den proposition som här debatteras, *Kemikaliestrategi för Giftfri miljö*, avhandlar fem av de sex delmålen för miljömålet Giftfri miljö.

Kristdemokraterna delar regeringens uppfattning när det gäller inriktningen av de delmål propositionen behandlar. Delmålen måste rimligen ha samma tidsram som miljömålen. Det är bra att tidsramen nu anges så att färden mot dessa mål kan påbörjas omgående och med så hög fart som möjligt.

Den nationella politiken och EU-politiken hänger nära samman, som vi har hört förut här. Nationella åtgärder får inte alltid avsedd effekt om inte motsvarande beslut fattas på EU-nivå. Harmonisering är nödvändig. Det känns därför uppmuntrande att ta del av EU-kommissionens förslag till vitbok för kemikalier och arbetet med EU:s sjätte miljöprogram.

Stora skillnader i miljökrav kan påverka konkurrensförmågan. Föga är vunnet om svenska företag på grund av höga miljökrav utkonkurreras av utländska företag med lägre miljökrav. De EU-inriktade strategier som beskrivs i propositionen är därför oerhört viktiga.

Regeringen lägger ett mycket stort ansvar på industrin och näringslivet för genomförandet av propositionens kemikaliestrategi. Industri och näringsliv tar också gärna detta ansvar, har jag förstått.

Regeringen föreslår bl.a. att tillverkare själva ska testa sina produkter. Enligt regeringen kommer företagens kostnader för testen att vara tämligen begränsade. Vi kristdemokrater vill dock fästa uppmärksamheten på att det rör sig om ett stort antal produkter som ska undersökas på relativt

kort tid. Rent praktiskt kan det visa sig vara svårt för aktörerna att uppfylla uppställda tidskrav.

Kristdemokraterna vill därför betona statens ansvar. Det går inte att bortse från att staten drabbas av kostnader när nationen ska nå miljömålen. Exempelvis förefaller alternativ i stor utsträckning saknas till djurtest för toxikologiska bedömningar, i varje fall i nuläget.

Regeringen konstaterar vidare att genomförandet av delmålen, nationellt och inom EU, kräver betydande insatser av svenska myndigheter. Detta gäller i synnerhet Kemikalieinspektionen, som har huvudansvaret för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Möjligheten att uppfylla de uppställda målen inom utsatt tid är beroende av vilka resurser berörda myndigheter ges.

Det är en brist att regeringen inte gör någon bedömning av propositionens statsfinansiella konsekvenser. Detta framstår som underligt jämfört med propositionen *Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier*, där det för varje miljömål finns ett avsnitt om statsfinansiella konsekvenser.

Kristdemokraterna tillstyrker tidsplanen för kemikaliestrategin. Samtidigt är det svårt att bedöma förutsättningarna för att producenter i samverkan med myndigheter ska kunna hålla tidsramarna när regeringen inte redovisar hur stora resurser man från statens sida är beredd att satsa. Detta framgår inte heller av 2001 års ekonomiska vårproposition. Riksdagens ställningstagande till regeringens tidsplan för utfasningen av farliga ämnen görs därmed på osäkra grunder.

Kristdemokraterna har därför fogat till betänkandet ett särskilt yttrande men tillstyrker annars förslaget om kemikaliestrategi.

Anf. 118 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag har lyssnat på den debatt som har förts här i kammaren och tycker att den har varit väldigt intressant att ta del av. Jag står bakom de uttalanden som den moderate företrädaren Patrik Norinder har gjort, men jag har valt att fokusera på ett ämne. Det gäller kvicksilvret.

Jag lyssnade också på vad miljöministern sade om hur viktig miljön är för människors hälsa och att regeringen nu ska beakta hur kemikalernas egenskaper påverkar hälsan och miljön. I detta sammanhang vill jag lyfta upp kvicksilvret.

Om jag inte minns fel cirkulerade det för ett år sedan några tvålar i handeln som drogs tillbaka just därför att de var skadliga för hälsan. Samma resonemang kan naturligtvis appliceras på det kvicksilver som finns i munnen, dvs. i amalgamet. Metallbiologiskt centrum i Uppsala har gjort studier som visar att det finns ett samband mellan halten av kvicksilver i blodet och amalgam. Dessa studier visar också att vid amalgamsanering sjunker halten av kvicksilver i blodet.

Med anledning av det jag nu sagt anser jag att det är viktigt att det kvicksilver som finns inom tandvården behandlas på samma sätt som kvicksilvret i miljön. Därför hoppas jag att regeringen kommer att beakta detta vid framtida propositioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU16
Miljölagstiftningen.

Miljölagstiftningen

Anf. 119 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Vi ska nu debattera frågor som handlar om miljölagstiftningen, framför allt frågor som rör miljöbalken men också miljöklassning av olika bränslen.

En av grunderna i den moderata miljöpolitiken handlar om teknikutveckling. Vi har sett många exempel i den moderna historien på hur ekonomisk tillväxt och starka företag kan utveckla allt miljövänligare tekniker.

Den bästa miljöpolitiken är den som förs av enskilda medborgare eller företag. Den svenska allmänheten och många företag som verkar i Sverige är duktiga på att ta sin del av ansvaret. Endast om vi har bärkraftiga företag som har råd att lägga om sina tekniker, och om vi har ett företagsvänligt klimat så att nya intressanta företag med nya idéer kan växa och utvecklas, kan vi lyckas med våra miljöpolitiska mål.

Det är viktigt att vi för en dialog med näringslivet för att komma framåt. Fordonsbränslefrågorna är ett sådant område där dialogen är viktig. Det har framkommit i denna dialog att det kanske inte står riktigt rätt till med miljöklassningen av dessa bränslen. Är detta sant är det mycket illa om våra lagar och regler är hinder i vägen för att utveckla nya och bättre bränslen. Det är därför mycket glädjande att vi i utskottet har kunnat ena oss kring ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av miljöklassningen av bensin. Denna översyn bör genomföras utan dröjsmål.

Fru talman! Det är också glädjande att det i detta betänkande finns skrivningar från ett enat utskott om utgångspunkter för det fortsatta miljöarbetet. Utskottet har uttryckt, i enlighet med en partimotion från oss moderater, att man "fullt ut" bör "använda marknadskrafterna och de marknadsekonomiska verktygen samt enskilda människors engagemang". Detta signalerar en omläggning av de mera tillväxtovänliga partiernas politik. Men det kanske är för mycket att hoppas på. Dessa partiers agerande antar jag kommer att fortsätta att präglas av ovanifrånperspektiv, regler, skatter, förbud och mera lagstiftning.

Fru talman! Jag älskar att äga. Jag äger inget särskilt just nu. Jag äger ingen bil. Jag äger inget hus, ingen lägenhet. Jag äger förvisso en gammal cykel, som jag med egna händer har renoverat, och en del annat. Men jag älskar min rätt att äga.

Ägandet kan ibland få en negativ klang. Egoism, pryltokighet och andra mera negativa ord används ibland i samhällsdebatten om ägande. Och visst kan man ibland ha sina materialistiska drömmar om vad man skulle vilja ha.

Men för mig är ägande en grundläggande demokratisk rättighet. Att äga något kan vara ett sätt att utveckla sina egna drömmar. Dessa drömmar kan rymmas i ett hus, i en bit jordbruksmark eller i ett företag – något för mig som individ att känna trygghet i, att vårda ömt, att utveckla mig själv genom.

Länder som inte beviljar ägande eller förvägrar vissa människor det på grund av etnisk tillhörighet, fattigdom eller kön är inga demokratier. Sverige är en demokrati och vi har en grundläggande äganderätt. Jag hoppas förvisso att vårt lands äganderätt kan stärkas på många sätt, att den ska grundlagsfästas på ett tydligt sätt, att den ska bli djupare än den är i dag.

Fru talman! De moderata reservationerna handlar i mångt och mycket om en stärkt äganderätt. Förutom att vi anser den vara en grundläggande demokratisk rättighet kan vi även se samhällseliga vinster med en stark äganderätt. Det man äger och förvaltar sköter man oftast mycket bättre än det man hyr eller lånar. Det är en annan grundläggande moderat princip för miljön, just därför att i ägandet ryms allt det som jag tidigare har nämnt. Man kan inte vara vidare smart om man förstör det man själv äger.

Vi vill se över miljöbalken i alla de delar där den riskerar att hämma äganderätten. Vi är medvetna om att det just nu finns en utredning som ser över balken, men vi vill skicka med en del rekommendationer till den och be den skynda på lite, för det brådskar.

Med miljöbalkens införande har följt massor av problem kring omfattande byråkrati i samband med tillståndsprövningar och ändringar av tillståndsprövade anläggningar. Vissa företagare drabbas av höga tillsynsavgifter genom såväl miljöbalken och djurskyddslagen som livsmedelslagen. Det kan ibland handla om märkliga hanteringar av sanktionsavgifter. Ett exempel från verkligheten är en lantbrukare som drabbades av en ladugårdsbrand. När han sedan byggde upp en modern anläggning som tillgodosåg alla byggnads- och djurskyddskrav missade han att skicka in vissa av ansökningspapperen i tid. Då utdömde kommunen 150 000 kr i sanktionsavgift. Det finns flera sådana exempel. Det förstår väl de flesta att det inte finns någon rimlighet i denna hantering av småföretagare. Detta måste snabbutredas och åtgärdas snarast.

En annan mer grundläggande sak är att Lagrådet vid balkens införande menade att balken ibland står i direkt strid med grundlagen. Detta i kombination med tillämpningen av allmänna hänsynsregeln kan medföra intrång i pågående markanvändning utan att markägaren får rätt till ersättning.

Vi har kritik mot att en kommersiell användning av allemansrätten kränker markägare. Vi har kritik mot att det generella strandskyddet begränsar markägarens användning av marken på ett orimligt sätt. Dessa saker har vi påpekat många gånger tidigare i kammaren. Jag kan bara hänvisa till det som sagts tidigare.

Viss mark bör skyddas. Vi moderater vill instifta en fond för biologisk mångfald som ska finansiera inköp av skyddsvärd skog. Men vi vill ha till stånd en mer skäligen ersättning till markägaren när reservat och liknande införs på någons mark. Vi vill att myndigheterna ska förbättra sin information till berörda markägare. Det klagas på långa väntetider och handläggningstider av sådana ärenden. Det leder till osäkerhet om vad som gäller och vad som ska hända för enskilda markägare. Ibland skickar våra myndigheter ut personal för att inventera privat mark utan att föränmäla sitt besök. Så kan vi inte ha det i ett rättssäkert land. Vi måste tydligare respektera det privata ägandets rättigheter. Vi moderater

har ett stort antal förslag till hur vi ska stärka enskilda människors rättigheter.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till den moderata reservationen 1.

Prot. 2000/01:123

12 juni

Miljölagstiftningen

Anf. 120 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! I det här betänkandet, som är benämnt *Miljölagstiftning*, behandlas en mängd skilda saker. Jag tänkte emellertid bara uppehålla mig vid en sak i mitt anförande, även om det i sig skulle kunna diskuteras mycket kring det som står i betänkandet. Men på något sätt tycker jag att flera av de frågor som är behandlade i detsamma har debatterats i samband med betänkanden som har handlat om sådant som har närmare anknytning till de sakerna.

Det jag tänkte uppehålla mig kring, fru talman, är fosfor. Betydande mängder avloppsslam produceras oavbrutet i våra reningsverk. Det gör de därför att varje person i Sverige producerar ungefär 100 kilo slam varje år. I dessa 100 kilo slam finns ungefär ett kilo fosfor.

Inriktningen hittills, aviserad av såväl den här kammaren som regeringen och Naturvårdsverket, har varit att slammet ska återanvändas i jordbruket om de angivna kvalitetskriterierna kan uppnås. Varför är detta viktigt? Jo, det är det av det skälet att av alla växtnäringsämnen intar fosfor på något sätt en nyckelposition, såväl i odlingen som i det kretslopp som borde finnas mellan stad och land. Där handlar det väldigt mycket om att hushålla med ändliga naturresurser.

Detta kretslopp är nödvändigt därför att fosfor mer än många andra växtnäringsämnen är en ändlig och icke förnybar resurs. Man räknar, för att ta några siffror, med att världens brytbara fosforreserver räcker i kanske 100 år till med nuvarande förbrukning. I diskussionen om en långsiktigt hållbar samhällsutveckling intar därför frågan om hushållning med fosfor en central roll, tycker jag.

Kväveföreningar, som är en annan sak som behövs för att det ska växa bra och en odling ska vara framgångsrik, är inte en ändlig resurs. Den är därför inte på samma sätt i behov av att tas om hand i det här sammanhanget och på sätt som vi föreslår i vår motion då det gäller att ta hand om saker i våra avloppsreningsverk.

Vad är då att göra? I vår motion har vi tagit fram några saker som vi tycker att regeringen med det snaraste bör ta initiativ till.

Vi tycker för det första att regeringen bör ta initiativ till en internationell fosforkonvention som uppmärksammar den av mig relaterade problematiken kring att fosfor är en ändlig resurs som riskerar att "ta slut".

För det andra tycker vi att regeringen borde initiera den här frågan, och det med skyndsamhet, inom EU – detta därför att inom den europeiska unionen är fosfor en bristresurs redan i dag. Vi har mycket få brytbara tillgångar inom den europeiska unionens yta.

För det tredje bör regeringen och framför allt dess myndigheter ta initiativ till överläggningar med kommunerna, de som i praktisk handling sköter det mesta av vår reningsverksamhet i landet. Man bör ta initiativ som förhoppningsvis leder till att det sker en kursändring vad gäller slamhanteringen till gagn för oss alla.

För det fjärde borde vi, dvs. kammaren, riksdagen, självklart i samarbete med sittande regering, försöka att åstadkomma ett förslag som innebär att vi får ekonomiska styrmedel som prioriterar återvinning av fosfor, i stället för att som nu fortsätta att använda jungfrulig fosfor.

Jag undrar, Ingemar Josefsson, varför ni inte med kunskap om hur läget är har tagit fasta på det vi nu för andra året i rad tar upp i en motion på ett bättre sätt än vad ni har gjort i det utskottsbetänkande som har presenterats för kammaren i dag. Varför ser ni inte mer seriöst på problemen?

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 9.

Anf. 121 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Miljöbalken och äganderättsskyddet, allemansrätten, ersättning till markägare, samråd med markägare, beslut om strandskydd, miljöklassning och alternativa bränslen är angelägna frågor som vi har tillfälle att diskutera här och nu.

Det pågår nu en översyn av miljöbalken. Vi får anledning att återkomma till den diskussionen.

I fråga om miljöklassning och alternativa bränslen arbetar regeringen nu med att ta fram en strategi för utveckling och introduktion av alternativa bränslen på kort och på lång sikt. Det arbetet måste också inkludera frågan om miljöklassning av vissa drivmedel.

Problemen i dag för alternativa drivmedel har delvis en koppling till EU-direktiv, men kanske i ännu högre grad till de svenska lagar som går utöver direktiven. Ett exempel på det är koldioxidskatten på drivmedel. Sverige skulle kunna ta bort större delen av skatten på de flesta förnybara drivmedlen utan att bryta mot någon överenskommelse inom EU. Om ett drivmedel för uppvärmning görs mer miljövänligt än dagens fossila drivmedel förändras inte skatten i dag till förmån för det miljövänliga alternativet. Om en ambitiös bilist övergår till att använda vätgas som är producerad ur solenergi i stället för t.ex. bensin betalar han fortfarande full koldioxidskatt, trots att vätgas inte innehåller kol och råvaran är förnybar. För att stimulera medborgarna att övergå från fossila bränslen till mer miljövänliga bränslen krävs förändringar i första hand av svenska lagar och skatter, i andra hand av EU-direktiv.

Allemansrätten, liksom strandskyddet, återkommer ständigt i våra debatter. Några vill inskränka allemansrätten. Den socialliberala inställningen är att vi ska vara rädda om vår allemansrätt. För att kunna göra det är det avgörande att allemansrätten inte missbrukas. Kommersiellt organiserad verksamhet på annans mark ska ligga utanför vad allemansrätten tillåter.

Det finns ett missförstånd vad gäller strandskyddet, som visar sig varje gång vi diskuterar frågan. Några säger att besluten ska fattas regionalt – lokalt säger andra. Men besluten fattas i dag i princip lokalt och regionalt. Problemet är att genom lokala beslut har ett stort antal avsteg från de generella strandskyddsreglerna tagits. Det är ett förhållande som miljöministern har uppmärksammat, och nu överväger han förändringar som kan förhindra att olämpliga avsteg görs.

Högerpartierna – där har också Centern hakat på – vill helt upphäva strandskyddet och införa en generell rätt att bebygga stränder. För en

borgerlig vänster är detta uttryck för bristande känsla för naturen och naturvärdena.

I en reservation tas avsättning av mark som ska skyddas upp. Man anser att frågan om samråd med markägaren är viktig. Anledningen till att jag inte ställer mig bakom den reservationen är att den skyldigheten redan finns. Samrådsskyldigheten finns i dag, varför en reservation i den frågan är onödig.

Viljan att medverka till att skydda viss natur är stor i Sverige – hos enskilda mark- och skogsägare och hos företag. Det är viktigt för att lyckas med de ytterligare nödvändiga avsättningarna att markägaren får en skälig ersättning. Det är därför som jag vill yrka bifall till reservation 4.

Anf. 122 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Harald Nordlund tar återigen upp frågan om strandskydd i debatten. Jag vill påtala följande för Harald Nordlund. Som jag ser det innebär en förändring av bestämmelserna kring strandskyddet utvecklingsmöjligheter för andra delar i landet än det område som Harald Nordlund kommer från och det område vi nu befinner oss i. Det är områden som är i behov av en stark utveckling.

Vidare värnar jag och vill utveckla det kommunala självstyret. Jag tror att av folket valda medborgare kan avgöra hur de vill se utvecklingen i det område som de har att framleva sitt liv i, likväl som jag är övertygad om att de gemensamma intressena väl kan tas till vara i den kommunala översiktsplaneringen där staten har något slags skydd för de allmänna ändamålen att ta till om de lokala politikerna skulle välja att vilja frångå det vi alla vill skydda och värna.

Jag tycker att Harald Nordlund bör ändra inställning, dvs. ge alla delar av landet möjligheter att utvecklas. En sådan sak är att förändra lagstiftningen kring det strandskydd vi har i dag.

Anf. 123 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! För allas information: Harald Nordlund har sina rötter i en liten by i Norrbotten vid Bottenviken. Det är inte mitt hemvist Uppsala som vägleder mig här utan det är mitt intresse av att värna värdefull natur.

Jag vänder mig mot och kritiserar här att ni tre partier vill upphäva strandskyddet. Det är vad ni säger i er reservation. Jag är förvånad över att Centern hakar på den reservationen. Den visar på en mycket stark brist på känsla för naturvärdena.

Besluten ligger i dag nära människorna. Det är besluten som möjliggör avsteg från de generella bestämmelserna. Det är bra. Ett bekymmer är att ett mycket stort antal dispenser har beviljats. Det är dispenser som Naturvårdsverket inte har hunnit granska. Det är inte ett bekymmer att det finns möjlighet att lokalt och regionalt göra avsteg.

Anf. 124 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag får läsa innantill från det särskilda yttrande som vi har avgivit där det i sista stycket står följande:

”Utgångspunkten för lagstiftningen skall vara den motsatta mot i dag. Vi anser att det skall finnas en generell rätt att bygga på mark nära strän-

der och vattendrag. En kommun skall dock kunna begränsa denna rätt, men endast där så kan motiveras med hänsyn till känsligt djur- och växtliv eller för att garantera allmänhetens tillgång till bad- och friluftsliv. Detta skall då ske genom antagande av detaljplan. Då ges de bästa förutsättningarna för en god sammanvägning av olika intressen."

Detta innebär inte att vi släpper det fritt, Harald Nordlund, utan vi för ju ned beslutskompetensen till dem som lever i områden som berörs. Vi utvecklar det kommunala självstyret, samtidigt som vi ger en utvecklingsmöjlighet för de svaga områdena i landet, som tyvärr är alltför stora.

Anf. 125 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Mycket riktigt! Det som Eskil Erlandsson nu läser upp innebär att man upphäver nuvarande strandskyddsbestämmelser och inför en generell rätt att bebygga. Avsteg från den generella rätten att bygga ska kunna ske, sägs i det särskilda yttrandet, men utgångspunkten ska vara att man alltid ska kunna bygga. Det kallar jag att upphäva strandskyddsbestämmelserna.

Anf. 126 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Ett borttagande av det generella strandskyddet leder inte till anarki, Harald Nordlund. Det finns fortfarande lagar som styr detta. Plan- och bygglagen, det vanliga planförfarande som kommunerna hantlar och alla andra byggfrågor där det inte finns någon form av statliga restriktioner löser detta. Jag är övertygad om att kommunerna i många fall gör bättre bedömningar än staten av vad som är lokalt skyddsvärt.

Jag vill också, i likhet med Centern, säga att det här är ett sätt att ge möjlighet till utveckling på landsbygden.

Jag tror att det här återigen är ett typiskt exempel där Folkpartiet utkristalliserar sig självt som ett renodlat stadsparti. I städerna är detta inget problem. Rika stadsbor har alltid möjlighet att köpa befintliga tomter vid vattnet. Det här är ett stad-land-perspektiv som man inte får glömma bort.

De tre saker som vi vill göra med detta är att möjliggöra utveckling i harmoni med naturvärden, stärka äganderätten och föra ned beslut som fattas bäst på lägsta möjliga nivå, vilket i EU-sammanhang kallas subsidiaritetsprincipen.

Anf. 127 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Men vi vill inte upphäva nuvarande bestämmelser, som möjliggör att man lokalt gör avsteg från strandskyddsbestämmelserna. Det handlar inte om att vara stadsvän, utan det handlar om att värna om naturen.

Självfallet är förhållandena olika i olika delar av landet, och det är därför det är så viktigt att vi fortsätter att ha den här möjligheten att lokalt och regionalt göra avsteg.

Självfallet tar Naturvårdsverket den typen av hänsyn också. Men det är väldigt viktigt att vi för naturens skull har kvar de generella strandskyddsbestämmelserna – från vilka man ska kunna göra avsteg i särskilda fall.

Det ni pläderar för är att helt upphäva strandskyddsbestämmelserna. Jag tycker att det visar på en okänsla för naturvärdena. Jag är inte förvå-

nad över att de två högerpartierna gör det, men jag är oerhört förvånad över att Centern hakar på.

Prot. 2000/01:123
12 juni

Miljölagstiftningen

Anf. 128 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Då vill jag ganska rakt fråga Harald Nordlund: Vill Harald Nordlund underkänna allt det miljöarbete som sker på lokal nivå? Det är lite grann det som han säger, dvs. att vi ska från statens sida lägga regleringar därför att våra kommunpolitiker i byggnadsnämnder och liknande nämnder inte klarar att sätta gränser för vad som är bra och skyddsvärda naturvärden och vad som inte är det.

Jag har noterat att Folkpartiet brukar kalla sig Folkpartiet liberalerna. Jag har noterat att Harald Nordlund brukar kalla sig själv socialliberal, med ordet social understruket. Kanske är det detta vi ser exempel på när det gäller förhållandet till äganderätten just nu.

Anf. 129 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är ju just att man lokalt har kunskapen och att man ska kunna använda den lokala kunskapen för att kunna göra avsteg som är poängen i nuvarande ordning. Det som ni vill göra är att helt upphäva bestämmelserna. Om man lokalt ska ta initiativ för att skydda i särskilda fall tycker inte jag att det är att värna om naturen.

Anf. 130 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag står givetvis bakom våra reservationer, men jag yrkar inte bifall till dem, för tids vinnande.

Jag är mycket glad över ett av förslagen i det här betänkandet, nämligen förslaget om bifall till min motion om miljöklassning av drivmedel. Det är väldigt roligt.

”Utskottet föreslår att regeringen utan dröjsmål genomför en översyn av miljöklassningen av bensin och dieselolja och kriterierna för de olika miljöklasserna. Översynen bör inriktas på ett system som ej missgynnar utvecklingen av alternativa eller mer miljövänliga drivmedel. I den mån gällande bestämmelser inom EU motverkar en sådan utveckling förutsätter utskottet att regeringen verkar för en förändring av detta regelverk.”

Detta är ett mycket positivt och glädjande förslag av utskottet.

Nuvarande bestämmelser om densitet och kokpunkt har inte miljörelevans. De är utformade efter de drivmedel som finns, bl.a. den miljöklass 1-diesel som finns på marknaden. Jag har t.o.m. inhämtat att ett av skälen för det här är att det företag som gör miljöklass 1-diesel har gjort väldigt stora investeringar för att utveckla den, och de här investeringarna måste få betala sig. Jag tycker att det är upprörande om det är på det viset. Kriterierna ska naturligtvis ha miljömässig relevans, för annars hindrar de nya drivmedel som kan vara miljömässigt bättre – de kanske t.o.m. kan vara förnybara.

Jag är glad åt detta embryo till att få konkurrens på drivmedelsområdet, denna inledning till att ändra saker och ting.

Det finns en massa andra märkligheter på drivmedelsområdet som också behöver ändras, som utskottet inte har haft att ta ställning till nu. Det är framför allt att koldioxidneutrala drivmedel måste betala koldioxidskatt. Det är en absurd regel. Den styrs av mineraloljedirektivet.

Det finns två sorters undantag från detta. Det är det generella undantaget, 8.4-undantaget för biogas. Det innebär att metan som framställs inom biologiska processer har undantag. Jag tycker inte heller att det låter speciellt konkurrensneutralt som regel. Varför just biogas? Jag gillar biogas, men det är dock en drivhusgas som är 20 gånger så potent som koldioxid. Varför specificera just till att endast biogas ska ha undantag och inte, som Harald Nordlund var inne på, t.ex. vätgas producerad från solenergi? De borde kunna ha samma undantag, om man utformar den här regeln mer generell.

Den andra möjligheten till dispens är pilotprojektdispenser. De har praktiskt taget inte delats ut sedan 1997. Det man kan notera är att i huvudsak stora företag har fått pilotprojektdispenser. Små företag har nekats dispens. Det är inte heller bra. Det är inte alls konkurrensneutralt.

Det stora felet är att koldioxidneutrala drivmedel koldioxidbeskattas. Det styrs i och för sig från mineraloljedirektivet. Man kan dock gå runt det på olika sätt. Jag menar att regeringen borde försöka göra det. Hittills har regeringen inte ansträngt sig. Vi har försökt påverka regeringen att göra det, men vi har hittills inte haft någon framgång. Det är tråkigt.

Man skulle kunna anse att mineraloljedirektivet bara ska appliceras på mineraloljor, att olja gjord på raps eller biomassa naturligtvis inte ska betraktas som mineralolja. Det är onaturligt. Den omdefinitionen borde vara naturlig att verka för i EU.

En annan variant är att göra en teknisk omdefinition av mineraloljorna inom mineraloljedirektivet, att inte försöka gå utanför och säga att biologiskt baserade oljor inte ska ingå. Antingen tar man bort de förnybara oljorna eller också gör man en ny definition inom direktivet. Det senare kan man också göra.

En tredje möjlighet är att utvidga undantaget till att gälla förnybara eller koldioxidneutrala drivmedel och inte bara de specifika produkter som regeringen nu anger som undantag. Jag tror inte att det är omöjligt att påverka EU i den riktningen. Det pågår ett ambitiöst arbete i EU. Man vill främja t.ex. förnybar el och jobbar på flera andra sätt framåt med ambitioner. Jag tror inte att man skulle mötas av kalla handen om man försökte göra något åt drivmedlen. Alla inser ju att de är ett stort problem.

Regeringen har inte gjort något åt det än. I stället reserverar man området för sina vänner bland storföretagen och för sig själv att styra. Det är inte bra. Det verkar som om regeringen är fast förvissad att man måste fixa drivmedel, bilmotorer, bilar, infrastruktur för tankning av bilar osv. på en gång under statligt överinseende och kontroll. Dessutom får det inte drabba skatteintäkterna på ett oplanerat sätt. Det är också ett stort intresse. Med de ambitionerna och den inriktningen kommer vi inte att få någon utveckling. En loj och räddhågad inställning gör att utvecklingen kommer att gå mycket långsamt.

Fordonstrafiken i världen ökar explosionsartat och växthuseffekten med den. Med växthuseffektens ökning kommer nya sjukdomar och nya ekologiska katastrofer, så vi har inte råd att vänta. Det finns inget förnuft i att vänta på att oljebolagen och bilindustrin ska ta fram förnybara drivmedel. Det kommer de inte att göra förrän de själva tjänar på det.

Regeringen måste skapa konkurrensneutrala regler på drivmedelsområdet. Det är det viktigaste regeringen över huvud taget kan göra för att främja förnybara drivmedel.

Jag vill också ta upp reservation 7 från Miljöpartiet, Skärpning av strandskyddsbestämmelserna. Under den gångna sommarens översvämningar blev det tydligt att många hus hade byggts i så låga lägen att översvämningar kunde förväntas vid en ganska blygsam höjning av vattenståndet i älvar och andra vattendrag. Uppenbarligen räcker inte dagens strandskydd för att motverka den typen av problem. Att vi dessutom kan förvänta oss större klimatvariationer och klimatförändringar och därmed regn och översvämningar i framtiden gör det inte lättare. Vi måste titta på problemet. Det skulle vara bra om regeringen gjorde en översyn t.ex. i samband med kartläggningen av strandskyddet som Naturvårdsverket har fått i uppdrag att göra.

Anf. 131 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Fru talman! Jag vill påpeka att det betänkande vi talar om omfattar 58 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden som tar upp miljölagstiftningen och en del andra frågor. Utskottet yrkar avslag på samtliga motioner som gäller miljölagstiftningen med hänvisning bl.a. till att Miljöbalkskommittén har i uppdrag att se över miljöbalken i flera viktiga avseenden. Jag vill också passa på att yrka bifall till utskottets hela förslag.

I anslutning till betänkandet har vi också behandlat miljöklassning av vissa fordonsbränslen. Utskottet föreslår ett tillkännagivande som i kortet innebär att regeringen bör se över miljöklassningen av bensin och dieselolja så att utvecklingen av alternativa bränslen inte missgynnas. Ska vi vara ärliga så är det den delen av betänkandet som är intressantast. De andra frågorna har vi diskuterat flera gånger i kammaren.

Jag koncentrerar mig till att börja med på tillkännagivandet.

Vi i utskottet vill uppmärksamma det problem som uppstår när gammal och ny teknik bryts mot varandra. Lagstiftningen har i stora delar utformats för att klara krav som gällt tidigare då man haft en äldre teknik. Utskottet vill driva på för att få en snabb anpassning av lagstiftningen som så lite som möjligt styrs av bränslevalt men ger en styrka i miljön. Den ska ta hänsyn till miljön i stället för bränslevalt och på det sättet inte missgynna de alternativa bränslena. Det innebär inte att utskottet är omedvetet om vad som har gjorts på området.

Jag vill tala om för dem som lyssnar att utskottet också har noterat och hänvisar till att regeringen vidtagit och planerar att vidta åtgärder på ett flertal områden för att minska användningen av fossila bränslen och motverka problemen med föroreningar från transporter och drivmedel. Miljöministern har redovisat för riksdagen att regeringen avser att utarbeta en strategi för utveckling och introduktion av alternativa bränslen på kort och lång sikt. Regeringen har ingått ett avtal om ett sexårigt samverkansprogram med bilindustrin om forskning och utveckling av miljövänligare bilar.

I skattelagstiftningen underlättas introduktionen av el- och hybridbilar genom en femårig befrielse från fordonsskatten. Biogasen är skattebefriad genom att Sverige har erhållit det s.k. 8.4-undantaget från mineraloljedirektivet. Miljöministern har också redovisat behovet av forskning,

utveckling och demonstration för att sänka kostnaderna för alternativa drivmedel och öka effektiviteten i tillverkningsprocesserna.

Regeringen driver också frågan om mer miljövänliga drivmedel inom EU. Bl.a. inriktas arbetet på att nästa revidering av det s.k. Auto/oil-direktivet ska innebära möjligheter till högre inblandning av etanol i bensin inom ramen för vad som är tekniskt acceptabelt. I föregående debatt i dag om en kemikaliestrategi för giftfri miljö redovisades att regeringen inom EU kommer att verka för fortsatta förändringar av sammansättningen av bränslen. Regeringen avser att uppdra åt Naturvårdsverket att tillsammans med Kemikalieinspektionen och Energimyndigheten utreda frågan om förändringar av användningen och sammansättningen av petroleumbaserade bränslen i syfte att få fram underlag för fortsatt agerande inom EU och nationellt.

Det kan också tilläggas att regeringen i vårpropositionen föreslår en rad åtgärder för att öka takten i den ekologiska omställningen. Omställningen av energisystemet intensifieras genom prioriterade satsningar på ny teknik, t.ex. i form av nya samverkansprogram med näringslivet avseende vindkraft, elproduktion och biogas för fordonsbränslen.

Regeringen avser att snarast fastlägga en strategi för hur skattenedsättning för alternativa drivmedel, dvs. andra drivmedel än bensin och diesel, ska ske. I de svenska delmålen har vi åtgärdsstrategier som regeringen redovisar, vilka vi har diskuterat i dag. Man tar upp friskare luft, bara naturlig försurning, en strategi för en effektivare energianvändning och transporter.

Det kommer också att ställa krav på dessa områden och kommer ytterligare att ha betydelse på just dessa områden. Vårt tillkännagivande här ligger i linje med det regeringen jobbar med. Jag tycker ändå att det är tillfredsställande att vi har gjort det tillsammans och att vi markerar att det nya som måste komma innebär lagstiftning.

Den ska inte vara baserad på att det är en viss teknik eller ett visst bränsle utan ska ge en stimulans för att man ska få fram de olika alternativen. Det är bra att vi är överens på den punkten.

Låt mig sedan ta upp några av de diskussioner som har varit. Jag förstår faktiskt inte Lars Lindblad helt och hållet när han säger: Jag älskar min rätt att äga. Att äga är en frihet. Att äga kan för en människa vara en frihet som också innebär en ofrihet för andra. Det är precis det vi talar om.

Det Lars Lindblad talar om är att han vill ge en ofrihet för alla som hävdvunnet i detta land har kunnat utnyttja allemansrätten. Han vill ha ett ägande som innebär att vi andra inte kan utnyttja vår hävdvunna rätt att röra oss i naturen.

Ett ägande från en sida kan innebära ordentliga inskränkningar för någon annan. Lars Lindblad sade: Jag älskar ägandet. Det lät mer som ett ägarbegär, ägandet där man har allting men inte utnyttjar det. Ägandet är någonting annat. Ägandet ska innebära en produktion. Det ska bli något resultat av ägandet.

Det är inte som småbarn som spelar med stenkulor och den ena lyckas få ihop hur mycket som helst och känner att han älskar sin kulhög, framför den andra som inte fick något. Det är det ägandet som står framför mig när jag hör talaren prata på detta område.

Det gläder mig när jag i dag kan konstatera att bakom reservationen om just allemansrätten som Lars Lindblad tar upp står i dagsläget bara Moderaterna. I den förra diskussionen för några månader sedan var samma reservation undertecknad också av Kristdemokraterna och Centerpartiet. Men den här gången – reservationerna är nästan likalydande – är moderaterna ensamma. Det betyder väl ändå att det har gått åt rätt håll i den delen.

När det gäller strandrätten har Harald Nordlund så väl talat om de frågorna. Jag instämmer helt och hållet i hans beskrivning i den delen. Dock vill jag säga att när Lars Lindblad säger att det kanske är en stad- och landfråga är det inte helt rätt.

Också städerna måste bry sig om det. Att Stockholm är en stad vid vatten vet vi alla. Men alla vet inte om att av de 15 mil stränder som Stockholm har är 10 mil tillgängliga. Det är det som gör att vi upplever att det är en stad vid vattnet. Därför kan detta att se till att människorna kan komma till stränderna också vara en fråga för oss i storstäderna.

Fru talman! Min talartid är ute. Men jag såg att det var några talare som ville prata med mig. Då får jag chansen att komma igen, och jag tar den chansen.

Anf. 132 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Det förvånar mig inte så mycket att jag och en socialdemokrat har olika syn på vad ägande är. Jag förstår att det finns synen att kapitalet har förtryckt dem som inte har ägt i historiska tider. Det är just därför som ett spritt ägande är oerhört viktigt.

Jag talar inte bara om ett ägande för starka, utan jag talar om ett ägande för enskilda individer, svaga som starka, som ger en möjlighet att utveckla sig själv. I USA talar man om *empowerment*. Det finns egentligen inget bra uttryck på svenska, men det finns socialdemokrater som talat om egenmakt. Det tycker jag är ett hyfsat ord för detta. Det förvånade mig mer att jag och Harald Nordlund hade en skild syn på ägande.

När det gäller allemansrätten kan jag förstå de människor som tycker att politik kan bli lite tjatigt ibland, och framför allt för dem som envisas med att läsa miljö- och jordbruksutskottets debatter. Jag tycker att jag gång på gång i denna kammare har försökt att förklara varför vi har de synpunkter vi har kring allemansrätten.

Låt mig för förhoppningsvis sista gången slå fast att Moderaterna inte är emot allemansrätten och inte vill inskränka allemansrätten. Vad vi vill inskränka är möjligheten för kommersiella krafter att utnyttja enskilda markägares mark i kommersiella syften utan att markägaren har något att säga till om.

Det är precis detta det handlar om. Jag hoppas att det är sista gången jag behöver förklara detta. Det börjar att bli lite tjatigt, fru talman.

Anf. 133 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med en fråga. Vad menar Lars Lindblad med kommersiella krafter? Vad är det? Är det scouterna när de ska ut? Eller är det när man har hyrt kanadensaren och inte har sin egen? När kommer kommersiella krafter in?

Lars Lindblad säger att han gång på gång i kammaren har försökt att förklara. Det har i så fall inte varit speciellt framgångsrikt. Förra gången

han försökte förklara det var också Centern och kd med. Då är det väl bara bra att argumentera på det sättet så att vi blir fler som förstår att det är ett angrepp på allemansrätten.

Innan Lars Lindblad kom in i utskottet behandlade vi frågan om miljöbalken. Vi hade då en hearing där Carl Axel Petri, som var justitieminister i en borgerlig regering, tog upp regeringsformen och grundlagarna. Det har Lars Lindblad varit inne på tidigare.

Carl Axel Petri säger: "Det gäller 2 kap. 18 § regeringsformen. Jag var faktiskt ordförande i Fri- och rättighetsutredningen som lade fram förslag till den. Hela den politiska kompromiss som låg till grund för detta var att man skulle grundlagsfästa den äganderätt som redan fanns men inte utvidgades. Däröfver var alla ense. Då var det en fråga om hur ordalagen skulle avfattas."

Den som drev detta arbete ansåg inte att det var någon förändring som skedde vid det tillfället. Det ni moderater gör gång efter gång är ju att påstå att det då skedde en förändring. Men er egen justitieminister, som ledde den utredning ni tillsatte, han delade inte den uppfattningen. Det kan vara dags att också slippa få höra det fler gånger.

Anf. 134 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag tror visst att det finns behov av att fördjupa äganderätten på många vis.

Vad gäller allemansrätten vill jag göra det klart att det inte handlar om man har hyrt en kanot eller något liknande. Det finns exempel på att man har bedrivit *rafting* – dvs. flodbåtar med stor åverkan på privata markägares mark – utan markägarens vetskap, eller åtminstone utan att markägaren har haft möjlighet att kunna påverka det.

Det är det vi vill komma åt med detta. Det handlar om rent missutnyttjande av naturen utan att den som äger och förvaltar naturen har möjlighet att kunna påverka det. Det är inte så stora inskränkningar som Ingemar Josefsson vill låta påskina utan en liten justering av en allemansrätt som annars är någonting positivt.

Anf. 135 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Nu kommer vi snart att bli överens allihop. Om gränsen går vid stora flodbåtar börjar vi hamna på något ställe där lagstiftaren i miljöbalken har tänkt sig att man måste ha tillstånd för att göra det. Då är det inget problem. Miljöbalken tar upp de problem som måste anmälas och där man måste ha tillstånd. Om nu kd och Centern har hoppat av, och ni moderater nu är vid stora flodbåtar, är snart den här frågan helt utagerad. Då kommer vi att klara det.

Anf. 136 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Betänkandet handlar om allt möjligt, men det som jag framför allt vill ta upp här är det tillkännagivande som ett enigt utskott föreslår. Efter det tänkte jag komma tillbaka med några kommentar till det som har sagts i debatten.

Vi föreslår alltså ett tillkännagivande till regeringen om miljöklassningen av drivmedel. Orsaken är att vi har förstått att dagens system för miljöklassning innebär ett problem för företag som vill introducera förnybara alternativ till bensin och diesel.

Det svenska systemet med miljöklassning infördes relativt tidigt och har gjort att vi i Sverige har varit världsledande vad gäller utvecklingen av drivmedel med bättre miljöegenskaper. Detta har bidragit till att utsläppen av vissa miljöskadliga ämnen från den svenska trafiken har kunnat minskas.

Nästa steg som vi nu måste ta är att också ställa om transportsystemet från fossila drivmedel till förnybara alternativ. Koldioxidutsläppen från trafiken är en av de största utmaningarna vi har att ta oss an i klimatpolitiken. Det är därför självklart att den miljöklassning som vi har inte ska missgynna framväxten av de förnybara drivmedel som så väl behöver utvecklas och introduceras.

Att justera miljöklassningen är ändå bara en liten del av det som behöver göras för att introducera förnybara alternativ. I betänkandet tas också skattenedsättningar för förnybara drivmedel upp. Sådana nedsättningar kan i dag, med mineraloljedirektivet som grund, göras på två sätt. Antingen kan det ske genom ett generellt undantag för förnybara drivmedel eller genom riktade dispenser till vissa projekt som bidrar till teknikutveckling av nya drivmedel.

I den ekonomiska vårpropositionen i år säger regeringen att man under sommaren ska återkomma med ett förslag till hur skattenedsättningen för förnybara drivmedel ska utformas.

Enligt min uppfattning behövs både pilotprojektdispenser och en generell skattenedsättning. Det är helt orimligt såsom det är i dag – att förnybara drivmedel belastas med koldioxidskatt.

Ett generellt undantag från åtminstone koldioxidskatt för förnybara drivmedel bör därför införas så snart som möjligt enligt min uppfattning. Det innebär ungefär 1 ½ kr per liter för alternativ till bensin och 2 kr per liter för alternativ till diesel.

Samtidigt kommer det därutöver att behövas särskilda skatteundantag för pilotprojekt som utvecklar ny teknik för drivmedel och för att få i gång produktionen.

Vi bör också undersöka möjligheten att införa andra styrmedel. Skatterabatter är bra, men de garanterar inte en introduktion av förnybara drivmedel. Vi behöver därför undersöka möjligheterna att kombinera de ekonomiska styrmedlen med juridiska styrmedel.

Med hjälp av gröna certifikat skulle vi kunna kvotera in de förnybara drivmedlen på marknaden på samma sätt som man planerar att göra med förnybar elproduktion. Detta kan vara ett kostnadseffektivt styrmedel som dessutom ger en säker introduktion av förnybara drivmedel och skapar en stabil och trygg marknad för dem som vill producera alternativen.

Det är dags att påbörja utfasningen av de fossila drivmedlen och ersätta dem med förnybara alternativ. Med den kombination av styrmedel som jag har tagit upp här skulle det vara möjligt att kraftigt öka andelen förnybara drivmedel. Målsättningen till år 2005 borde vara att minst 5 % av drivmedlen är förnybara. Med redan tillämpad teknik är det tekniskt fullt möjligt. Till år 2010 skulle vi kunna nå betydligt längre.

Jag har lite kommentarer till det som har sagts.

Lars Lindblad tog upp ett litet stycke i betänkandet om att vi ska använda marknadskrafterna och de marknadsekonomiska verktygen samt enskilda människors engagemang. Han verkade förvånad över att en

vänsterpartist kunde stå bakom det. Jag står gärna bakom att vi ska använda marknadskrafterna – det är väldigt bra. Men för att vi ska kunna göra det på ett effektivt och bra sätt och för att nå dit vi vill så behöver vi ha ett politiskt regelverk som styr hur marknadskrafterna ska kunna arbeta.

Det exempel som jag har tagit upp när det gäller förnybara drivmedel tycker jag är ett alldeles utmärkt exempel på hur vi skapar ett politiskt regelverk och en ram för hur marknadskrafterna på ett bra sätt ska kunna arbeta för att vi ska få en introduktion av förnybara drivmedel. Det är politik och marknad i en alldeles utomordentlig förening.

Jag vill också kommentera det som Eskil tog upp om fosfor. Jag delar den oro som han framför här när det gäller fosfor och jag är själv bekymrad över problematiken. Samtidigt har vi i dag en begränsad kunskap dels om system för att hitta en återföring av fosfor, dels om hur fosfor beters sig i marken. Så länge kunskapen är så begränsad tror jag att det är svårt att driva frågan internationellt. Jag delar alltså oron. Vi behöver arbeta vidare med fosforfrågan framför allt när det gäller kunskapsutveckling och systemutveckling.

Strandskyddet är en nationell angelägenhet, och det är viktigt att vi slår vakt om det. Framför allt gäller det i de områden där det finns ett hårt exploateringsstryck. Det är där som strandskyddet är särskilt angeläget. Sedan finns det regionala skillnader – det får man väl erkänna. Eskil tar upp glesbygdens förutsättningar. Där kan jag tänka mig att man i den översyn som regeringen nu har gett Naturvårdsverket i uppdrag att göra även ser på hur man kan ta hänsyn till de regionala skillnaderna. Men det är en annan utgångspunkt än den som har framförts här i dag från borgerliga partier om att man ska ta bort strandskyddet. Vi behöver förstärka strandskyddet i en del områden. I andra områden kan det finnas skäl att inte vara lika strikt, men det behövs definitivt fortfarande en nationell lag om strandskydd.

Anf. 137 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Den rad av förslag och uppslag som Jonas Ringqvist tar upp kan mycket väl komma med i det påpekande som vi nu gör, och den kan också arbetas in i den klimatproposition som ska komma till hösten. Jag tar därför inte ställning till varje enskilt förslag, utan mycket av detta är viktigt.

Flera talare har nu också påpekat vad som sker på bilsidan och i utvecklingen i världen i övrigt. Jag såg ett TT-meddelande häromdagen där president Putin gick ut och sade att hans mål var att öka bilarnas antal i Ryssland från 25 miljoner i dag till 45 miljoner om fyra år. Och det är bara i Ryssland! Det finns ju också andra länder, t.ex. Kina och Indien, som kommer att få en utveckling. Klarar vi inte bränslefrågan då så kommer det naturligtvis inte att fungera. Det är alltså helt nödvändigt.

Jonas tar upp frågan om fosfor, och Eskil var också inne på den. Jag vill bara påpeka att det är en mycket positiv skrivning till motionen i betänkandet. Därför är det nästan överdrivet att ha en reservation i den delen. Vi hänvisar också till att vi har varit positiva en gång tidigare när vi behandlade en motion från Centerpartiet i den här delen. Vi har praktiskt taget lagt ut oss som på en matta inför motionen, så det hade inte behövts en reservation.

Anf. 138 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte att Ingemar Josefsson gick i polemik med mig här.

Jag instämmer naturligtvis i det som han säger. Det är också min avsikt att se till att detta med förnybara drivmedel verkligen finns med i klimatpropositionen. Det är en av de viktiga delarna i klimatpropositionen. Vägtrafikens utveckling över huvud taget är en av de frågor som vi verkligen måste hantera och som är komplicerade och svåra.

Anf. 139 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Detta betänkande betingas av motioner från den allmänna motionstiden, som vi hörde. I en kristdemokratisk motion tas upp att bredbandsutbyggnaden kan medföra miljöproblem.

Bredbandsutbyggnaden kan ju komma många grupper till nytta, men samtidigt framhålls i motionen att man behöver ha kontroll över det som grävs ned i markerna. I gällande lagstiftning finns inga heltäckande regler om miljöprövning eller dylikt av bredbandskablar. Det kan på sikt medföra miljöproblem om man använder för miljön skadliga material. Vi anser att en översyn och samordning av gällande regler för nedgrävning av bredbandskablar bör genomföras för att förhindra allvarliga skador på miljön.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till vår reservation 8.

Jag vill också påpeka att Kristdemokraterna genom missförstånd har kommit att stå bakom det särskilda gemensamma yttrandet om strandskydd, dvs. nr 1. Vi avsåg det särskilda yttrande som jag nu ska redovisa, och jag redovisar det för att få det till protokollet.

I betänkandet redogör utskottet för beslutsfattandet beträffande dispensansökan när det gäller undantag från eller utvidgning av strandskydd. Dispens i enskilda fall från strandskyddsbestämmelserna kan lämnas av länsstyrelsen om det finns särskilda skäl. Naturvårdsverket kan förordna att en kommun ska ha denna befogenhet i stället för länsstyrelsen. Länsstyrelsen får delegera rätten att besluta om dispenser till kommunen. Vi anser att det är en fördel att lokal kännedom finns med vid beslutsfattandet.

Regeringen gav den 26 april 2001 Naturvårdsverket i uppdrag att kartlägga hur strandskyddsbestämmelserna utfallit. Man ska bl.a. undersöka i vilken utsträckning länsstyrelserna delegerat beslutsbefogenheter och tillsynsansvar till kommunerna, hur länsstyrelserna tillämpat bestämmelserna om utvidgning av respektive undantag från strandskyddsbestämmelserna inom vissa områden samt hur länsstyrelser och kommuner tillämpat bestämmelserna i 7 kap. miljöbalken om dispensärenden, komplementbyggnader samt tillsyn.

Utskottet antyder att tillämpningen varit för generös och att den borde vara mycket mer restriktiv. Kristdemokraterna tycker att tillämpningen har varit för restriktiv. Vi anser att det är viktigt att strandskyddsbestämmelserna tillämpas flexibelt, framför allt i skärgården. Befolkningen i skärgården måste kunna försörja sig även som företagare. Behov finns t.ex. av komplementbyggnader. En flexibel tillämpning av bestämmelserna hindrar inte tillträde för allmänheten till stränderna. En rätt utförd lätt exploatering av en otillgänglig strand kan snarare öka möjligheten till tillträde för allmänheten.

Detta var det yttrande som vi hade avsett. Vi anser alltså inte att man ska slopa det generella strandskyddet.

Sedan har vi några särskilda yttranden till. Ett handlar om kommunala miljöledningssystem. Vi vill att det, liksom för små och medelstora företag, även ska finnas möjlighet till statlig finansiering och delfinansiering för införande av miljöledningssystem för kommuner.

Vi har också ett särskilt yttrande om långsiktiga mål för miljövänliga bränslen. Vi har efterlyst långsiktighet. Det som vi har belyst här förut när det gäller de här olika bränslena har präglats av kortsiktighet. Vår önskan uppfylls delvis av det här tillkännagivandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

12 § Vissa avfallsfrågor

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU21
Vissa avfallsfrågor.

Anf. 140 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Avfallsfrågorna utgör en central del av miljöpolitiken. I miljödebatten brukar avfallet betecknas som ett av de största problemen. Faktum är dock att restprodukter och avfall egentligen är en naturlig del av samhället. Givetvis finns det såväl miljömässiga som ekonomiska fördelar med arbetet att minimera avfallsmängderna. Miljöarbetet måste målmedvetet gå i den riktningen. I många fall är kritiken egentligen riktad mot konsumtionssamhället. Kritiken mot avfallet som sådant saknar ofta miljömässig grund. Att människor har valfrihet och att vi har tillgång till de produkter vi önskar är en del av ett utvecklat välfärdssamhälle.

Kritik riktas ofta mot förpackningar. Man menar att förpackningar leder till ökade avfallsmängder och därmed hotar miljön. Det är inte så enkelt som det låter. Förpackningstekniken bidrar till att minska mängden förstörda produkter och därmed till att minska avfallet. Upp till hälften av alla livsmedel förstörs i utvecklingsländerna och i östra Europa. I dessa länder framställs i allmänhet tillräckligt med livsmedel, men en stor del förstörs bl.a. genom angrepp av skadedjur och mögel vid lagring och genom dålig förpacknings- och distributionsteknik. FN:s världslivsmedelsråd, WFC, räknar med att 30–50 % av alla livsmedel i de här länderna förstörs. I industriländerna är motsvarande siffra bara 2–3 %. Alltför enkla lösningar på miljöproblem leder ibland till en sämre miljö. Det får vi akta oss för. I många fall är väl utvecklade förpackningar en ren miljövinst.

Kretsloppet har av regeringen framställts som ett mål i sig. Vi menar att kretsloppet ska ses som ett medel att nå uppställda mål. Allt som produceras återförs in i en kedja av återanvändning. Detta är eftersträvanvärt. Problemet är bara att det visat sig att kretsloppstänkandet inte i alla lägen ger den bästa tänkbara miljön.

Långa transporter från pappersinsamlingar till återvinningsstationer, enskilda hushåll som tvingas ta bilen för att lämna flaskor och burkar och hushåll som tvingas diska mjölkförpackningar och liknande kan leda till en större miljöbelastning än om vi inte återvann dessa produkter.

Dessutom har det visat sig att hushållsavfallet ligger allt längre i soprummen, vilket leder till ökade problem i närmiljön. Bakterier, skadedjur och mögel växer i ökad omfattning nära våra hem.

Det behövs en öppen och ärlig debatt om kretsloppstillämpningen. Dagens system innehåller många problem som måste lösas. Visst är det så att strävan ska gå i en riktning mot maximal återvinning. Men det får inte gå orimligt långt. Vi är inte negativa till kretsloppet som princip, med det får aldrig bli ett självändamål. Miljöns bästa måste sättas i det första rummet, och ibland är inte kretsloppet som modell det bästa för miljön.

Riksdagens revisorer uppmanade i en rapport från juni 1999 till en samhällsekonomisk analys av producentansvaret för förpackningar. Naturvårdsverket föreslog i september samma år att man skulle genomföra en bredare samhällsekonomisk analys av olika alternativa system för att samla in och ta hand om uttjänta varor.

Vi lyckades förmå regeringen att utreda detta. Tyvärr tillsatte regeringen en enmansutredare att hantera detta. Det hade troligen varit lämpligare med en parlamentarisk utredning i en sådan viktig fråga, men nu får vi dock leva med detta. Jag får nöja mig med att det är just utredaren Sinikka Bohlin som kommer att debattera det här i dag för Socialdemokraterna.

Fru talman! Min avsikt med mitt inlägg i debatten här var att redogöra för den reservation som Moderaterna har lagt. Med hänvisning till detta vill jag yrka bifall till den moderata reservationen 3.

Anf. 141 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! En uthållig utveckling måste bygga på biologiska grunder och ett effektivt nyttjande av naturliga system. Genom att återanvända varor, återvinna material och tänka i funktioner kan kretsloppet slutas på ett bättre och annorlunda sätt än vad som är fallet i dag. Konsumtion som skadar miljön måste successivt minskas. Det är en utmaning för Sverige och för övriga västvärlden att gå före och visa att en hållbar livsstil går att förena med en hög levnadsstandard, för det vill vi ju alla ha.

Vi har tidigare i dag diskuterat kemikaliepolitiken. Då vill jag konstatera att i ett ekologiskt uthålligt samhälle finns inte längre någon oro för att kemikalier hotar människor eller natur. Det har då åter blivit självklart att man kan dricka vatten, äta mat och andas luft utan att för den skull behöva riskera sin hälsa. Men i dag känns den visionen faktiskt ganska avlägsen. Människan är ju, enligt mitt sätt att se det, snarast på väg att undergräva de grundläggande förutsättningarna för ett liv på jorden.

Centerpartiet för en miljöpolitik där naturen brukas utan att förbrukas. I första hand bör avfall undvikas. I andra hand bör det återanvändas eller återvinnas. Som tredje alternativ bör det energiutvinnas. Vissa material måste omhändertas för destruktion på ett säkert sätt. Materialåtervinning bör prioriteras framför energiutvinning när detta är miljömässigt motiverat.

För att behålla vår levnadsstandard i framtiden och ha ett uttag av naturresurser som är hållbart, måste resurseffektiviseringen öka dramatiskt. Vi måste få ut mer nytta av varje insatt resurs.

Framgång eller ej på detta område bygger i stort på människors engagemang. För att få med den enskilde individen i kretsloppsarbetet är det viktigt att det är enkelt att agera miljömässigt. Då måste sådana saker som tillgänglighet till miljöstationer för att lämna avfall och service hos miljöbolag för omhändertagande av avfall vara god. För att ytterligare driva på kretsloppsarbetet finns det anledning att se över och skärpa de återvinningsmål som är uppsatta. Centerpartiet anser dessutom att den översyn som måste göras på det här området måste ta hänsyn till regionala aspekter och långa transportavstånd, ty skärpta miljömål och återvinningsmål får inte innebära en högre miljöbelastning.

Jag vill med anledning av det anförda, fru talman, yrka bifall till reservation 2.

Anf. 142 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Också i den här frågan pågår en särskild utredning, som vi ser fram emot att så småningom få ta del av och debattera.

Det främsta syftet med avfallspolitiken måste vara att minimera mängden avfall. Det avfall som ändå uppstår ska i första hand återanvändas. I andra hand ska materialet återvinnas. Först i tredje hand ska man utvinna energi ur avfallet. Och endast om inte någon av de här vägarna är möjliga ska avfallet deponeras. En grundprincip måste vara att avfall ska tas om hand så nära källan som möjligt.

För att man ska nå målet om en reduktion av avfallet är det viktigt att producentansvaret utformas så att det ansvaret uppmuntrar till minskning av mängden avfall och leder till produkter som är lätta att återanvända och till produkter som har komponenter som lätt kan separeras för att återanvändas.

Ett problem med det nuvarande producentansvaret via materialbolag som ansvarar för insamling och tar betalt av tillverkarna i relation till deras marknadsandelar är att det inte ger tillräcklig stimulans för den enskilde tillverkaren att minska den totala mängden förpackningar. Därför är det viktigt att producentansvaret noggrant utvärderas och också vidareutvecklas. Dagens producentansvar kräver kvantitativa och mätbara mål, mål som är tidsbestämda. Det kräver att ansvaret successivt skärps.

En samhällsekonomisk analys av systemet med producentansvar måste mynna ut i eventuella justeringar i avgifter och regelverk så att kostnader motsvaras av miljövinster. Med hjälp av ekonomiska styrmedel kan den totala volymen material i kretsloppet minskas. Jag menar att det finns anledning att utöka producentansvaret till att omfatta ännu fler produkter, exempelvis plaster.

Det individuella ansvaret för olika producenter måste så långt som möjligt stimuleras. Ett sätt att åstadkomma det, som vi pekar på, är att införa kretsloppsförsäkringar för en rad produkter, t.ex. bilar, vitvaror, datorer och elektroniska produkter. Det är bra att utredaren även har fått i uppgift att titta på den här delen i form av, vad jag förstår, något slag av tilläggsdirektiv.

En sådan kretslopps försäkring menar vi borde kunna tecknas av den enskilde producenten med ett försäkringsbolag, ett bolag som tar ansvar för att produkten återvinns enligt de lagar som finns. Den premie som försäkringsbolaget kräver för det här kommer att återspegla bl.a. hur återvinningsbar exempelvis bilen är. Varje bil belastas med den verkliga kostnaden för återvinningen och på det sättet får också den enskilde producenten ett incitament att tillverka bilar med hög återvinningsgrad. Konkurrensen mellan försäkringsbolag kommer att leda till lägsta möjliga återvinningskostnad och konkurrensen mellan producenter till en ständig jakt på miljöskadliga komponenter för att pressa kostnader.

I de fall då individuellt producentansvar inte är praktiskt möjligt att nå upp till måste kollektiva arrangemang införas. Pantsystem är ibland att föredra. Pant på batterier är någonting som man enkelt borde kunna införa.

I debatten om avfallspolitiken tror jag det är viktigt – och det har jag sagt förr i debatter här i kammaren – att vi från politiskt håll är tydliga när det gäller att tala om vad vi vill. Varje gång vi uttalar en tvekan om huruvida vi är inne på rätt väg, varje gång vi antyder att vi kanske skulle bränna mer än vi gör i dag i stället för att återvinna och återanvända skapar vi, tror jag, stora problem.

Det finns medborgare som i dag känner tveksamhet av olika skäl. Det är jobbigt att lägga om sitt sätt att hantera avfall på. Varje gång vi uttalar detta sår vi tveksamhet hos dessa medborgare och hos andra medborgare. Det är viktigt att vi från politiskt håll är tydliga när det gäller att tala om att vi bara har en väg att vandra: minska mängden avfall, återanvända, återvinna.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 143 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 under punkt 10, för att inte glömma det.

Under flera år har jag här i kammaren motionerat om att regeringen måste ta problemet med förgiftningen av vår åkerjord på mycket större allvar och hantera problemet långsiktigt. Även i år återkommer jag med en liknande motion. Det finns nämligen inga tecken som tyder på en förbättring av situationen, tvärtom. Med de senaste rönen är frågan mer aktuell än någonsin och kräver skyndsam handling, menar jag. Naturvårdsverket har av regeringen nu fått i uppdrag att utreda om det finns skäl att skärpa gränsvärdena för metaller i avloppsslammet som används i jordbruket. Vad jag kan läsa i betänkandet finns det ingen tidsgräns för när man ska vara färdig med utredningen.

Slammet som i dag används till att gödsla åkrarna innehåller alldeles för höga halter av kadmium. Det är ett problem som måste åtgärdas. Om slam över huvud taget ska användas som gödselmedel och inte spridas enbart av kortsiktiga kvittblivningsskäl, så att säga, måste det givetvis vara fritt från tungmetaller och miljögifter. Det ska inte kunna konkurreras ut av konstgödsel som absolut inte hör hemma i ett ekologiskt inriktat jordbruk, bl.a. på grund av kadmiumhalt och innehåll av ändligt fosfor.

En rad nya rapporter visar att befolkningen nu beräknas ha njurstörningar i stor omfattning. För närvarande räknar man med att det är ca 10 000 personer. Detta märks genom läckage av äggvita och förlust av

kalcium. Riskgrupperna är i första hand kvinnor med låga järndepåer. Men det är också sådana människor som jag, som är vegetarianer och äter mycket grönsaker.

I det svenska slamberget finns det 350 kilo kadmium, och slammet sprids på mark nära tätorterna på några procent av åkerarealen – inte därför att jordbruket betraktar det som idealiskt gödselmedel utan just därför att kommunen har problem med att bli av med slammet.

Huvuddelen av allt kadmium i slammet eroderar emellertid på alla möjliga sätt från samhällskroppen. Man räknar med att ca 5 000 ton kadmium finns i samhällskroppen och hamnar i slammet genom avloppssystemet – från rör och lötningar, disk- och tvättmaskiner och kläder som tvättas och från varmvattenberedare, skurvatten, förzinkade järndetaljer, såsom beslag, spikar, skruvar m.m. T.o.m. kranvattnets egen halt av metaller räcker för att spolia möjligheterna att upprätta ett kretslopp utan förstörelse av miljö och hälsa.

Naturvårdsverket har angett att kadmiummängden från just kranvatten är cirka tre gånger större än den som kommer från urin och avföring. Slutsatsen blir då helt klar: Slammet från vårt avloppsnät kan aldrig inpassas i ett uthålligt kretslopp. I stället är det fråga om ett ”ohjälpligt systemfel”, menar jag.

Andra metaller, såsom koppar och zink, är också väldigt farliga. Dessutom har vi silver. Silver är ju en metall som man, liksom när det gäller wolfram, platina och uran, inte har gjort några särskilda mätningar på. Men man vet att silverhalten i åkerjorden bör ha dubblats på mindre än tio år, och det är väldigt oroande eftersom silver är extremt toxiskt för mikroorganismerna i åkern. Detta bekräftar Naturvårdsverket i en undersökning som man har gjort.

Förhoppningen att metallhalterna i framtiden kommer att sjunka har jag ingen grund för. I stället ser problemen ut att förvärras.

Vad kan vi då göra? Ja, om vi vill fortsätta en framgångsrik kamp mot spridningen av koppar, zink, silver, wolfram, platina, uran och, inte minst, den ökande kadmiumhalten i våra njurar är det nödvändigt att styra bort det giftiga slammet från åkrarna. I stället måste våra näringsämnen källsepareras från annat avloppsvatten. Då sjunker kadmiumhalten kraftigt, och näringsämnena kan inpassas i ett kretslopp värt namnet. Källsortering är allra viktigast. Bästa sättet att slippa rena är att aldrig blanda. Blandar man inte näringsämnena i urin med avloppsvatten finns det inga miljögifter att vara rädd för.

Enligt produktvalsprincipen ska vi alltid välja det gödselmedel som är renast och som bl.a. ger det minsta bidraget när det gäller kadmiumökningen i åkermark och njurar. I ett ekologiskt inriktat jordbruk är det här inget större problem eftersom där används de naturliga metoderna att gödsla, vilket också underlättas av balans mellan spannmålsproduktion och djurhållning.

I Miljödepartementets egen utredning om kadmium konstateras att slam innehåller 66 milligram kadmium per kilo fosfor jämfört med 5 milligram kadmium per kilo fosfor för handelsgödsel. Det är en mycket olycklig utveckling om konstgödsel just på grund av t.ex. lägre kadmiumhalt är att föredra framför naturlig näring i kretsloppet.

För att få en ekologiskt anpassad inriktning borde man därför släppa fokus på att slammet från våra reningsverk långsiktigt ska användas i vårt jordbruk. Näringen till åkern är *inte* detsamma som slammet till åkern.

Till dess att vi har antagit en långsiktigt hållbar hållning till problemet är det självklart bättre att deponera eller bränna rötslammet än att föra ut det på åkrarna.

Försiktighetsprincipen och produktvalsprincipen måste gälla. Jag menar att det är hög tid att införa kadmiumskatt också på avloppsslammet, som hittills varit befriat.

När det gäller EU vet vi att där finns inga begränsningar för kadmium i gödsel. Om EU-länderna, av vilka Sverige är ett, inte enas om nya regler löper Sveriges förbud mot kadmium i handelsgödsel ut år 2002. Det blir en helt felaktig signal redan nu, om man inte har för avsikt att kunna komma överens. Jag vet inte om miljögarantin över huvud taget går att använda, men det är självklart att man i så fall måste ta till den. Sverige har ju sedan 1982 haft ett förbud mot kadmium i produkter. Men Livsmedelsverket t.ex. har inga fastställda gränser, utan man har rekommendationer där.

Jag tycker att detta är en oerhört viktig fråga. Trots att Naturvårdsverket ska göra en utredning, vilket majoriteten hänvisar till i betänkandet, finns det ingen särskild tidsgräns. Om det finns skäl, säger man. Men vi vet att det finns hundra tusen skäl att snabbt få en förändring i slampolitiken och framför allt att hitta de rätta lösningarna när det gäller källsortering. Vi kan helt enkelt inte hålla på så här.

Därför yrkar jag bifall till reservation 5. Jag menar att frågan är så viktig att vi inte längre får låta den rinna mellan fingrarna.

Anf. 144 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Vissa avfallsfrågor kan diskuteras i tre olika dimensioner: rakt ned eller rakt upp eller också gäller det rotation eller kretslopp.

2 miljoner ton brännbart avfall om året måste tas om hand på annat sätt när det blir förbjudet att deponera avfallet. Nästan hela den mängden utgörs av matavfall. På sikt kan biologisk behandling bli aktuell. Men vad göra just nu – bränna eller trots allt deponera? Det är en fråga som just nu flitigt diskuteras i landets kommuner. Eller också kan man, som kretsloppstidningen Återvinningen gjorde, formulera frågan så här: Tipp, gas eller brasa?

Detta är ingen ny frågeställning. Avfallet – eller soporna, som vi förut sade – gick tidigare raka vägen till tippar, alltså rakt ned-perspektivet. Men snart blir det förbjudet att deponera brännbart avfall på deponier. Då har vi hittat en ny metod, rakt upp. Med andra ord: Nu ska vi göra brasa av allt; allt ska brännas.

Flera kommuner står nu inför beslutet att investera stora pengar i förbränningsanläggningar. Men väldigt få talar om återanvändning och återvinning. Risken finns att vi, om vi väljer den enklaste vägen, rakt upp, bygger in oss i en teknik med förbränning och glömmer bort det roterande systemet – kretsloppet – där vi kan utnyttja avfallet som en returråvara.

Tanken med deponeringsförbud är väldigt god. Så mycket material som möjligt ska in i olika kretslopp och inte ligga på tippar där det organiska dessutom alstrar metangas – en påspädning av växthuseffekten.

I miljöbalkens hänsynsregler finns krav på att man i första hand ska återanvända eller återvinna. Miljöbalken och också annan lagstiftning, t.ex. lagen om producentansvar för förpackningar, innehåller krav på att sortera ut. Redan i dag går en tredjedel av hushållsavfallet till återvinning – 40 % om man lägger på det som komposteras eller rötas i dag.

Redan nu diskuteras eventuella dispenser från deponeringsförbudet men meningen var inte att dispensererna skulle lösa kapacitetsbristen på ca 2 miljoner ton avfall, utan dispensererna var tänkta som undantag vid speciella regionala förhållanden.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda ett hållbart omhändertagande av avfall. Det finns, som sagt, tecken på en ensidig satsning på förbränning i stället för åtgärder högre upp i avfallshierarkin. Utredningen ska se över avfallsplanerna nationellt, regionalt och kommunvis, och den ska vara klar den 1 november.

Om vi till detta lägger utredningarna om skatter på avfall och översynen av producentansvaret kan vi kanske nästa år ha en mer heltäckande och nyanserad bild av hela avfallsområdet. Vi behöver då inte diskutera en detalj i taget.

I detta sammanhang, som när det gäller alla miljöfrågor, är det individuella ansvaret viktigt. Som konsumenter av varor har vi alla som individer också ett ansvar för det avfall som vi genererar. Det är alldeles för lätt att tro att någon annan ska ta det ansvaret. Det är naturligtvis viktigt att vi konsumenter har tilltro till olika återvinningssystem och att vi upplever det meningsfullt att delta i återvinningen.

Vad gäller producentansvaret klarar Sverige de europeiska återvinningensmålen för förpackningar. Man kan konstatera att producentansvaret i grunden är baserat på en miljööverenskommelse, reglerad i lag.

I miljööverenskommelser kan en relativt stor mängd oklarheter accepteras under förutsättning att målen uppnås och att allt fungerar. Målen har vi nått, men det finns vissa problem såsom s.k. fripassagerare, tillsynen och nedskräpningen. Bristerna och oklarheterna bör i första hand leda till en förnyad diskussion om vad producenternas åtaganden innebär för service, täckningsgrad och information.

Alla materialbolag måste känna tryck från omvärlden för att förbättra de brister som fortfarande finns på vissa håll. Det kan gälla t.ex. investeringar i nya behållare och ett betydligt mer långtgående ansvar för renhållningen än vad som gäller i dag. Man skulle kanske kunna kräva någon sorts kvalitetsssäkring av materialbolagen.

Fru talman! Avfallshantering var förr ett kvittblivningsproblem, en fråga om att få bort avfallet ur vår syn. Numera är avfallsfrågan integrerad i samhället, från industri och produktion till den personliga sfären i hemmet. En integrerad systemsyn på avfallshanteringen är nödvändig för att bygga upp det uthålliga samhälle som vi alla talar om.

Fru talman! Härmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 145 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Sinikka Bohlin uttrycker oro över den utveckling som vi nu ser mot en ökad förbränning av avfall i kommunerna. Sinikka Bohlin säger helt riktigt att man förbereder en utökad sopförbränning på en mängd orter i landet.

Förklaringen till detta torde vara att vi från politiskt håll har gett signaler om att det här är en riktig utveckling. Vi har lagt skatt på deponering av avfall och så småningom införs det ett förbud mot deponering av avfall, men det är ingen skatt på förbränning av avfall.

Det är klart att den typen av signaler gör att vi får den här utvecklingen. Min fråga är: När kan vi få se ett förslag till politiska beslut som hejdar denna olyckliga utveckling när det gäller förbränning av avfall?

Anf. 146 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Den ensamutredare som ansvarar för att se över avfalls-skattefrågan – i den utredningen ingår också skatt på förbränning – ska vara klar med sin utredning i december i år. I november kommer Naturvårdsverket med sin utredning om den biologiska delen och i december presenteras utredningen om producentansvaret.

Förhoppningsvis kan man nästa vår se helheten när det gäller hur man ser på förbränning. Det finns redan ett förbud mot deponering av avfall, för brännbart och organiskt avfall. Då kan man se över hela avfallsfrågan.

Anf. 147 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att dessa ställningstaganden kommer så sent att många kommuner då redan har låst fast sig ännu hårdare i ett system med förbränning av avfall. Det är därför viktigt att man redan nu – även om beslutet ännu inte är fattat – ger politiska signaler om att det inte kommer att vara lönsamt att förbränna sopor. Dessa signaler måste komma omgående innan man låser fast sig alltför mycket i det här systemet.

Anf. 148 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Det som Harald Nordlund sade om tydlighet tidigare i sitt anförande är väldigt viktigt. Man måste mycket tydligt och klart tala om att producentansvaret är bra, eftersom det innebär ett roterande system med återanvändande och återvinning. Det är ju ett system som till viss del ifrågasätts i dag i samhället. Många tycker kanske att de måste arbeta lite för mycket med att återvinna de förpackningar som de själva har släpat hem.

En förpackning har en funktion, som Harald Nordlund själv sade. Tyvärr kommer inte antalet förpackningar att minska på grund av vår livsstil och demografin i samhället. Det blir fler ensamhushåll och fler äldre personer som köper mer mat i förpackningar.

Men man kan ställa krav på förpackningar, att de ska vara lätta att återvinna och lätta att återanvända. De ska också vara lätta att transportera. På det viset kanske miljökonsekvenserna i samhället blir mindre.

Anf. 149 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Sinikka Bohlin om det som jag tog upp i mitt huvudanförande om regeringens uppdrag till Naturvårdsverket, att man ska utreda frågan om miljö- och hälsoskydds krav när det gäller avloppsslam. När blir den utredningen färdig? Den ska ju mynna ut i en aktionsplan.

I betänkandet står det att regeringen senast 2005 ska återkomma med delmål för frågor som har att göra med fosfor i åkermark. Är det på något sätt kopplat så att Naturvårdsverkets utredning inte behöver vara färdig förrän regeringen ska lägga fram sitt förslag om delmålen? Har Sinikka Bohlin något svar på den frågan?

Anf. 150 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Om Per Lager hade läst hela betänkandet hade han insett att allt som man har lagt på Naturvårdsverket bygger på den miljömålsproposition som är en samarbetsproposition mellan Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Där tar man just upp kretsloppet, slamfrågorna och speciellt fosforfrågan.

Det uppdrag som Naturvårdsverket har fått är en uppföljning av de diskussioner som finns i propositionen om hur vi ska gå till väga. Då kopplar jag dessa årtal till nästa redovisning som kommer att ske inför riksdagen. Naturvårdsverkets arbete måste alltså vara klart innan man lägger fram nya förslag inför riksdagen.

Anf. 151 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Då ska Naturvårdsverkets utredning tydligen vara klar 2005.

Jag har en annan fråga som handlar om det som jag tog upp om EU:s brist på begränsningar för kadmium.

Om inte EU-länderna enas om nya regler löper Sveriges undantag ut 2002 när det gäller kadmium. Hur hanterar vi det? Vad gör vi då? Har Sinikka Bohlin något svar på detta? Kan vi använda miljögarantin? Är den värd namnet i ett sådant fall? Inte ska vi väl backa från det krav som vi haft sedan 1982 för kadmium?

Anf. 152 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Vi har inte hanterat den frågan i det här betänkandet. För min del blir det då ett individuellt tänkande, och jag tycker att frågan är så pass viktig att vi borde kunna prova om miljögarantin kan tillämpas. Vi kan inte backa i miljöfrågor.

Vi har i dag haft en debatt om kemikaliefrågan. Som ett enskilt land har vi försökt att gå lite före andra länder. För min del tycker jag att det skulle bli ganska galet om man går före i vissa frågor och backar i andra frågor. Det blir lite grann vals, två steg framåt och ett bakåt, så hellre framåt än bakåt.

Anf. 153 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Det här betänkandet behandlar ett antal motioner om avfallshantering av olika slag. Utskottet har tidigare, som framgår av betänkandet, tagit initiativ till revisorernas granskning av producentansvaret. Granskningen har lett till att en bred översyn av producentansvaret görs av en utredning som ska presentera sitt resultat senast i december.

Mycket kritik har från olika håll framförts mot hur insamlingen av material som ingår under producentansvaret fungerat i praktiken. Ansvarsfrågor på insamlingsställen samt samhällsekonomiska effekter på särskilt förpackningsområdet har ibland ifrågasatts.

Här är det viktigt att framhålla att utskottet har slagit fast i betänkandet att det är viktigt att värna om allmänhetens positiva inställning till källsortering, likaså att skärpta återvinningsmål inte ska innebära högre miljöbelastning.

Utredaren kommer att genomföra en bred översyn av såväl de miljörelaterade som de samhällsekonomiska effekterna av det införda producentansvaret. Här kan vi även nämna att Naturvårdsverket har fått i uppgift att se över och analysera behovet av styrmedel och verktyg för att uppnå målen med den miljöorienterade produktpolitiken.

Det är positivt att det kommer att införas högt uppställda miljökrav på deponier. Alltför många deponier har problem med sin lakvattenhantering samt deponigas.

Ännu positivare hade det varit om regeringen hade haft lite bättre framförhållning när man ska överföra deponidirektivet till nationell lagstiftning. Det är alltför ofta som vi får uppleva att regeringen har för dålig framförhållning. Det kan i sin tur riskera att de myndigheter och verk som ska ta fram förslagen kommer i tidsnöd, och det kan inte vara särskilt bra när det gäller att få ett bra och korrekt regelverk.

Naturvårdsverket utfärdar den 27 juni i år föreskrifter för deponering, och man har haft kort tid på sig. Regeringens förordning träder i kraft den 16 juli i år. Det är snabba ryck, men olyckliga ryck. Framför allt behövs det alltså en bättre framförhållning, och den vill vi ha från regeringens håll.

När det gäller avfallsfrågor måste kraft sättas in för att förhindra eller minimera uppkomsten av avfall. Den inriktning som vi nu upplever i många delar av vårt avlånga land – jag menar då inriktningen på söföbränning av avfall – är inget långsiktigt bärkraftigt eller hållbart system. Inriktningen att inom fem år fördubbla förbränningen är inte en del av en hållbar utveckling.

Vetenskapsmän har identifierat mer än 200 giftiga ämnen i förbränningsanläggningarnas utsläpp till luften samt i askan. Studier i Japan har visat att barnadödligheten är 40–70 % högre än genomsnittet i områden som är belägna kring eller i vindriktningen från förbränningsanläggningar.

Det är tydligen mycket lönsamt för avfallsbolagen att elda sopor – man får betalt i två ändar – men det är absolut inte lönsamt för miljön. Tänk på termodynamikens lagar! Inget försvinner, gifterna finns kvar, men på annan plats och i annan form.

Många av frågorna som tas upp i de motioner som behandlas i detta betänkande behandlas redan i olika utredningar eller i miljömålspropositionen.

Så, fru talman, vill jag slutligen yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet MJU21.

Anf. 154 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Det här betänkandet har rubricerats *Vissa avfallsfrågor*. Det grundar sig på motioner från allmänna motionstiden. Kristdemokraterna har väckt en av motionerna. Den handlar om opantbara dryckesburkar, ett problem som vi kristdemokrater också tidigare påtalat. I huvudsak är dessa opantbara burkar liktydigt med importerade stålburkar.

Det finns fyra kategorier av dryckesburkar i metall i Sverige: inhemska pantburkar av aluminium, importerade pantburkar av aluminium, t.ex. ölburkar importerade direkt av bryggerier, turistimporterade aluminiumburkar och slutligen importerade stålburkar.

Endast de EAN-kodade aluminiumburkarna omfattas av det svenska systemet. I princip är det liktydigt med inhemska pantburkar av aluminium. AB Svenska Returpack hanterar insamling och återvinning av dessa burkar. Pantlösa turistimporterade burkar tas dock ofta emot i affärerna, eftersom alla aluminiumburkar berättigar till en s.k. hanteringserättning, som hittills har varit 13 öre per räknad burk.

Övriga burkar insamlas via Svenska Metallkretsen AB och läggs i därför avsedda behållare på återvinningsstationerna. Returpack uppskattar att ca 5 % av handeln med dryckesburkar utgörs av stålburkar, motsvarande 50 miljoner burkar per år.

För stålburkar lämnas ingen ersättning. De är i stället belagda med sedvanlig förpackningsavgift. AB Svenska Returpack anser att en omfattande svarthandel bedrivs med stålburkar. Varken förpackningsavgift eller moms betalas.

Oftast kan man som kund inte med öga eller hand avgöra om dryckesburken är av stål eller aluminium. Om det visar sig vara en opanthar stålburk, finns risken att man som kund gör sig av med burken i soporna eller i naturen. Vi kristdemokrater har därför påtalat vikten av att kunden ändå kan lämna burken i affären. Återvinningsstationerna bör förstås vara lättillgängliga, välfungerande och välskötta.

Kristdemokraterna utgår från att även problemet med opanthar burkar ingår i översynen av producentansvaret. Därför har vi valt att säga vår mening i ett särskilt yttrande till betänkandet. Vi har alltså inte någon reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Finansutskottets betänkande
2000/01:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken, utgiftstak, m.m.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 juni

2000/01:1378 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Översyn av skogsvårdslagen

2000/01:1379 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Utformningen av producentansvaret

2000/01:1380 av *Harald Nordlund* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Bilvrak m.m. i naturen
2000/01:1381 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsminister Björn Rosengren
EU-toppmötet
2000/01:1382 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Arbete mot diskriminering
2000/01:1383 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Politisk asyl i Sverige
2000/01:1384 av *Berit Jóhannesson* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Sveriges policy för minor
2000/01:1385 av *Ewa Larsson* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Samverkan mellan kvinnoorganisationer

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 september.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 12 juni

2000/01:1301 av *Martin Nilsson* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Åtgärder mot överbud i den ekonomiska politiken
2000/01:1324 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Otrygghetstalen
2000/01:1325 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Häktessituationen
2000/01:1327 av *Lars Elinderson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Skydd av personuppgifter
2000/01:1330 av *Ake Sandström* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg
Jordbruket i norra Sverige
2000/01:1358 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Insyn på fängelser

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 september.

Prot. 2000/01:123
12 juni

16 § Kammaren åtskildes kl. 19.57.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 7 § anf. 25
(delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 79 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.28 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om riksmötet 2001/02.....	1
3 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.....	1
4 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 11 juni	2
UU9 Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa	2
UbU17 Nytt huvudmannaskap för vårdhögskole- utbildningar	3
MJU19 Kärnsäkerhet.....	3
KU21 Kommittéberättelse 2001	4
KU25 Riksdagsledamöternas tjänsteresor	4
BoU13 Ändring i läns- och landstingsindelningen.....	4
7 § Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005	4
Kulturutskottets betänkande 2000/01:KrU8	4
Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd)	4
Anf. 2 JAN BACKMAN (m)	8
Anf. 3 INGER DAVIDSON (kd) replik	11
Anf. 4 JAN BACKMAN (m) replik	11
Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd) replik	11
Anf. 6 JAN BACKMAN (m) replik	12
Anf. 7 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	12
Anf. 8 JAN BACKMAN (m) replik	14
Anf. 9 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	14
Anf. 10 BIRGITTA SELLÉN (c).....	14
Anf. 11 LENNART KOLLMATS (fp).....	17
Anf. 12 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	20
Anf. 13 LENNART KOLLMATS (fp) replik	20
Anf. 14 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	21
Anf. 15 LENNART KOLLMATS (fp) replik	21
Anf. 16 EWA LARSSON (mp).....	21
Anf. 17 LENNART KOLLMATS (fp) replik	24
Anf. 18 EWA LARSSON (mp) replik.....	25
Anf. 19 LENNART KOLLMATS (fp) replik	25
Anf. 20 EWA LARSSON (mp) replik.....	25
Anf. 21 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	25
Anf. 22 JAN BACKMAN (m) replik	29
Anf. 23 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	29
Anf. 24 JAN BACKMAN (m) replik	29
Anf. 25 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	30
Anf. 26 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	30
Anf. 27 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	30

Anf. 28	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	31
Anf. 29	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	31
Anf. 30	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	31
Anf. 31	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	32
Anf. 32	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	32
Anf. 33	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	33
Anf. 34	EWA LARSSON (mp) replik	33
Anf. 35	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	33
Anf. 36	EWA LARSSON (mp) replik	33
Anf. 37	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	34
Anf. 38	LENNART KOLLMATS (fp) replik	34
Anf. 39	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	34
Anf. 40	LENNART KOLLMATS (fp) replik	35
Anf. 41	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	35
Anf. 42	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	35
Anf. 43	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	38
Anf. 44	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	38
Anf. 45	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	39
Anf. 46	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	39
Anf. 47	EWA LARSSON (mp) replik	40
Anf. 48	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	40
Anf. 49	EWA LARSSON (mp) replik	40
Anf. 50	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	41
Anf. 51	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	41
Anf. 52	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	41
Anf. 53	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	42
Anf. 54	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	42
Anf. 55	LENNART KOLLMATS (fp) replik	42
Anf. 56	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	43
Anf. 57	LENNART KOLLMATS (fp) replik	43
Anf. 58	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	44
Anf. 59	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	44
Anf. 60	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	45
Anf. 61	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	45
Anf. 62	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	45
Anf. 63	JAN BACKMAN (m) replik	45
Anf. 64	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	46
Anf. 65	JAN BACKMAN (m) replik	47
Anf. 66	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	47
Anf. 67	PAAVO VALLIUS (s).....	47
Anf. 68	OLA KARLSSON (m).....	48
Anf. 69	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	51
Anf. 70	OLA KARLSSON (m) replik	52
Anf. 71	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	52
Anf. 72	OLA KARLSSON (m) replik	53
Anf. 73	JOHNNY GYLLING (kd)	53
Anf. 74	ANA MARIA NARTI (fp).....	54
Anf. 75	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik.....	56
Anf. 76	ANA MARIA NARTI (fp) replik	56

Anf. 77 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	56
Anf. 78 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	56
Anf. 79 JAN BJÖRKMAN (s)	57
Anf. 80 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	58
Anf. 81 JAN BJÖRKMAN (s) replik	59
Anf. 82 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	59
Anf. 83 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	61
Anf. 84 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	62
Anf. 85 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	62
Anf. 86 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik.....	63
Anf. 87 ELISABETH FLEETWOOD (m)	63
(Beslut fattades under 9 §.).....	64
8 § Kemikaliestrategi för Giffri miljö	64
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU15	64
Anf. 88 PATRIK NORINDER (m)	64
Anf. 89 ESKIL ERLANDSSON (c).....	68
Anf. 90 HARALD NORDLUND (fp).....	69
Anf. 91 GUDRUN LINDVALL (mp).....	70
Anf. 92 PATRIK NORINDER (m) replik.....	73
Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	74
Anf. 94 PATRIK NORINDER (m) replik.....	75
Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	75
Anf. 96 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	75
Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	75
Anf. 98 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	76
Anf. 99 CARINA OHLSSON (s).....	76
Anf. 100 PATRIK NORINDER (m) replik.....	79
Anf. 101 CARINA OHLSSON (s) replik.....	80
Anf. 102 PATRIK NORINDER (m) replik.....	80
Anf. 103 CARINA OHLSSON (s) replik.....	80
Anf. 104 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	81
Anf. 105 PATRIK NORINDER (m) replik.....	83
Anf. 106 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik.....	84
Anf. 107 PATRIK NORINDER (m) replik.....	84
Anf. 108 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik.....	84
Anf. 109 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	84
Anf. 110 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik.....	84
Anf. 111 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	85
Anf. 112 Miljöminister KJELL LARSSON (s) replik.....	85
(forts. 10 §).....	85
Ajournering.....	85
Återupptagna förhandlingar	86
9 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid	
dagens sammanträde	86
KrU8 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005.....	86
10 § (forts. från 8 §) Kemikaliestrategi för Giffri miljö (forts.	
MJU15).....	88
Anf. 113 MARIANNE ANDERSSON (c)	88
Anf. 114 CARINA OHLSSON (s) replik.....	91

Anf. 115	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	91
Anf. 116	KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	92
	(forts.).....	93
Ajournering.....		93
Återupptagna förhandlingar		93
10 § (forts.) Kemikaliestrategi för Giftfri miljö (forts. MJU15).....		93
Anf. 117	ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd).....	93
Anf. 118	MARGARETA CEDERFELT (m)	94
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	94
11 § Miljölagstiftningen		95
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU16	95
Anf. 119	LARS LINDBLAD (m)	95
Anf. 120	ESKIL ERLANDSSON (c).....	97
Anf. 121	HARALD NORDLUND (fp).....	98
Anf. 122	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	99
Anf. 123	HARALD NORDLUND (fp) replik	99
Anf. 124	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	99
Anf. 125	HARALD NORDLUND (fp) replik	100
Anf. 126	LARS LINDBLAD (m) replik	100
Anf. 127	HARALD NORDLUND (fp) replik	100
Anf. 128	LARS LINDBLAD (m) replik	101
Anf. 129	HARALD NORDLUND (fp) replik	101
Anf. 130	INGEGERD SAARINEN (mp)	101
Anf. 131	INGEMAR JOSEFSSON (s)	103
Anf. 132	LARS LINDBLAD (m) replik	105
Anf. 133	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	105
Anf. 134	LARS LINDBLAD (m) replik	106
Anf. 135	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	106
Anf. 136	JONAS RINGQVIST (v)	106
Anf. 137	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	108
Anf. 138	JONAS RINGQVIST (v) replik	108
Anf. 139	ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd).....	109
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	110
12 § Vissa avfallsfrågor		110
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU21	110
Anf. 140	LARS LINDBLAD (m)	110
Anf. 141	ESKIL ERLANDSSON (c).....	111
Anf. 142	HARALD NORDLUND (fp).....	112
Anf. 143	PER LAGER (mp)	113
Anf. 144	SINIKKA BOHLIN (s).....	115
Anf. 145	HARALD NORDLUND (fp) replik	116
Anf. 146	SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	117
Anf. 147	HARALD NORDLUND (fp) replik	117
Anf. 148	SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	117
Anf. 149	PER LAGER (mp) replik	117
Anf. 150	SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	118
Anf. 151	PER LAGER (mp) replik	118
Anf. 152	SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	118
Anf. 153	KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	118

Anf. 154 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	119	Prot. 2000/01:123
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	120	12 juni
13 § Bordläggning	120	<hr/>
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	120	
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	121	
16 § Kammaren åtskildes kl. 19.57	122	

Prot. 2000/01:123
12 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2001